163. Keskiviikkona 4 päivänä joulukuuta 1996

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi työllisyyslain muuttamisesta 5168

Hallituksen esitys 210/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

2) Hallituksen esitys Moldovan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 5197

Hallituksen esitys 222/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 23/1996 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi peruskoululain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 159/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 20/1996 vp
Toivomusaloite 267/1995 vp

4) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain 5 ja 8 §:n muuttamisesta 5217

Hallituksen esitys 217/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 36/1996 vp
Toivomusaloite 193/1996 vp

Ainoa käsittely

5) Hallituksen esitys vuoden 1996 kolmanneksi lisätalousarvioksi 5217

Hallituksen esitys 228/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 43/1996 vp

6) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa (Serbia ja Montenegro) ja eräitä Kroatian tasavallan ja Bosnian ja Hertzegovinan tasavallan alueita koskeviin päätöksiin perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen muuttamisesta 5222

Asetus 5/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 24/1996 vp

7) Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 1995 ..... ,,

Kertomus 10/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 19/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Aho, Alho, Halonen, Huotari, Jaakonsaari, Kanerva I., Karjula, Lamminen, Lindén, Linnainmaa, Lipponen, Markkula-Kivisilta, Mölsä, Norrback, Nurmi, Pehkonen, Peltomo, Räsänen ja Saarinen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Lipponen, Mölsä, Jaakonsaari, Linnainmaa, Alho, Karjula, Pehkonen, Peltomo ja Lindén.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Linnainmaa sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Aho, I. Kanerva ja Lindén sekä
tästä ja huomisesta päivästä sairauden vuoksi ed. Räsänen.

Tulevaisuusvaliokunnan varapuheenjohtaja

Puhemies: Ilmoitetaan, että tulevaisuusvaliokunta on tänään valinnut varapuheenjohtajakseen ed. Filatovin.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi työllisyyslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 210/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelu:

Ed. Lindroos: Arvoisa rouva puhemies! Työasiainvaliokunta sai hallitukselta työministerin esittelemän hallituksen esityksen n:o 210/96 vp.

Hallituksen alkuperäisenä tarkoituksena, jonka sinänsä hyväksyn, oli se, että hallitus halusi sulkea automaattisen työttömyyseläkeputken, johon vuonna 1941 tai ennen sitä syntyneet työntekijät voitiin siirtää. Tässähän oli sellainen ongelma, että työntekijät yhdessä työnantajansa kanssa sovittuaan asiasta monta kertaa lähtivätkin putkeen mielellään. Järjestelmää käytettiin myös yrityksissä saneerauksen ja rationalisoinnin purkuputkena. Muun muassa, kun itse olin aikoinaan 30 vuotta eräässä teollisuuslaitoksessa työssä, järjestelmää käytettiin henkilökunnan vähentämiseksi niin voimakkaasti, että useita satoja ihmisiä siitä paperitehtaasta siirtyi työttömyyseläkeputkeen, ja järjestelmänä se on vain lainausmerkeissä tyydyttävä.

Hallitus päätti pistää putken tukkoon ja antoi valiokunnalle esityksen, joka lähti siitä, että vuonna 1944 tai sen jälkeen syntyneet työntekijät työttömiksi joutuessaan myös pääsevät vaikeutetun työttömyyseläkeputken sisälle niin, että kun he täyttävät 55 vuotta, heidän ollessaan työttöminä heidät ohjataan koulutukseen taikka kuntoutukseen, jonka tarkoituksena on edesauttaa heidän työllistymistään. Sitten jos he eivät työllisty, omalla kotikunnalla on velvoite työllistää nämä henkilöt 10 kuukauden ajaksi, jonka jälkeen heillä on mahdollisuus siirtyä työttömyyseläkeputkeen, jos ei töitä ilmesty.

Nyt syntyi välittömästi myös valiokunnan sisällä hyvin pitkälle yksimielisesti havaittu ongelma. Laki piti huolen 1941 tai ennen sitä syntyneistä ja uusi esitys 1944 tai sen jälkeen syntyneistä. Jäi kaksi ikäluokkaa väliin. Vuosina 1942 ja 1943 syntyneet olisivat tipahtaneet myllystä pois. Valiokunta mietti syvästi asiaa, kuunteli toistuvasti erilaisia asiantuntijoita, ja erityisen painokkaasti sanon, että ensimmäisen kerran, kun ministeriöstä asiantuntijat tulivat kertomaan meille ongelmasta, he väittivät, että se koskee vain muutamaa kymmentä ihmistä, että tämä on pieni asia, joka ei koske kuin ihan käsin lueteltavia, muutamaa kymmentä ihmistä.

Tilanne muuttui kiivaammaksi. Valiokunnan enemmistö alkoi olla sitä mieltä, että hallituksen esitystä pitää muuttaa ja muuttaa niin, että hallituksen esityksessä sanotaan, että 1942 ja sen jälkeen syntyneet pääsevät tähän putkeen. Silloin ministeriön virkamiesten kanta muuttui ja meille tuli vähän isompia lukuja, 500 vuodessa, ehkä tuhatkin vuodessa, pyöritettiin lukuja muutamasta kymmenestä muutamaan tuhanteen. En valiokunnan puheenjohtajana ollut muuta kuin hämmentynyt saamistamme tiedoista.

Putkeen pääsyn eräänä ongelmana valiokunta näki sen, että hallituksen esitys muuttamattomana hyväksyttäessä olisi merkinnyt myös eläketurvan heikentymistä pysyvästi näiltä väliinputoajilta. He olisivat jääneet vaille ns. tulevan ajan oikeutta sosiaaliturvassaan yleensä.

Valiokunta käsitteli asiaa, teki ensimmäisessä käsittelyssä äänestäen enemmistön tahdon mukaisesti tuloksella 14—3 oman valiokunnan mietintönsä, joka teille on jaettu ja jossa lähdetään siitä, menemättä yksityiskohtiin, että ikäluokka 1942 ja sen jälkeen syntyneet pääsevät vaikeutettuun putkeen, jonka tarkoituksena on työllistäminen eikä edesauttaa työttömyyseläkkeelle siirtymistä. Sen jälkeen alkoivat ongelmat.

Tämän instituution sisällä tässä talossa pelaa järjestelmä, joka otti asian hoitaakseen valiokun-

nan ensimmäisen käsittelyn jälkeen. Eilen illalla asiasta on syntynyt ratkaisu, joka on siinä uudessa organisaatiossa tehty. Minä en halua siihen valiokunnan puheenjohtajana ottaa kantaa. Haluan ottaa siihen kantaa vasta sen jälkeen, kun lopetan tältä paikalta puheenvuoron valiokunnan puheenjohtajana. Mielestäni valiokunnan enemmistön tahto on kuitenkin mietinnössä, joka teidän edessänne on. Valiokunta on osoittanut urhoollisuutta taistelemalla väärämielisiä virkamiehiä vastaan, siinä mielessä väärämielisiä, että heidän antamansa tieto ei ole ollut totuudenmukainen.

Arvoisa puhemies! Pyydän, että säälimättä kopautatte nuijalla, jos ylitän fiksut käytöstavat.

Kunnianosoituksena työasiainvaliokunnan ahkeralle työskentelylle ja asialliselle esiintymiselle minua lukuun ottamatta haluan kertoa, että Casimir Ehrnrooth on kirjoittanut runon, jossa on 11 värssyä. En minä uskalla niitä täältä lukea. (Eduskunnasta: Se oli Leino!) — Anteeksi, ei Ehrnrooth vaan Kasimir Leino on kirjoittanut runon Kunnon mies, ja siinä on 11 värssyä. En minä niitä kaikkia täältä lue. Mutta kunnioittaakseni valiokunnan työskentelyä yritän lukea niistä kolme lyhyttä.

"Kun sä teet niin kuin käsketään, kun syöt sä, mitä syötetään, niin olet kunnon mies.

Kun katsot miehiin johtaviin kuin kansa katsoo jumaliin, niin olet kunnon mies.

Jos järki, tunne poljetaan, sä ällös hiisku sanaakaan, niin olet kunnon mies."

Tämä runo ei sovi työasiainvaliokunnan yhteenkään jäseneen.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi kansanedustaja Reijo Lindroosin mielipiteenä haluan sanoa sen, että lopputulos tästä asiasta on hyvä mutta tapa, jolla se hoidettiin, ei kestä kriittistä arvostelua. Minä olen sen verran iäkäs kaveri ja viimeistä kautta puhujakorokkeella vaahtoan, että minulla on kanttia sanoa, että kunnioitan tätä laitosta instituutiona niin paljon, että päätösten pitäisi syntyä tiedon, tahdon ja taidon varassa eikä pikkuisen muita suuremmalla arvovallalla. Ajatelkaa, minkälaisen puheen olisitte joutuneet kuuntelemaan tältä paikalta, jos sopua ei olisi eilen illalla syntynyt. Se olisi ollut aika raju puheenvuoro.

Virkamiehistä sanon sen verran, että virkamiesten tehtävänä on edesauttaa kansanedustajia lainsäädäntötyössä mutta apu ei saa perustua siihen, että virkamiehet ovat pysyviä, ministerit tulevat ja menevät, edustajat vaihtuvat, virkamiehet ovat ja pysyvät. Virkamiehen valta kymmenen vuotta sitten alkoi toteutua pikkuhiljaa. Kaikista muutoksista huolimatta virkamiehen linja on saattanut pitää tämän kymmenen vuotta. Minä en hyväksy henkilökohtaisesti tällaista asiaa.

Teidän on hyvä sanoa, että minä vaahtoan tästä täällä nyt. Minä olen sitä mieltä, että eduskunta on pienoisotanta kansasta, meitä tulee tänne monelta tasolta ja esimerkiksi minun, vailla koulutusta olevan ihmisen korvien väli ei kestä edes muistaa, kuka oli kirjoittanut runon, saatikka että minä pystyisin hahmottamaan kokonaiskuvan esimerkiksi tästä lainsäädännöstä, jota nyt käsitellään. En minä siihen pysty ilman luotettavaa taustatukea ja -tietoa.

Sen takia aivan lopuksi, arvoisa puhemies, tältä paikalta sanon niin, että esimerkiksi sellainen syyte, että työasiainvaliokunta olisi yksisilmäisesti paneutunut tähän asiaan, on väärä. Se on siinä mielessä väärä, että me yksisilmäiset olemme sokeassa yhteiskunnassa kuninkaallisessa asemassa.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys niitten aukkojen korjaamiseksi, jotka syntyivät työttömyysturvauudistuksessa, oli varsin epäjohdonmukainen ja mielestäni huonoa lainsäädäntövalmistelua siinä mielessä, että 1941 syntyneet olisivat säilyneet työttömyyseläkeputkessa ja 1944 ja sen jälkeen syntyneet olisivat päässeet työttömyyseläkeputkeen määrätyin edellytyksin mutta 1942 ja 1943 syntyneiltä ihmisiltä olisi tämä putki totaalisesti tukittu. Ei voi olla näin, että täällä syntymäaikojen perusteella ruvetaan heittämään noppaa ja pelaamaan lottoa, kuka voi saada sosiaalisia etuja ja työttömyysturvaa jatkossa putoamatta ansiosidonnaiselta päivärahalta ja kuka ei. Tämä olisi ollut todellista lottoarvontaa syntymävuoden perusteella.

Mielestäni tämä osoittaa sen, että tämä lainsäädäntö oli todella huonosti valmisteltu ja huonosti suunniteltu. Sen sijaan tähän oli todellinen tarve, kun työttömyysturvauudistus tehtiin ja synnytettiin sellainen tilanne, että jos tätä korjauslakia ei olisi tullut, erityisesti pitkäaikaistyöttömät ikääntyneet työntekijät olisivat joutuneet työmarkkinatuen varaan jopa vuosikausiksi ja siitä olisi syntynyt hyvin monia sosiaalisia ongelmia.

Työttömyysturvauudistuksen yhteydessä heikennettiin ikääntyneiden työttömien mahdollisuutta saada ns. lisäpäiväoikeus. Ennen heikennystä 53 vuoden ja yhden kuukauden täyttänyt

henkilö jäädessään työttömäksi pääsi lisäpäiväoikeuden piiriin, mikä merkitsi, että hänelle maksettiin ansiosidonnaista työttömyysturvaa 60 vuoden työttömyyseläkeikään asti. Erityisesti kokoomuslaiset ovat pitäneet lisäpäiväoikeutta kohtuuttomana etuna. Mielestäni lisäpäiväoikeus on välttämätön perusturva usein kymmeniä vuosia työssä olleelle ja sitten ikääntyneenä työttömäksi joutuneelle henkilölle.

Muun muassa ed. Lindroos totesi, että tätä työttömyyseläkeputkea on käytetty väärin. Varmasti sitäkin on käytetty väärin. Monia muitakin lakeja ja etuisuuksia on käytetty väärin. Mutta jos tätä työttömyyseläkeputkea ei olisi ollut, mikä olisi ollut vaihtoehto, kun näitä työntekijöitä olisi kuitenkin saneerattu ulos työttömiksi? He olisivat joutuneet pitkäaikaistyöttömiksi ja menettäneet erittäin suuren määrän sosiaaliturvaansa ja joutuneet ikääntyneinä ollessaan lähes heitteille. Työttömyyseläkeputki on tässä suhteessa turvannut ikääntyneiden työttömien toimeentuloturvan.

Hallituksen esitys 210/1996 paikkaa osittain syntynyttä heikennystä, kun lisäpäiväoikeuden ikärajaa nostettiin kahdella vuodella eli 55 vuoteen ja yhteen kuukauteen asettamalla kunnille ikääntyneiden työttömien työllistämisvelvoite, kun heille tulee täyteen 500 päivää ansiosidonnaista työttömyysturvaa. Laki koskisi 1944 ja sen jälkeen syntyneitä. Nyt olisi syntynyt tilanne, kuten jo alussa totesin, että 1941 ja sitä ennen syntyneet olisivat lisäpäiväoikeuden piirissä ja 1944 ja sen jälkeen syntyneillä olisi mahdollisuus päästä lisäpäiväoikeuden piiriin. Kahdella ikäluokalla eli 1942 ja 1943 syntyneillä työttömiksi jäävillä ei tätä lisäpäiväoikeutta olisi.

Hallituksen esitys on todella tältä osin täysin epäjohdonmukainen, ikärasistinen esitys, jota ei voi mielestäni millään järkisyyllä perustella. Miksi kahta ikäluokkaa oltiin kohtelemassa näin eriarvoisesti heidän joutuessaan työttömiksi? Näin ollen oli oikein ja välttämätöntä, että valiokunta korjasi tämän epäkohdan.

Tähän hallituksen esitykseen liittyy kyllä vielä lukuisia ongelmakohtia, ja valiokuntakaan ei niihin ole puuttunut. Ensinnäkin lisäpäiväoikeudella olevalle pitkäaikaistyöttömälle, joka edellyttäisi muuten nämä ehdot, käy niin, että sen jälkeen kun 500 päivää täytyy, tulee kunnalle tämä työllistämisvelvoite, ja se merkitsee sitä, että tämän pitkään työttömänä olleen, ikääntyneen työntekijän ansiosidonnainen työttömyysturva lasketaan uudelleen tästä työllistämisvelvoitetyöstä. Se merkitsee sitä, että hänen työttömyysturvansa taso putoaa huomattavasti. Elikkä siinä on varsin suuri ongelma.

Toisena ongelmakohtana on tietenkin se, että täällä eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys, joka leikkaisi työeläkelisää 20 prosentilla, eli sitten kun tämä työtön tulee eläkeikään, niin myöskin sieltä leikataan hänen toimeentuloaan. Kyllä tässä työtöntä, erityisesti ikääntynyttä pitkäaikaistyötöntä kohdellaan tältäkin osin edelleenkin hyvin kaltoin ja hän menettää montaa eri kautta tulojaan. Tietenkin suurin menetys on se, että kun joutuu työttömäksi, niin putoaa työttömyysturvalle, joka on huomattavasti pienempi kuin hänen ansionsa.

Sitten vielä oma ryhmänsä on työmarkkinatuella olevat pitkäaikaistyöttömät. Työmarkkinatuella olevat pitkäaikaistyöttömät eivät ole tämän lisäpäiväoikeuden piirissä ja heillä ei ole myöskään eläkkeessä tätä tulevan ajan oikeutta heidän tullessaan eläkeikään. Eli he menettävät todella paljon ja he joutuvat tulemaan tällä 118 markan peruspäivärahalla jopa 10 vuotta toimeen. Heidän kohtalonsa on todella kaikista heikoin työttömien osalta. Mitään parannusta heidän toimeentuloonsa ei hallitus ole esittänyt. On huomattava, että näitä työmarkkinatuelle pudonneita ihmisiä on yli 210 000 eli mistään pienestä määrästä ei ole kysymys. Se on valtava ongelma näille ihmisille, koska he todella joutuvat sitten hakemaan tämän puuttuvan toimeentulonsa, kun heidän verotustansakin kiristetään.

Täällä ed. Kokkonen eilen käydyssä keskustelussa väitti, että kaikki tulevat saamaan verohelpotuksia. Nyt haluan sen korjata täältä. Nämä peruspäivärahalla ja työmarkkinatuella olevat ihmiset eivät saa verohelpotusta, vaan ensi vuonna heidän verotustaan kiristetään. Näin ollen näiden ihmisten toimeentulo on tässä yhteiskunnassa kaikista huonoin. Heistä on suuri osa toimeentulotukiasiakkaita, ja jos toimeentulotukeakin leikataan, niin myöskin sitä kautta heidän asemansa entisestään heikentyy.

Tässä on lukuisia ongelmia, mutta kokonaisuutena voidaan tietenkin ottaa ja todeta se, että valiokunnan esitys on selvästi parempi kuin hallituksen alkuperäinen esitys, ja sen puolesta sitä voi kyllä tukea ja kannattaa. Toivottavasti tämä esitys menee läpi täällä. Hinta, millä se ehkä viedään läpi, on kyllä kova. On kerrottu, että täällä on tehty kauppaa, ja nimenomaan kaupan työntekijöitten kustannuksella on tehty kauppaa jossain kabineteissa, mikä ilmeisesti merkitsee sitä, että liiketyöntekijöitten vastustuksesta huo-

limatta kauppojen aukiolo laajennetaan koskemaan myöskin sunnuntaita ainakin osittain.

Näillä asioillahan ei ole mitään toistensa kanssa tekemistä. Ihmisten rahat eivät sillä lisäänny, että kaupat ovat entistä enempi auki. Tähän astikin näillä aukioloajoilla on varmasti pystynyt rahansa kuluttamaan ainakin sellaisiin hyödykkeisiin, mitä tarvitsee.

Arvoisa puhemies! Tällaiset kaupanteot täällä eduskunnassa ovat todella poliittisia lehmänkauppoja, ja valitettavasti syyttömät ihmiset joutuvat näistä poliittisista lehmänkaupoista kärsimään, tässä tapauksessa ilmeisesti kärsijinä ovat nimenomaan liiketyöntekijät.

Edustajat Lipponen ja Mölsä merkitään läsnä oleviksi.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täällä kaksi edellistä puhujaa on puheenvuoronsa pitäneet ja keskittyneet täysin tähän eläkeputkiproblematiikkaan. Minusta tämä osoittaa kyllä selvästi, mihinkä hallitusryhmissä huomio kiinnitetään. Tässä laissahan on toinen osa, joka on periaatteessa paljon suurempi, se, että kuntien työllistämisen lisätukea leikataan. Se merkitsee jo rahassakin isompaa asiaa kuin tämä putken poistaminen. Mutta tähän asiaan ei ole kumpikaan puheenvuorossaan viitannut. Minusta tässä unohdetaan tämän lakiesityksen todellinen eriarvoistava vaikutus. Tästä putkesta on tehty draama, tämä putken käyttö on itse asiassa järjestelmän väärinkäyttöä, vaikka kuinka tarpeellinen se näille henkilöille on.

Mutta tällä kuntien lisätulon leikkauksella jaetaan Suomea työllisyyden hoidossa alueellisesti kahtia. Ne alueet kärsivät, jotka ovat tähän mennessä enemmän työllistäneet, jotka eivät ole vielä päässeet työttömyyden alentamisessa vauhtiin, joilla on korkeampi veroäyri, joilla työllistämisvaihtoehdot ovat paljon pienemmät. Tämä epäkohta on kymmeniä kertoja suurempi kuin tämä tavallaan väärinkäyttöä ehkäisevä lakimuutos.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minusta tässä koko eduskuntatoiminnassa alkaa syntyä kestämätön tilanne siltä osin, että kokoomus pääsee täällä sanelemaan ihan liian isoja asioita ja perusteettomasti. On ihan oikein ja kunniaksi työasiainvaliokunnalle, että se on hoitanut tämän selvän epäkohdan, josta nyt on kyse, jolloin myös 1942 ja 1943 syntyneet pääsevät eläkeputkeen, jos sinne on kerran pakko siirtyä. Mutta kohtuutonta on se, että vastikkeeksi on pitänyt myyjät myydä. Minusta tämä on kerta kaikkiaan kohtuuton tilanne.

Tässä on tietysti kysymys nyt, kun korjataan tätä lakia, muutamasta tuhannesta ihmisestä ja on tärkeätä, että heidän asiansa hoidetaan, mutta kyse on sitten liikeaikalain puolella kymmenistä tuhansista myyjistä, jotka sitten vastikkeeksi kokoomus pakottaa sunnuntaityöhön. Ei tämmöisiä yhteensovituksia täällä kerta kaikkiaan ole säädyllistä tehdä. Pannaan nippuun asioita, jotka eivät kuulu yhteen. Laki lakina ja sisältö sisältönä, mutta tämmöiset koplaukset ovat moraalittomia ja osoittavat, että kokoomus pääsee nyt kiristämään kerta kaikkiaan raskaimman jälkeen. Jossakin vaiheessa vasemmalla kyllä täytyy tehdä johtopäätöksiä, milloin meidän oma tahtomme rupeaa painamaan enemmän kuin yhden ryhmän tahto tässä talossa.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppaiselle haluan todeta, että on tietenkin selvää, että kunnilla on erilainen taloudellinen asema ja niillä on erilaisia vaikeuksia ja erilaisia mahdollisuuksia työllistää, mutta 1942 ja 1943 vuosina syntyneiden määrät eivät jakaudu kuitenkaan yhden kunnan kontolle ja yhtä kuntaa kohti on kaikesta huolimatta hyvin vähän heitä, jotka ovat työttömyyseläkeputkeen tulijoita. Näin ollen kyllä kunnilla, jos siihen on halua, on varmasti mahdollisuus työllistää, sillä vaihtoehtona on tietenkin se, että nämä ihmiset putoavat ansiosidonnaiselta päivärahalta peruspäivärahalle tai työmarkkinatuelle ja kunta maksaa sitten toimeentulotukena sen puuttuvan osan.

Kunnalle on varmasti edullisempaa työllistää nämä ihmiset kymmeneksi kuukaudeksi, kuin maksaa sitten toimeentulotukea ilman mitään vastiketta. On se toki paljon mielekkäämpää näille työttömillekin, että he voivat olla työssä, kun se, että he ovat toimeentulotuen varassa.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Tämän työllisyyslain muutoksen käsittelyn yhteydessä näkyi selvästi, miten monimutkainen ja vaikea meidän työttömyystukijärjestelmämme on. Kummankaan ministeriön virkamiehet, viranhaltijat, eivät kyenneet selkeästi esittämään, mitä tämä merkitsee. Käsittelyssä oli hyvin paljon epätietoisuutta ja se osoittaa sen, että tätäkin

järjestelmää olisi ehdottomasti selkiinnytettävä ja yksinkertaistettava kokonaisuudessaan, että edes lainvalmistelijat tietäisivät, mitä ovat valmistelemassa.

Tämän hallituksen esityksen 210/96 työllisyyslain muuttamisesta käsittelyn yhteydessä nousi tämä 18 § hyvin kiperäksi kysymykseksi ja on totta, mitä täällä on jo tuotu esille, että hallituksen esittämässä muodossa tämä olisi jättänyt pienen joukon 1942 ja 1943 syntyneitä työttömiä selvästi heikompaan asemaan kuin 1944 ja sen jälkeen syntyneet. Tämä määrä oli todella vaikeasti hahmotettavissa. Puhuttiin muutamasta kymmenestä ja viimein arvioissa päädyttiin tuhanteen, ja tämä jätti hyvin epävarman tunteen tätä lakiesitystä käsiteltäessä.

Taloudelliset vaikutukset myös tästä henkilömäärästä riippuen jäivät sangen epäselviksi, mutta siitä huolimatta työasiainvaliokunnan enemmistö katsoi, että 18 §:n muuttaminen on sosiaalisesti niin oikeudenmukaista, että se sitä muutti, vaikka näitä lopullisia taloudellisia vaikutuksia ei ollut meille selkeästi esitetty. Se olisi jättänyt näitä väliinputoajia niin monta kuitenkin sinne kohtuuttomaan tilanteeseen, että muutos hyväksyttiin.

Muutoksellahan on vaikutuksia niin valtion budjettiin kuin kuntien talouteen ja työnantajien työttömyysvakuutusmenoihin. Budjettivaikutus on kuitenkin sisäisillä siirroilla osittain hoidettavissa työllisyysrahojen sisällä, sillä työllistämisestähän tässäkin aika pitkälle on kysymys.

Kuntien velvoitetyöllistettävien määrää muutos lisää ja sitä kautta kuntien menoja työllistämiseen velvoitetyöllistettävien osalta. Kunta saa kuitenkin tähän työllistämistuen 80 prosentilla korotettuna, jolloin kustannusvaikutus kunnille jää kohtuulliseksi. Lisäksi voidaan olettaa, että tämä työllistetty myös työpanoksensa kautta osittain korvaa tätä kuntien työnantajien kustannuksia.

Työnantajien kustannukset lisääntyvät ansiosidonnaisen työttömyysturvan työnantajaosuuden osalta. Kuitenkin tämän vaikutus lienee sitä luokkaa, että tämän työnantajien työttömyysvakuutusmaksuprosentin korotuksiin ei liene tarvetta mennä.

Kun tästä työllisyyslain muutoksesta johtuu, että kuntien vastuu erityisesti ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien työllistämisessä korostuu, niin samanaikaisesti hallitus on kuitenkin leikkaamassa työllistämistukea juuri niiltä kunnilta, jotka ovat kaikkein vaikeimmilla työllisyysalueilla ja jotka ovat sitä kautta joutuneet kantamaan työllistämisvastuuta selkeästi muita enemmän.

Valtion työllistämistukihan on kunnille tullut korotettuna eli lisätukena silloin, kun työllistettävien määrä atv-väestöstä on noussut prosenttiin ja siitä yli. Vaikka nyt kuntien velvoitteita lisätään, niin tämän lisätuen ehtoja aiotaan samanaikaisesti kiristää. Nämä lisätukeen käytettävät varat vähenisivät 91 miljoonaa markkaa. On todettava, että tästä leikkauksesta valtaosa, noin 75 miljoonaa, kohdistuisi kuuden työvoimapiirin alueelle ja nämä olisivat Oulun, Lapin, Hämeen, Satakunnan, Kuopion ja Pohjois-Karjalan työvoimapiirit.

Hallitus perustelee ehtojen kiristymistä sillä, että alueelliset työttömyyserot olisivat tasoittuneet. Varmasti laman alkupuolella näin oli, mutta nyt ollaan uudelleen taas määrätyillä alueilla palaamassa siihen, että työllisyys ei enää korjaannu; se korjaantuu suurimpien asutuskeskuksien ja ennen kaikkea Etelä-Suomen osalta.

Vaikka kokonaistyöttömyys hiljalleen on laskenut, tämä silti tulee aiheuttamaan sen, että Itä- ja Pohjois-Suomen alueet edelleen kärsivät suurtyöttömyydestä. Juuri näillä alueilla julkisen sektorin työllistämismerkitys on ollut hyvin keskeinen. Siellä ei ole muita potentiaalisia työllistäjiä. Tässä mielessä kuntien rooli on edelleen hyvin vahva, ja kun näiltä kunnilta nyt leikataan lisätukea, ne joutuvat joko vähentämään selvästi työllistämistään tai sitten kiristyvän talouden eteen.

Tästä syystä aionkin tehdä asian toisessa käsittelyssä ehdotuksen, että 21 § muutetaan siten, että se on entisessä muodossaan, jolloin kunnat saavat lisätukea, kuten tänäkin päivänä, työllistämiseen.

Edustajat Jaakonsaari ja Linnainmaa merkitään läsnä oleviksi.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kun tieto hallituksen antamasta lakiesityksestä työllisyyslain muuttamiseksi levisi ihmisten tietoisuuteen, oli sen aiheuttama reaktio, niin kuin monet meistä tiedämme, sekä voimakas että monitahoinen. Monet vuosina 1942 ja 1943 syntyneistä työttömyyden todellisuuden kanssa silmäkkäin joutuneista totesivat, että valtiovallan taholta ollaan taas lyömässä niitä ihmisiä, joiden kohdalla toimeentulohäiriöt olivat jo jokapäiväistä elämää. Monet meistä saivat vastaanottaa lukemattomia asiaa koskevia kiukkuisiakin pa-

lautteita. Kunnissa puolestaan laskeskeltiin kiivaasti, mitä vaikutuksia esityksellä olisi kuntien sosiaalipuolen menojen suhteen, ja tulokset, kuten tiedämme, olivat useimmissa tapauksissa varsin huolestuttavia.

Oli erinomainen asia, että työasiainvaliokunnassa oli riittävästi jäseniä, jotka ymmärsivät, kuinka vakavasta asiasta oli loppujen lopuksi kysymys. Siellä ymmärrettiin, että ei ole minkäänlaisia järkisyihin liittyviä perusteita, joiden vuoksi parin vuosikerran ihmiset noin vain heitettäisiin niinkin eriarvoiseen asemaan muihin nähden, mitä hallituksen esitys olisi merkinnyt. Rohkenen sanoa, että vaikka molemmille ajatussuunnille löytyy perustelunsa, tavallinen maalaisjärki pääsi voitolle.

Tuskin meistä kukaan on eri mieltä siitä, etteikö työhön kannustavuutta pidä edesauttaa, mutta sopii kysyä, kuinka merkittävästi hallituksen esitys olisi tätä asiaa edesauttanut. Mielestäni tuloksen mittaaminen jälkikäteen olisi ollut sen vähäisyyden vuoksi äärettömän vaikeaa ja varmasti olisi ollut runsaasti tapauksia, jolloin epäoikeudenmukaisuustunteen johdosta monet olisivat vajonneet passiivisuudessaan vieläkin syvemmälle.

Myönteisenä on pantava merkille se, että valtioneuvosto on katsonut kuntoutuksen tai koulutuksen jälkeen työttömäksi jäävien työntekomahdollisuuksien varmistamisen tulevan ajan oikeuksien vuoksi siinä määrin tärkeäksi, että asia on luvattu hoitaa hallinnollisin ohjein ja toimenpitein kuntoon. Mitä nuo toimenpiteet ovat, ei käytettävästä lähdeaineistosta vielä selviä. Odotamme varmasti kaikki niitä tietoja. Valiokunta on osunut oikeaan siinä, että elleivät hallinnolliset ohjeet johda toivottuun tulokseen, on turvauduttava — ja sanoisin: mieluummin pikaisesti — lainsäädäntömuutoksiin, joiden seurauksena olisi työttömän työnsaannin turvaaminen.

Valiokunta on osunut myös naulankantaan todetessaan, että työttömyysturva- ja eläkejärjestelmämme on niin monimutkainen ja vaikeaselkoinen, etteivät ihmiset osaa valita itselleen parasta vaihtoehtoa. Mieleen muistuu presidentti Koiviston aikanaan esittämä ääneenajattelu siitä, että ihmiset ovat joutuneet äärettömän eriarvoiseen asemaan jo yksinomaan lainsäädännön monimutkaisuuden ja tulkintojen vuoksi. Kuka tietää ja osaa, se pärjää, mutta se, jolla tieto on vajavaista, niin kuin monissa tapauksissa on, jää aina heikommalle osalle laillistenkin oikeuksiensa suhteen. Oikeuden menetykset ovat jokapäiväistä todellisuutta. Senhän me kaikki tiedämme.

Työttömyysturvajärjestelmän kiusana on ollut jo pitkään se, että siitä muun muassa työvoimaviranomaisille annetut ohjeet ovat olleet sen verran ylimalkaisia, että se on johtanut hyvin erilaisiin tulkintoihin eri alueilla. Vaikea on sanoa, kieliikö se siitä, ettei ohjeiden antajilla ole välttämättä riittävän läheistä ihokosketusta kenttätodellisuuden kanssa vai mistä se mahtaa johtua. Puutteellisista tai epäselvistä ohjeista johtuvista syistä työvoimaviranomaisten tulkinnat ovat olleet keskenään erilaisia. Edelleen ne ovat olleet aiheuttamassa mielipahaa työttömien keskuudessa.

Sen vuoksi, aivan kuten valiokunta toteaakin, jatkossa on lähdettävä siitä ehdottomasta vaatimuksesta, että vastaisuudessa ohjeita yksinkertaistetaan ja ne esitetään niin selkeässä kirjallisessa muodossa, että jokaisella on mahdollisuus tehdä niistä oikeat tulkinnat, niin viranomaisilla kuin työttömilläkin.

Kaiken kaikkiaan tämän asian ympärillä viime päivinä käyty prosessi on palauttamassa minulle ja varmasti monille muillekin sitä jo rapistunutta uskoa, että tällä salilla ei olisi kovin paljon mahdollisuuksia puuttua hallituksen esityksiin, palauttamassa uskoa siihen, että tällä salilla on todella mahdollisuuksia oikaista niitä epäkohtia, joita hallituksen esityksiin silloin tällöin pääsee väkisin livahtamaan.

Lopuksi haluan omasta puolestani lausua vilpittömät kiitokseni valiokunnan puheenjohtajalle ja kaikille jäsenille, jotka ovat palauttaneet asian oikeudenmukaiselle tielle.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V o k k o l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Käydyssä keskustelussa ovat jo tulleet selville hallituksen esityksen ongelmat. Niin kuin valiokunnan puheenjohtaja toi esille, hallituksen esitys oli jo vajavainen ja siltä osin huono, ja senkin takia tätä muutosesitystä tarvittiin. Mutta kun tuntee asian taustaa ja historiaa eli sen, että SAK:n yleislakkouhan alla näinkin vajavainen lakiesitys tähän taloon tulee, niin miettii, mitä hallituksen vasemmistopuolueet ajattelevat työttömyysturvasta ja ihmisten hädästä. Tämä on minusta erittäin vakava asia, ja senkin takia on nyt käyty suuntaan jos toiseen näitä neuvotteluja, jotka hämmästyttävät.

Lakiesitys on sinänsä perusteltu. Meistä jokainen yli 50-vuotias tietää, että kun joutuu työttömäksi, mikä mahdollisuus on pärjätä tässä maailmassa, mitä mahdollisuuksia on saada työpaikka ns. vapailta markkinoilta. Ei minkäänlaista. Sen vuoksi yhteiskunnan on tässä asiassa tultava apuun ja hoidettava asia niin, etteivät ihmiset joudu taloudellisesti suurempaan ahdinkoon, kuin missä ovat jo muutenkin, kun työttömyys kohtaa. Sen vuoksi pitäisi tällaiset asiat pystyä tällaisessa hallituskoalitiossa hoitamaan, ilman että ulkoparlamentaarista apua tähän tarvitaan.

Itse lain sisältöön.

Kuten ed. Mähönen jo toi esille, työvoimatoimistoissa on mahdottoman villejä tulkintoja. Ei aina pidä paikkaansa se, kun täällä ministerit puolustelevat, että työvoimatoimistot tulkitsevat asioita työttömän kannalta oikeudenmukaisesti. Se oikeudenmukaisuus näyttää olevan eri työvoimapiireissä ja eri työvoimatoimistoissa aivan erilainen. Sen vuoksi on tärkeä se valiokunnan esitys, että muutokset, jotka koskevat koulutusta ja kuntoutusta, myös työttömälle asiakkaalle tuodaan selkeästi esille kirjallisina, ettei tule sitä ongelmaa ettei ihminen tiedä, mihin suostuu.

Siinä mielessä on myös hyvä, että lain perusteluissa kuitenkin on todettu, että työllistämisvelvoite ei lakkaa, jos työtön kieltäytyy kuntoutuksesta tai koulutuksesta. Se on erittäin tärkeä asia sen vuoksi, ettei ihminen joudu tästä syystä hunningolle. Kun ollaan rehellisiä, niin mistä yli 50-vuotias kuntoutuksen ja koulutuksen jälkeen sen työpaikan saa sen kummemmin kuin ennen kuntoutusta tai koulutusta? Toivon mukaan ihminen on vain paremmassa kunnossa kuntoutuksen jälkeen. Se hyöty siitä tietysti on.

On myös seikkoja, jotka ovat valitettavia, kuten juuri kuntien työllistämistuen heikentäminen, kun suoraan sanotaan. Kyllä tässä tilanteessa, niin kuin jo sanoin, yhteiskunnan pitää huolehtia tässä iässä olevista ihmisistä, jotka joutuvat työttömiksi. Kuntien velvollisuus on se asia hoitaa, kun vapaat markkinat ovat siinä kunnossa kuin ovat näiden ihmisten osalta.

Käydyssä keskustelussa ja neuvotteluissa, mitä asian ympärillä on käyty, pidin hämmästyttävänä kantaa, jonka kuulin, että oli tarkoituskin jättää kyseiset ikäluokat tämän turvan ulkopuolelle. Tulee väkisinkin mieleen, että tässä oli tarkoitus syyttömiä ihmisiä rangaista johtuen siitä, että ns. painostuksen alla hallitus joutui peräänty mään. Muun muassa kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja on monessa julkisessa esiintymisessään tällä tavalla ja näillä sanoilla perustellut, miksi kokoomus ei ole ollut halukas tähän yhteistyöhön, että nämä asiat hoidetaan. Eli tärkeämpi on ideologinen taistelu työmarkkinajärjestöjä ja ennen kaikkea SAK:ta vastaan kuin se, että hoidetaan niiden ihmisten asiaa, jotka ovat ongelmissa omassa elämässään. Minusta se on hämmästyttävää ja käsittämätöntä. Onneksi tässä asiassa on järki tällä erää voittanut.

Ihmettelen ensimmäisen kauden kansanedustajana tämän talon kulttuuria näitä asioita hoitaa. Niin kuin valiokunnan puheenjohtaja jo mainitsi, arvovallalla sovitaan asioita ja ohitetaan se asiantuntemus, mitä valiokunnissa on. Tulee vain mieleen, mikä valiokunnan tehtävä on. Eräässä muussa asiassa, taisi olla edellisellä kyselytunnilla, ed. Karhunen kyseli, pitääkö eduskunnan nauttia hallituksen luottamusta vai päinvastoin. Tässäkin asiassa tulee mieleen, kumpiko kunnioittaa kumpaa.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oli todella onnellinen asia, että työasiainvaliokunnassa oli ryhtiä korjata hallituksen erittäin onnetonta esitystä, joka pitkälle oli ideologinen valita, kuten ed. Vokkolainen sanoi. Sehän muun muassa ed. Zyskowiczin puheenvuoroista on tullut esille.

Sitten haluan puuttua menettelyyn, joka asian ympärillä sen jälkeen tapahtui, kun työasiainvaliokunnassa oli asiaa yritetty asiallisesti ja hyvin hoitaa. Se, että eilen on koplattu erilaisia asioita yhteen ja tämän asian eteenpäinviemisen ehdoksi liitetty se, että liikeaikalakia viedään eteenpäin, on asia, jota minun rehellinen asioitten hoitamistapani ja ymmärrykseni ei hyväksy, enkä sitä voi mitenkään käsittää. On välttämätöntä, että 1942 ja 1943 syntyneet työttömäksi joutuvat ihmiset pääsevät turvan piiriin. Mutta jos tämä lyödään nippuun liikeaikalain muutosten kanssa, niin asiat eivät ole karvaakaan yhteismitalliset. Puhutaan todella eri luokan asioista ja eri ihmisistä, ja tältä osin haluan tässä yhteydessä asiaa kommentoida ja olen todella pahoillani.

Ed. K n a a p i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vokkolainen yhtyi ed. Mähösen iloon siitä, että valiokunnassa oli riittävästi jäseniä, jotka ymmärsivät sen ongelman vakavuuden, joka liittyi vuosina 1942 ja 1943 syntyneiden asemaan ja 18 §:ään. Käsittääkseni koko valiokunta ymmärsi asian samoin. Kukaan ei halunnut jättää ketään väliinputoajaryhmään, ja siinä mielessä en yhdy miltään osin

ed. Vokkolaisen epäilyyn siitä, että tarkoituksella olisi haluttu tehdä yhtään väliinputoajaryhmää. Mielestäni on jokseenkin epäselvää, oliko tämän tyyppinen korjaus tarpeen, koska ymmärtääkseni asia olisi ollut hoidettavissa samaan lopputulokseen myös työvoimahallinnon alemmanasteisilla säädöksillä ja siihen olisi ollut tarvittavat voimavarat ja määrärahat käytettävissä.

Toinen asia on sitten koko epäkohdan yleiset mittasuhteet. Niiden henkilöiden joukko, jota asia koskee, kasvoi valiokunnassa muutamasta kymmenestä mutta rajoittui silti joka tapauksessa alle 1 500:aan. Hinnasta on sovittu ja kokonaisuutena paketti on kokoomuksen kannalta hyväksyttävissä. Vuosina 1942 ja 1943 syntyneitten osalta tilanne olisi tullut hoidettua joka tapauksessa, mutta tämän "kun on sovittu" -tilanteen jälkeen olen valmis äänestämään valiokunnan mietinnön mukaisesti, vaikka valiokunnassa sitä vastustinkin.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vokkolainen totesi valiokunnan mietinnössä olevasta lauseesta, jossa todetaan, että työvoimatoimistojen on annettava selkeät ohjeet vaihtoehdoista ja vaikutuksista näille henkilöille. Se on hyvä asia. Mutta tällä hetkellä työvoimatoimistoissa näyttää olevan hyvin paljon sellaista käytäntöä, että sinnekin ilmeisesti palkataan työllisyysvaroilla ihmisiä ja se näköjään vaatisi erityisen koulutusprosessin monissa asioissa. Monilta tahoilta on tullut viestejä, että kun mennään kysymään työvoimatoimistosta jotain asiaa, niin sieltä ei löydy ei kissojen ja koirienkaan kanssa vastausta. Monet ovat jopa soittaneet eduskuntaan ja kysyvät henkilökohtaisesti, miten tämä juttu on. Siinä mielessä kun ohjeistoja vaaditaan annettavaksi, niin pitäisi panna koulutusprojekti käyntiin, jotta kaikki pykälät olisivat tiedossa, koska viidakko on valtavan iso, että kansalainen saa heti sen tiedon välittömästi eikä hänen tarvitse lähteä sitä hakemaan muualta.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vokkolainen toi hyvin esille niiltä osin uudistuksia ja parannuksia, mitä työasiainvaliokunta on ansiokkaasti tehnyt. Kuitenkin hämmästelin, että hän ei tuonut voimakkaasti esille sitä huolta, mikä on lisätuen leikkauksesta, mikä kohdistuu juuri vaikeisiin työttömyysalueisiin Oulun, Lapin, Hämeen, Satakunnan, Kuopion ja Pohjois-Karjalan työvoimapiireissä. Kun itse olen suurelta työttömyysalueelta, Lahdesta, ja tiedän miten vaikeaa on heikon taloustilanteen ja suuren työttömyyden aikana kunnan lisätä enää siitä, mitä on tällä hetkellä laitettu työllistämiseen, niin koen todella suurta huolta, mikäli ei lisärahoitusta myös valtiolta osoiteta näihin.

Ed. Vokkolainen toi lisäksi hyvin esille ikärasismin, joka liittyy yleensä normaaleille työmarkkinoille työllistymiseen 50 vuotta täyttäneillä ja jo nuoremmillakin. On hämmästyttävää, että ei arvosteta kokemusta ja ammattitaitoa Suomenmaassa, vaan katsotaan ettei 50-vuotias ihminen ole enää työkykyinen ja työhaluinen, kun usein on aivan päinvastoin. Se on seikka, mihin varmasti kannattaa eri tahoilta kiinnittää kovasti huomiota. Toisaalta kun eläkkeiden ikärajoja on nostettu ja halutaan nostaa, niin mikäli eivät myös työnantajat tule mukaan käytäntöön, on yhtälö aika omituinen.

Ed. V o k k o l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Knaapin kanssa olen aivan samaa mieltä. Ei meillä ole erilaista käsitystä siitä, että valiokunnassa olimme asiasta yhtä mieltä. Sen takia korostinkin ja korostan uudelleen, että minua hämmästyttää, että meidän ylitsemme käveltiin arvovallalla. Meidän yhteinen asiamme vietiin käsistämme pois, siitä oli kysymys. Toivon mukaan ylikävelyjä ei enää kovin monta kertaa tapahdu.

Kun ed. Kaapi puhui, että tätä lainmuutosta ei olisi tarvittu, vaan olisi pystytty hoitamaan asia muutenkin, niin meillä oli asiantuntijoita valiokunnassa kuultavana ja en ainakaan minä saanut vakuutusta siitä, että tämä olisi tullut hoidettua muuten kuin näin hoidettuna.

Ed. Lindqvistille: Minä muistaakseni omassa puheenvuorossani sanoin, että lakiesityksen huonona puolena on kunnallisen tuen pieneneminen sen takia juuri, että alueilla, jotka ed. Lindqvist mainitsi, tämä on ongelma ja se on ympäri maata ongelma. Yhteiskunnan on hoidettava nämä asiat, kun ei vapailla markkinoilla homma pelaa.

Ed. V e t e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Omassa puheenvuorossani tarkastelen työllisyyslain muutosta lähinnä kuntien näkökulmasta. Työasiainvaliokunnan puheenjohtaja omassa puheenvuorossaan toi esiin erittäin ansiokkaasti lakiesityksen inhimillisen näkökulman, mikä liittyy vuosina 1942—1943 syntyneisiin.

Hallituksen esityksessä lisätukea koskevat säännökset ehdotetaan muutettaviksi siten, että lisätuki maksettaisiin vain niiden työllistettyjen osalta, jotka ylittävät laissa säädetyt prosenttirajat. Nyt voimassa olevan lain mukaan yhden prosentin ylityksestä kunta on saanut työllisyysmäärärahoihin kymmenen prosentin lisäyksen ja vastaavasti kahden prosentin ylityksestä 30 prosentin lisäyksen. Nämä lisäykset ovat tulleet niin kuntien kuin työllistettävienkin kannalta erittäin kipeään tarpeeseen. Vaikka tämän vuosikymmenen alkupuolella työttömyysasteen alueelliset erot ovat vähentyneet, siitä huolimatta kuntien tukityöllistäminen on lisääntynyt jatkuvasti vuosi vuodelta. Tämän vuoden arvio on, että tukityöllistämiseen käytetään 1 435 miljoonaa markkaa ja tällä rahalla työllistettäneen reilut 28 000 ihmistä. Pitkäaikaistyöttömiä näistä on 2/3 ja nuoria noin 1/5.

Lisätuki on viimeisten vuosien aikana ollut noin 11 prosenttia kokonaiskustannuksista. Tänä vuonna lisätuen osuus on noin 190 miljoonaa markkaa. Lisätukea saavia kuntia on kappalemääräisesti 255 eli 2/3 kaikista kunnista, mikä lukumäärä viittaa siihen, kuinka merkittävästä asiasta on kyse. Kaikkein suurinta lisätukea eli 30 prosentin lisätukea on saanut peräti 120 kuntaa. Itä- ja Pohjois-Suomen kunnista 70 prosenttia saa tätä korkeinta lisätukea.

Kunta-alalla on tällä hetkellä noin 390 000 palkansaajaa. Kuntien henkilöstöstä työllistämistuella arvioidaan olevan työllistetyn noin seitsemän prosenttia. Mutta kun noustaan pohjoiseen, Lapissa ja idässä Pohjois-Karjalassa jopa yli kymmenen prosenttia kuntien ja kuntayhtymien palkkalistoilla olevista ihmisistä on valtion työllistämistuen avulla työllistettyjä. Alimmat työllistämistukiosuudet ovat eteläisessä Suomessa Uudenmaan läänissä ja rannikolla Vaasan läänissä.

Lisätuen alkuperäinen tarkoitushan oli kannustaa kuntia työllistämään. Tässä hallituksen esityksessä hallitus arvostelee sitä, että lisätuen alkuperäinen merkitys on hämärtynyt, mutta voimakkaat valtionosuuksien leikkaukset ovat ajaneet henkilöstön supistuksiin ja kuntia hakemaan mahdollisimman edullisesti saatavissa olevaa työvoimaa. Eli voi todeta näin, että valtio on itse ajanut kunnat tähän tilanteeseen, missä kunnat tällä hetkellä ovat, eli vakituisen henkilökunnan määrä vähenee, työllistettyjen osuus lisääntyy.

Nyt tässä hallituksen esityksessä leikataan työllistämiseen käytettyä lisätukea peräti 91 miljoonaa markkaa. Leikkauksesta valtaosa kohdistuu, kuten täällä on jo aiemmin todettu, Oulun, Lapin, Pohjois-Karjalan, Kuopion, Hämeen ja Satakunnan työvoimapiireihin. Hallitus perustelee tätä leikkausta alueellisten työttömyyserojen supistumisella, mutta nyt alueelliset työttömyyserot ovat alkaneet uudelleen kasvaa, joten perustelu ei päde enää tämänhetkiseen tilanteeseen.

Lisäksi on huomioitava, että vaikeimmilla työttömyysalueilla kunnat ovat ainoita varteenotettavia työllistäjiä. Sitä ne ovat jatkossakin, mutta niukkenevilla resursseilla ja vain entistä vähäisemmässä määrin.

Suomen Kuntaliitto arvioi, että kuntien työllistämisen taso laskee budjetissa arvioitua alemmas eli alemmas tuosta 26 000 työllistetyn tasosta. Tänä vuonna kuntien omarahoitusosuus työllisyyden kokonaiskustannuksista on kaksi miljardia markkaa eli puoli veroäyripenniä. On todettava, että kunnat ovat kyllä tuoneet oman kortensa tähän kekoon. Tämän lisäksi kunnat osallistuvat ammatillisen koulutuksen huomattavaan laajentumiseen, kun työmarkkinatuki poistettiin aluksi alle 18-vuotiailta ammattitaidottomilta ja sen jälkeen alle 25-vuotiailta ammattitaidottomilta. Lisäksi toimeentulotukimenot lisääntyvät jatkuvasti ja ovat omalta osaltaan tuomassa kunnalle lisärasituksia. Valtio on täten monta kautta lisännyt kuntien kustannuksia.

Arvoisa puhemies! Toinen kuntia rasittava lakiesityksen kohta on kunnille sälytettävä ikääntyneitten työttömien 10 kuukauden työllistämisvelvoite, mikäli edellä mainitut työttömät eivät sovellu kuntoutukseen tai koulutukseen. Työllistämistukea maksetaan kuitenkin vain kuudelta kuukaudelta, ei kymmeneltä.

Hallituksen esityksessä arvioidaan tällaisia työllistettäviä, jotka kaatuvat kunnan kontolle, olevan enintään 1 000, mutta Kuntaliiton arvio on jopa 1 000—1 500 tällaista työllistettävää. Heistä maksettava tuki kattaa vain noin kolmanneksen työllistämisen palkkakustannuksista. Tämäkin on Suomen Kuntaliiton arvio.

Työttömän näkökulmasta häneen kohdistuvat tukityöllistämistoimet ovat myönteinen asia ja ehdottoman kannatettavia, mutta lisätyöllistymisen määrärahojen leikkaaminen tulee johtamaan heikkoon lopputulokseen käytännön kannalta. Pari käytännön esimerkkiä, jotka valaisevat, mitä on tulossa. Yhdeksi esimerkiksi otan 13 000 asukkaan Ylivieskan kaupungin. Tällä hetkellä se työllistää 116 työtöntä, mikä on 2 prosenttia yli rajan elikkä kaupunki saa korkeim-

man työllistämistuen. Lasketaan, että lain muutos leikkaa kunnalta noin 600 000 markkaa työllistämiseen käytettäviä määrärahoja ja vähentää tuota 116 työllistetyn joukkoa noin 17:llä. Toisen esimerkin otan 8 600 asukkaan kaupungista Haapajärveltä. Tänä päivänä siellä työllistetään noin 100 henkilöä työllistämistuella ja lisätuella. Jatkossa työllistettävien määrä on ehkä 60. Meiltä leikataan noin miljoona markkaa työllistämistukea. Vastaavaa tapahtuu likimain kaikissa kunnissa. Minkähän verran kunnat kykenevät loppujen lopuksi työllistämistuella työllistämään ensi vuonna eli 1997?

Ed. Komi nosti esille lakiehdotuksen 21 §:n. Toisessa käsittelyssä tulemme tekemään esityksen, että pykälä säilytettäisiin entisellään elikkä siinä muodossa, missä se on tällä hetkellä voimassa olevassa laissa.

Arvoisa puhemies! Itse haluaisin kajota myös lakiesityksen niputtamiseen. Kauppaa on käyty nyt liikeaikalailla. Tällä hetkellä käsittelyssä olevalla lailla ja liikeaikalailla ei ole kytkentöjä keskenään. En ymmärrä, miksi huonoa lainsäädäntöä tehdään eri lakiesitysten niputtamisella, enkä tule hyväksymään sitä, että työaikalaki viedään läpi hallituksen esittämässä muodossa sen takia, että työllisyyslain muutos voitaisiin hyväksyä eduskunnassa.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On totta, mitä ed. Veteläinen totesi, että kunnilta jää nyt aikamoinen potti työllistämistukia saamatta. Se on taas niin päin, ed. Veteläinen, että kyllä tässä kannustavuus säilyy yhä edelleen. Ei kannustavuutta siitä huolimatta poisteta, koska jos kunnan työvoimasta työllistetään 1 prosentti, kunta saa 10 prosenttia lisätukea, jos 1,5 prosenttia, lisätuki on 20 prosenttia, ja jos 2 prosenttia tai yli työllistetään, saadaan 30 prosenttia lisätukea. Se lisä vain tulee ylityksien osalta, ei koko porukalle, siinä se ero on. Se on valitettava juttu, mutta kyllä kai, kun talous on tässä tilanteessa, ei valtio voi jakaa velkarahaa hirveän paljon.

Mutta se näkökulma on tärkeä, että nythän kuntien vastuu tavallaan lisääntyy. Odottaisi, että kunnat harrastaisivat pitkäjänteisempää elinkeinopolitiikkaa, jotta saataisiin pysyviä työpaikkoja, ei yksin kunnan virkoihin, vaan elinkeinopolitiikan kautta saataisiin yritystoimintaa kannustettua ja luotaisiin tietysti edellytyksiä sille, että yritykset voisivat sijoittua kuntaan niillä keinoin, mitä kunnalla on mahdollista tehdä sillä puolella.

Ed. T. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Veteläisellä oli huoli siitä, että kunnalle sälytetään velvoitetuki työllistää 1942 ja sen jälkeen syntyneet iäkkäät ihmiset kymmeneksi kuukaudeksi, mutta tuki tulee vain kuudesta kuukaudesta. Kysynkin ed. Veteläiseltä, eikö tämä kuitenkin ole sekä kuntien että valtion ja ennen kaikkea niitten ihmisten näkökulmasta tärkeää, kun joka tapauksessa, jos he joutuvat peruspäivärahalle, he joutuvat hakemaan tukea toimeentulotuesta. Minun henkilökohtainen näkemykseni on, että kun nämä iäkkäät ihmiset, jotka ovat tehneet pitkän työhistorian, olleet 20—30, lähes 40 vuotta työelämässä, tällaiseen tilanteeseen joutuvat, niin koen, että on yhteisvastuuta huolehtia heistä.

Ed. V e t e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin vastaan ed. Lahtelalle. Kyllä tässä tietynasteisesti kannustavuus säilyy, mutta se jää niin pieneksi, että kun seuraa kuntien talousarvioitten tekoa, kun rahaa ei yksinkertaisesti ole, niin on mahdoton työllistää sitä määrää, mikä tähän saakka on työllistetty.

Ed. T. Pohjolalle: Ei varmasti tästä salista löydy ketään, joka voisi kiistää, etteikö näin pitäisi menetellä ja etteikö tämä olisi inhimillistä, mutta viittaan siihen, että kun rahaa ei ole, kuntien budjettien päiden yhteensaattaminen tulevaksi vuodeksi on äärimmäisen vaikea. Myötätunto ei valitettavasti yksin riitä. Siihen pitäisi olla myös rahaa.

Ed. K a n t a l a i n e n: Arvoisa puhemies! Täällä on paljon keskusteltu tästä hyvin tärkeästä ja inhimillisestä asiasta elikkä työttömyysturvasta ja väliinputoajaproblematiikasta aivan niin kuin kuuluukin keskustella. Näin olemme myös valiokunnassa myös siitä runsaasti keskustelleet. Joku viisas on aikaisemmin sanonut, että ei ole hyviä hallituksen esityksiä eikä huonoja hallituksen esityksiä, on vain hallituksen esityksiä. Hyvyys tai huonous aina riippuu siitä, mistä näkökulmasta niitä esityksiä tarkastelee. Näin ollen me joudumme aina käsittelemään asioita ja tutkimaan sekä miettimään, miten niitä eteenpäin viedään ja millä tavalla ne ovat syntyneet.

Hallituksen esitys n:o 210 työllisyyslain muuttamiseksi, on selkeästikin jatkoa eduskunnan hyväksymälle työttömyysturvalaille, ja tavoitteena tässä on ollut työttömyysturvajärjestelmän rakenteellinen uudistaminen. Mikäli minä olen ymmärtänyt oikein, niin se perustuu hyvin pitkälle myös hallitusohjelman linjauksiin, millä

pohjalla esitys on aikanansa rakennettu. Olen ymmärtänyt, että se on myös tehty yksimielisesti.

On selvä, aivan kuten täällä puheenvuoroissa on tullut esille, että valmistelutyön osalta on varmastikin aihetta jonkinasteiseen kritiikkiin, jonkinasteiseen mietintään, kun arvioidaan taloudellisia vaikutuksia ja kohderyhmien määriä, joita tämä koskettaa, mutta on selkeästi myös nähtävissä, että valiokunnan päätös, jonka se enemmistöllä on tehnyt, on aiheuttamassa selkeästi järjestelmään tiettyjä kustannuslisiä, joka meidän tietysti tulee yhdessä ymmärtää ja yhdessä hyväksyä silloin, kun näitä asioita käydään läpi. Olemme tehneet kompromissin ja pyrkineet hakemaan asiaan mahdollisimman hyviä muotoja.

Ne selvitykset, jotka asiantuntijoilta kuultiin valmisteluista ja rajauksista, jotka tässä järjestelmässä on käyty, ovat todellakin sellaisia, että tulee mieleen, onko kyse pelkästä teknisestä virheestä vai tietoisesta linjauksesta. Jotenkin minulle on todella semmoinen näkemys syntynyt, että linjaus tässä kaiken kaikkiaan on taustalla ollut, kun näitä asioita on tehty, linjaus nimenomaan siinä mielessä, että tämä on osa yhteisesti valittua politiikkaa.

On tietysti ikävää se, että säästöjä ja leikkauksia joudutaan tekemään. On kauhean paljon mukavampaa aina, kun me voimme jakaa jotain lisäarvoa ja sitä kautta olla kaikkien kohderyhmien kannalta hyviä päätöksentekijöitä.

Käsittelyssä mietittiin myös sitä, onko työhallinnon momenteille ilmoitetut määrärahat, joita todettiin olevan 60—70 miljoonaa markkaa vuodelle 1997 ja 100 miljoonaa markkaa vuodelle 1998, korvamerkitty tähän käytettäväksi. Näin ei todellakaan ole, mutta totta kai työhallinto sisällään olisi näitä varoja näinkin voinut käyttää.

Tällaisesta varauksesta olen ymmärtänyt sen, kun valiokunta halusi myös valtiovarainministeriön näkemyksen, että valtiovarainministeriö myös haluaa puolustaa omaa linjaustaan. Tässä suhteessa on katsottu, mikä on se todellinen taloudellinen vaikutus näiden tehtyjen muutosesitysten pohjalta. Näin ollen olen varsin tyytyväinen siihen, että me olemme kuitenkin löytäneet tämän yhteisen linjauksen, yhteisen näkemyksen tässäkin hallituksen esityksestä poikkeavassa ratkaisussa, ja se on tietysti tulevaisuuden kannalta hyvin tärkeä asia. Yhtälailla koen tärkeänä sen, että jatkossa voimme entistä selkeämmin pyrkiä hakemaan sen tyyppistä valmistelutyötä, joka jo valmistelu- ja käsittelyvaiheessa valiokunnissa antaa meille selvästi paremman pohjan arvioida eri kysymyksiä.

Arvoisa puhemies! Me olemme todellakin tekemässä päätöstä, jolla halutaan hoitaa niin sanottu väliinputoajaongelma. Vaikka omalta osaltani valiokunnassa olin alkuun hallituksen alkuperäisen esityksen takana, katson, että nyt tehty yhteinen linjaus näistä kysymyksistä on sen suuntainen, että voin olla tämän tehdyn esityksen mukana.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kommentoisin sen verran ed. Kantalaisen puheenvuoroa, että kyllähän tässä näin kävi, että 1942 ja 1943 syntyneiden asia ikään kuin oikaistiin. Tämä oli itseoikaisu, ei sen kummallisempi, ja sen hintana kokoomus sai kaiken, aivan kaiken. Kyllä nyt voidaan sanoa pikkuhiljaa aivan perustellusti, että kokoomuksessa on tapahtunut muutos. Minä olen kymmenen vuotta täällä ollut, ja puolen vuoden aikana on tapahtunut ratkaiseva muutos. Nyt voidaan puhua jo kyllä sellaisesta linjasta, jota voidaan luonnehtia sosiaalirasistiseksi ellei sosiaalifasistiseksi. Leipäjonot kasvavat joka päivä. Ketkä tässä häviävät? Ensinnäkin syrjäytetyt ihmiset ja toiseksi työväenliike.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En kuullut kokonaisuudessaan ed. Kantalaisen puheenvuoroa, mutta työasiainvaliokunnan jäsenenä kuulin kyllä aivan riittävästi eli perustelut, että ensin alkuun emme olleet tämän kannalla, että pitäisi korjata, mutta sitten lopussa olimmekin. Kyllä minustakin oli todella ikävä havaita, että ei ole halukkuutta korjata ilmiselviä virheitä, inhimillisesti ottaen pieniä virheitä, ellei samalla saa, niin kuin ed. Rinne selkeästi sanoi, jotakin muuta. Vastaan äänestäminenhän oli ihan teknistä. Minusta meillä tulee olla moraalia, itselläkin tietenkin samalla mitalla, mutta minua yllätti myös se, ettei haluta virheitä korjata. Työttömyysturvalainsäädäntö oli niin mutkikas astuessaan nyt voimaan, että siihen saattoi jäädä väliinputoajia. Ihmettelen tätä halukkuutta kaupankäyntiin.

Ed. L i n d r o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vähän erilainen sosialidemokraattinen näkökulma, mikä oli edustajilla Rinne ja Viljamaa. Minä taas ed. Kantalaisen puheenvuoroon pyysin tämän vastauspuheenvuoron sen takia, että kun jätetään korulauseet pois, niin ed. Kantalaisen puheen sisällöstä löysin kuitenkin tuttua ja "turvallista" ajatusta siitä tavasta, miten työasiainvaliokunnassa tätä asiaa

on katsottu ja mietitty. Ed. Knaapi käytti aikaisemmin täällä vähän samanlaisen puheenvuoron. He molemmat äänestivät valiokunnassa tätä asiaa vastaan.

Minä olen sitä mieltä, että niin kauan kuin tämä asia ja ed. Kantalaisenkin näkemykset olivat valiokunnan suljettujen ovien sisäpuolella, keskinäinen käyttäytymisemme oli herrasväen käyttäytymistä. Nokittelu alkoi vasta sen jälkeen, kun vieraat voimat ottivat asian hallintaansa ja vieraat voimat perustelivat erityisesti ed. Kantalaisenkin näkökulmasta sitä, että on kaksi syytä, minkä takia kokoomus ei tule taipumaan meidän mietintöömme. Toinen syy on se, että on liikaakin taivuttu SAK:n ulkoparlamentaarisen tahdon alle, ja toinen se, että työasiainvaliokunta ei ole koskaan ottanut huomioon kokoomuksen esittämiä muutosehdotuksia valiokuntatyössä. Niitä on yksi minulle aikoinaan esitetty. Se ei tullut hyväksytyksi. Mutta nyt tiedän kyllä henkilökohtaisesti sen, miltä tuntuu, kun tiskirätillä lyödään päin naamaa.

Ed. Kantalainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin todettu, me olemme joutuneet tätä asiaa tarkastelemaan siitä, että meillä on ollut yksi yhteinen hallituksen esitys, josta yleensä pelisääntöjen pohjalta pyritään hakemaan mahdollisimman hyviä ratkaisuja. Aivan niin kuin puheenvuoroni alussa totesin, ei ole hyviä eikä huonoja hallituksen esityksiä, on vain hallituksen esityksiä, ja riippuu aina näkökulmasta, miten näitä asioita halutaan tarkastella. Minä uskon ja toivon, että meillä ihan selkeästi on yhteisymmärrystä, niin kuin on valiokunnassa ollut monissa asioissa. Olemme tulleet sopivasti ja ymmärtävästi näissä asioissa vastaan.

Ed. Viitanen: Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan alkuperäisenä tarkoituksenani oli pitää pelkästään vastauspuheenvuoro ed. Lindroosille, mutta kun tätä mahdollisuutta ei tullut, niin tulin pyytäneeksi varsinaisen puheenvuoron, ja saman tien voinkin kommentoida täältä puhujankorokkeelta muutamia asioita.

Ensinnäkin haluan kiittää valiokunnan puheenjohtajaa ed. Reijo Lindroosia siitä työstä, mitä hän on valiokunnassa tehnyt, ja niistä tuloksista, joita hän on saanut aikaan. Sen lisäksi kiitän häntä puheenvuorosta, joka ainakin minua kovin paljon täällä lämmitti. Kiitoksia!

Kun ensimmäistä kertaa kuulin ns. putkiongelmasta, mikä tässä lainsäädännön valmistelutyössä ja esityksessä oli — kuulin siitä ed. Lindroosilta junassa — niin ajatus, joka mieleeni tuli, oli se, että tämä on pöyristyttävää, aivan mahdotonta! Olemmeko me tässä talossa valmiita viemään sen tyyppisiä ratkaisuja läpi, joissa me synnytämme ns. tahallisia karpoja? Minä nimitin tätä ongelmakohtaa tahalliseksi karpoksi sen vuoksi, että mielestäni se on loistoesimerkki siitä, että toteutuessaan eduskunta jälleen kerran itse, omasta syystään varmasti joutuisi Karpon ohjelmaan pilkattavaksi siitä, kuinka olemme voineetkaan tällaisia lakeja hyväksyä, joissa selkeitä väliinputoajia löytyy. Siinä suhteessa olen enemmänkin kuin iloissani siitä, että tähän ongelmaan ratkaisu löydettiin.

Ed. Knaapi puhui siitä, että lukumäärällisesti tämä ei montaa koske, korkeintaan 1 500:aa, mutta mielestäni sitä suuremmallakin syyllä tämmöisiä ongelmakohtia on korjattava. Liian usein itse monessa yhteydessä tässä talossa olen kuullut sen tyyppisiä perusteluita, että ei tämä asia nyt niin vakava ole, koska se koskee niin vähäistä ihmisryhmää, ja se on mielestäni todella uskomaton ja pöyristyttävä perustelu.

Mitä tulee valmisteluun ja kaikenlaiseen sotkuun, mitä tässä on ollut, niin siinä olen kyllä ed. Lindroosin kanssa täysin samaa mieltä, että edustajan kuin edustajan, oli hän sitten kansakoulun käynyt tai koulutettu, täytyy voida luottaa siihen, että informaatio, joka esimerkiksi virkamiehiltä tulee, on objektiivista, luotettavaa eikä millään tavoin vääristynyttä. Se on aivan ehdoton edellytys tällaisessa työssä, jossa joutuu asioihin kuin asioihin paneutumaan. Totta kai täytyy olla joku taho, mihin voi luottaa ja olettaa saavansa kaiken tiedon sellaisena kuin se on.

Sitten eräs asia, mikä henkilökohtaisesti minua on suorastaan ärsyttänyt, on asioiden koplaaminen yhteen. Lyhyen poliittisen historiani aikana olen kyllä sen oppinut, että politiikka on aina kompromissien tekoa. Olen joutunut monia vaikeita asioita hyväksymään vain siksi, että olen tiennyt, että tässä on kompromissi ja tämä on ainoa ulospääsytie.

Mutta paljon pahempaa ja aivan erilaista on se, että kaksi täysin eri asiaa voidaan liittää yhteen ja sitä kautta kiristää tietyn suuntaisia ratkaisuja. Uskon ainakin, että tämän salin vasen puoli on kanssani täysin yhtä mieltä tästä asiasta. Sen suuntaisia myönnytyksiä olemme tämän sirkuksen johdosta joutuneet oikealle antamaan. Pidän sitä erittäin valitettavana.

Sitten eräs yksityiskohta. Ainakin edustajat Mähönen ja Vokkolainen kiinnittivät puheissaan huomiota työvoimatoimistojen asemaan,

tulkintaan ja ohjeistamiseen. Olen heidän kanssaan kyllä aivan samaa mieltä siitä, että tähän pitää kiinnittää huomiota. Samoin pitää kiinnittää huomiota tiedotuspuoleen, miten ihmisille näistä asioista tiedotetaan. Olen nimittäin jo nyt kohdannut sellaisia näkemyksiä ja käsityksiä tavallisilta ihmisiltä, että he pelkäävät tulevia ratkaisuja ja syntyy mahdollisia uhkakuvia, jotka välttämättä eivät aina pidä paikkaansa. Sen vuoksi tiedotuspuoli on aivan oleellinen osa asiaa.

Ed. Vokkolainen kertoi, että esityksessä säilyy mahdollisuus kieltäytyä kuntoutuksesta tai koulutuksesta. Minunkin mielestäni se on hyvä asia. En missään vaiheessa koskaan ole valmis puolustamaan minkäänlaista pakkoyhteiskuntaa. Siksi muun muassa äänestin esimerkiksi nuorten työmarkkinatuen pakkokoulutuskohtaa vastaan. Pyydän saada muistuttaa, että siinä suhteessa nuorille ei jätetty mahdollisuutta kieltäytyä mistään. Siinä vaiheessa, kun täällä puhutaan ikärasismista, muistutan mieliin, että ikärasismi voi toimia toiseenkin suuntaan. Siitä huolimatta pidän kyllä sitä hyvänä, että tässä esityksessä ainakin jollekin väestönosalle jätetään mahdollisuus myös kieltäytyä.

Oikeastaan tämä tästä, lyhyt kommentointi. Vielä kerran kiitoksia ed. Reijo Lindroosille. Jos tässä salissa saisi taputtaa puheenvuoron jälkeen, olisin sen Reijon puheen jälkeen tehnyt.

Ed. J o e n p a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. Viitasen puheenvuoron johdosta todeta, että ei ole mitenkään tavatonta yhdistää erilaisia asioita, kun tehdään poliittisia paketteja. Sitähän itse asiassa verbi koplata tarkoittaakin. Putkimiehillä se tarkoittaa sitä, että suoraan putkeen vedetään muhvilla kiinni toinen suora putki tai siihen täysin sopimaton mutka, eli aina siinä pannaan sopimattomia asioita yhteen, kun koplataan.

Ed. K n a a p i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Viitanen viittasi puheeni siihen osaan, jossa totesin, että niiden henkilöiden joukko, joita 18 § koskee, rajoittuu alle 1 500:aan. En sanonut niin väheksyäkseni asiaa, vaan ennen kaikkea asiaperusteena sille näkemykselleni, että tämän rajoitetun joukon asema olisi voitu hoitaa alemman asteisilla säädöksillä.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! On totta, että väliinputoajien ongelma tässä ratkaistiin. Mutta mitä menetettiin? Ed. Viitasen olisin toivonut kiinnittävän huomiota siihen, mitä kokonaisuudessa menetettiin. Tässä menetettiin lyhyiden työsuhteiden sairausajan palkka. Se on naisten ja nuorten kannalta ikävä asia, koska yksi tavoite, mihin tämä hallitus on pyrkinyt, on se, että ns. epätyypilliset työsuhteet saataisiin tasavertaiseen asemaan muiden työsuhteiden kanssa niin, että niiden naisten ja nuorten, jotka tekevät yhä kiihtyvässä määrin pätkätyötä, sairausajan turva olisi taattu ja heille kertyisi eläketurva. Nyt tässä kokonaisuudessa menetettiin tämä, ja se on minusta naisten ja nuorten kannalta erittäin ikävä asia.

Se näistä kiitoksista ja muista, joihin on syytä yhtyä, mutta pitää muistaa myös tämä ikävä puoli tässä asiassa. Asia koskee hotelli- ja ravintola-alan työntekijöitä ja niitä työntekijöitä itse asiassa, jotka elävät kaikkein turvattomimmissa oloissa.

Ed. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minäkin mielenkiinnolla kuuntelin ed. Viitasen käyttämää puheenvuoroa. Minusta on tavattoman hyvä, että hän nuorena uutena kansanedustajana kiinnitti huomiota siihen, miten asioita eduskunnassa hoidetaan ja miten asioita laitetaan yhteen. Jotenkin itse voisin ymmärtää niin, että hallituksen esityksestä n:o 210 ja vieläpä epätyypillisista työsuhteista olisi jollakin tavalla voitu keskustella samassa yhteydessä. Mutta itse myös kuulun niihin, jotka katsovat, että liian paljon, niin kuin ministeri Jaakonsaari sanoi, laitettiin asioita yhteen, eikä tämä halpa ratkaisu tule olemaan. Olen tavattoman tyytyväinen siitä, että 1942 ja 1943 syntyneiden ongelma on saatu korjattua. Mutta kyllähän tämän asian eteenpäin vieminen aika rankkaa lypsämistä kokoomukselta oli. Sitä kai ei voi kiistää kukaan, joka asiaan vähänkin paneutui tai jotenkin tähän asiaan uppoutui.

Mitä koplaamisesta ajatellaan, niin kuten ed. Joenpalo sanoi, itse laivaputkiasentajana jonkin verran tiedän, miten putkeen pistetään tavara ja mitä siihen voidaan koplata. Ei siihen ihan mitä vaan pistetä. Sen takia itsekin olisin katsonut niin, että olisi pitänyt ehdottomasti jättää koplaamatta ainakin liikeaikalaki. Kyllä tämä olisi saanut jo riittää, että viedään useilta kymmeniltä tuhansilta ihmisiltä lyhyistä työsuhteista sairausajan palkka. Mutta se ei riittänyt kokoomukselle.

Hyvä tosiaankin, että asia on ratkaistu, mutta mielestäni ei pidä niin paljon kiittää ketään tässä asiassa, että jollekin tulee suorastaan jo paha olo siitä; on niin hyvä olla, että on paha olla, kun on

niin paljon kiitetty. Kyllähän asia maksamaan tuli joka tapauksessa.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minäkin kuuntelin tarkasti, mitä nuori edustajamme Viitanen sanoi. Sieltä jäi uupumaan se asia, että nuoret ja naiset joutuivat tässä maksumiehiksi, niin kuin ministeri Jaakonsaari sanoi, eli se, että epätyypillisten työsuhteiden sosiaaliturvaa ei sitten kehitettykään, ja samanaikaisesti esimerkiksi kaupan aukioloajat tulevat yhä entisestään lisäämään epätyypillistä työtä.

Ajattelen positiivisesti tämän kuitenkin merkitsevän vain pientä viivytystaukoa, sillä onneksi hallitusohjelmassa on mainittu, että lyhytaikaisen työskentelyn mahdollisuutta edistetään. Se toki tarkoittaa silloin, että sosiaaliturvaa parannetaan. Vaikkei nyt parannettu tällä lainsäädännöllä, mutta tulevaisuudessa, ja onhan tätä hallituskautta vieläkin eteenpäin.

Ed. V i i t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan tähän alkuun on myönnettävä, että olin niin tohkeissani siitä, että saimme poistettua tämän tahallisen karpon, että todellakaan en puheenvuorossani käynyt erikseen analysoimaan kaikkia muita kohtia, mitä seurauksena syntyi. Olen ministeri Jaakonsaaren kanssa ihan täsmälleen samaa mieltä siitä, että on todella harmillista ja paha asia, että lyhyiden määräaikaisten työsuhteiden kehittäminen tässä kohtaa tyssäsi. Mutta ed. Viljamaan tavoin haluan olla optimistinen, että siinä päästäisiin eteenpäin. Työelämää on kehitettävä, lyhyiden työsuhteiden turvaa on kehitettävä. Toivon, että tästedes kokoomus tai muu oikeistosiipi ei meille niin paljon kiviä rattaisiin pistä, ettemmekö pääsisi uudestaan näiden asioiden kimppuun.

Mitä tulee alemman asteisiin säännöksiin, niin kyllä minä joskus olen miettinyt, eiköhän ole kuitenkin turvallisempaa tietyt periaatteet lakiin asti kirjata, kun sovellukset ja muut lupaukset usein saattavat olla sitä mitä ne ovat.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan vastauspuheenvuoroni on ministeri Jaakonsaaren puheenvuoroon. Tässä koplaushommassahan kävi tosi nolosti siinä mielessä, että menetettiin lyhyisiin työsuhteisiin tuleva parannus sairausajan palkkojen osalta, ja se on ikävä asia.

Olen ajatellut, miten kokoomuksen edustajat nyt ovat hyvillään asiasta. He varmaan nostavat sulan hattuun, kun ovat puhuneet siitä, että kokoomus olisi myös palkansaajapuolue. Se on aika hauskaa, millä tavalla he kertovat omille palkansaajilleen, jotka heitä ovat äänestäneet, että tässä tällainen juttu tehtiin.

Koplausasiasta luulen, että se voi olla vanhempaa perua sanastollisesti kuin putki. Kun olin uittohommissa, siellä pölkkyjä pantiin lenkeillä yhteen, ja se lienee aika vanhaa historiaa. Siinähän laitettiin samanlaisia pölkkyjä yhteen, reikä oli porattu tai hakattu päähän ja sitten lenkillä yhteen. Mutta nämä eivät ole samanlaisia pölkkyjä, joita nyt on kytketty. Nämä eivät sovi toisiinsa ollenkaan. Toinen on aika painava pölkky eikä ilmeisesti ole samaa puulajia tai mitä mahtaa ollakaan — eivät ole yhteismitallisia.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erityisesti sosialidemokraatit ovat kiitelleet toinen toisiaan, ja itse pääasiassa voi yhtyäkin siihen, mitä muun muassa ed. Viitanen totesi. Kiitokset ed. Lindroosille, joka ryhdikkäästi asiassa on esiintynyt.

Heihin yhdyn, mutta tavattomasti ihmettelen kauppanne kokonaisuutta. Te myitte, niin kuin ministeri Jaakonsaari sanoi, lyhyiden työsuhteiden sairausajan palkan, joka koskettaa naisia. Se on käsittämätön koplaus. Ehkä se liittyy sinänsä ajankohtaan, siinä on sentään kysymys ymmärtääkseni budjettilaista, niin kuin on tässä käsittelyssä olevassakin. Mutta että olitte kaupan työntekijöittenkin edut myymässä samassa paketissa! Liikeaikalain muutos ei ole minkäänlainen budjettilaki. Sitä ei olisi pitänyt missään tapauksessa tällaiseen pakettiin sitoa. Sitä hämmästelen syvästi, että sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto ovat valmiit tällaisen kaupan ja koplauksen tekemään.

Ed. E l o : Rouva puhemies! Avauspuheenvuorossa työasiainvaliokunnan puheenjohtaja Reijo Lindroos totesi muun muassa, että työttömyyseläkeputkea on käytetty väärin. Sitä on jonkin verran kommentoitu, ja näin tietysti voidaan sanoa. Toisaalta pitää muistaa se, että työttömyyseläkeputki on ollut inhimillinen tapa hoitaa työllisyyttä, työttömyyttä hyvin vaikeissa olosuhteissa ja sitä on, niin kuin hyvin tiedämme, käytetty yhteisymmärryksessä työnantajien ja työntekijöiden kesken. Saattaa olla, että monien mielestä se on yhteiskunnalle ollut liian kallis tapa, ja tässähän nyt sitten ollaan sitä muuttamassa. Mielestäni on erinomainen asia, että 1942 ja 1943 syntyneille turvataan oikeus työttömyys-

eläkeputkeen pääsemiseen. Siinä ei ole mitään huomautettavaa.

Rouva puhemies! Kiinnittäisin huomiota pariin näkökohtaan. Kun laissa lähdetään myös siitä, että 55-vuotiaille tarjotaan kuntoutusta ja koulutusta, haluan kertoa niitä terveisiä, joita esimerkiksi oman vaalipiirini vaikeilta työttömyysalueilta tulee. Nimittäin esimerkiksi pitkäaikaistyöttömät ovat minulle viestittäneet, miten työvoimaviranomaiset ja maan poliittinen johto kuvittelevat, että 55-vuotias pitkäaikaistyötön koulutuksenkaan jälkeen työllistyy esimerkiksi alueella, otetaan vaikka Pori, jolla joka neljäs ihminen on työtön eli työttömyysaste on lähes 25 prosenttia. Pyytäisin jotakuta teistä kommentoimaan, voiko tosiaan 55-vuotias pitkäaikaistyötön kuvitella, että hän koulutuksen jälkeenkään tulee työllistymään alueella, jolla joka neljäs on työttömänä.

Samanaikaisesti meillä on edelleenkin suuri määrä nuoria, jotka ovat työttöminä. Tällä vain vaikeutetaan, nostetaan kynnystä päästä työelämään. Ei näissä lakiesityksissä välttämättä ajatella kokonaisuutta. Ajatellaan jotakin yksityiskohtaa eikä mietitä loppuun asti, mitä se yhteiskunnan kannalta kaiken kaikkiaan merkitsee. Olen monta kertaa todennut, että kuntoutus sinänsä on varmasti ihan hyvä asia kaikille, mutta erityisesti motivaatio koulutukseen on sellainen, että pyytäisin jotakuta asiantuntijaa kommentoimaan tätä näkökohtaa siinä.

Mitä tulee hintaan, joka on maksettu, siinä yhdyn myös niihin arvostelijoihin, jotka pitävät sitä kohtuuttomana. Epätyypillisistä työsuhteista olen ymmärtänyt, että sairausajan palkan maksaminen pätkätyösuhteissa on ollut osa tulopoliittista ratkaisua ja se tässä myydään. Kuitenkin ehkä kaikkein suurin virhe mielestäni on se, että liikeaikalaki kytkettiin tähän. Olen ymmärtänyt niin, rouva puhemies, että työasiainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Reijo Lindroos ei ollut tätä kytkemässä vaan se on tapahtunut ryhmien puheenjohtajatason neuvotteluissa. Minä kovasti ihmettelen, että tällainen suuri kysymys, jolla ei ole mitään tekemistä tämän asian kanssa, kytkettiin tähän lakiin.

Jos ajatellaan lain sisältöä, johon varmasti pääsemme puuttumaan vielä lähipäivien aikana, miten kukaan voi kuvitella, kun ostovoima ei ihmisillä lisäänny, mistä tulee lisää työpaikkoja? Kun olen yrittänyt lukea erilaisia tutkimuksia siitä, miten kauppojen aukioloaikojen vapauttaminen vaikuttaa työllisyyteen, luotettavimmat tutkimukset mielestäni selvästi osoittavat, että kokonaisuutena, kun ostovoima ei lisäänny, ei myöskään uusia työpaikkoja synny. Tässäkin saattaa olla vähän helsinkiläinen näkökulma. Helsingin seudulla saattaa olla niin, että kun kauppa edelleen vain keskittyy, joihinkin isoihin liikkeisiin syntyy uusia työpaikkoja. Mutta nekin ovat jostakin muualta pois. Jos ei ole aitoa ostovoiman lisäystä, ei varmasti synny uusia työpaikkoja.

Ehkä kaikkein järkyttävin näkökulma tässä on, että nämä ovat todella naisvaltaisia aloja, joihin me taas eduskunnassa miesenemmistönä olemme puuttumassa. Epätyypilliset työsuhteet ovat juuri naisvaltaisten alojen, Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liiton ja Liikealan ammattiliiton työpaikkoja koskevia, ja tietysti liikeaikalaki koskee erityisesti naisvaltaista Liikealan ammattiliittoa. Jo silloin, kun ministeri Kalliomäki toi liikeaikalain vapauttamisen eduskuntaan, ihmettelin sitä, että jos kyseessä olisi miesvaltainen ala, olisiko ministeri Kalliomäki esimerkiksi niin helposti tuonut tällaisen esityksen eduskuntaan.

Rouva puhemies! Lopuksi kiinnitän huomiota myös menettelytapakysymykseen, joka nyt on syntynyt ja joka on oikeastaan perua aikaisemmilta ajoilta. Jos halutaan muuttaa hallituksen esityksiä, sen pitää tapahtua eduskuntaryhmien yhteisellä päätöksellä.

Aikaisemmin kun oli esimerkiksi kaksi tai kolme puoluetta hallituksessa, jotenkin silloin ehkä oli erilainen asetelma. Kun meillä nyt on viisi puoluetta hallituksessa, käytännössähän saattaisi tosiaan olla niin, että vihreiden pieni ryhmä estäisi jonkin lain voimaan tulemisen ja estäisi yleensä tai pystyisi jarruttamaan lakien käsittelyä.

Mielestäni tähän pitää nyt ruveta myös kiinnittämään huomiota. Me olemme aivan uudessa tilanteessa, on erittäin laajapohjainen hallitus, jossa on viisi puoluetta mukana, ja pitää nyt miettiä, miten saadaan eduskunnan enemmistön tahto näkyviin. Esimerkiksi kaikki gallupit, joita on tehty kansanedustajien keskuudessa työaikalaista, osoittavat, että enemmistö on tätä lakiesitystä vastaan. Kuitenkin nyt näyttäisi siltä, että me olisimme vähän porrastetusti hyväksymässä sen, mitä hallitus esitti liikkeiden aukioloaikojen vapauttamisen osalta. Siinä mielessä minusta tämä on suuren luokan kysymys kaiken kaikkiaan, miten tämä menettelytapa hoidetaan tulevaisuudessa.

Mitä tulee tähän tilanteeseen, erityisesti nyt viiden puolueen hallitukseen, mielestäni jo nämä

hallituksen esitykset, jotka tänne tulevat, ovat riittävän oikeistolaisia, vähän liian oikeistolaisia, vähän liian voimakkaasti kokoomuksen ääni tällä hetkellä hallituksessa kuuluu. Kun kokoomus käyttää tätä taktisesti hyväkseen vielä muuttaakseen niitä jo oikeistolaisia esityksiä, jotka eduskuntaan tulevat, tästähän tulee aivan sietämätön tilanne. Mielestäni sosialidemokraattien pitää vakavasti ruveta pohtimaan sitä, onko kokoomuspuolue ainoa suuri puolue, jonka kanssa me voimme yhteistyötä tehdä. Minä olen yhä vakuuttuneempi siitä, että 80-luvun punamultayhteistyö sittenkin pelaa paljon paremmin, on paljon sosiaalisempi ja tuloksia tuottavampi kuin nykyinen sosialidemokraattien ja kokoomuksen hallitus. Toivon, että tämä pohdiskelu lähtee myös liikkeelle.

Ihmettelen sitä, että kokoomusryhmän oikeistolainen johto, Zyskowicz—Sasi, saa näin voimakkaasti tahtonsa jatkuvasti läpi näissä asioissa, koska edustajat Zyskowicz ja Sasi mielestäni edustavat todella aivan äärioikeistolaisia näkemyksiä nyky-yhteiskunnassa.

Mitä tulee vielä kokoomuksenkin näkökohtiin, minä pyytäisin myös kokoomuksen johtoa miettimään, onko se kokoomukselle kunniaksi, että tässä maassa köyhien määrä lisääntyy koko ajan. Toimeentulotukea saavien määrä on ensi vuonna lähes miljoona ihmistä Suomessa. Toimeentulotukea heikennetään samanaikaisesti. Ei mielestäni tämä ole missään nimessä sosialidemokraattisen puolueen linjan mukaista. Mutta en ymmärrä, että myöskään kokoomusta palvelee se, että tämä maa yhä enemmän köyhtyy ja jakaantuu kahteen osaan, rikkaisiin ja köyhiin.

Edustajat Karjula ja Pehkonen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Aivan oikein vuoden 1987 jälkeen ei ole punamultaa nähty. Kun katsotaan, miten maa on kehittynyt 1987—1996, se on surkea tarina. Voidaan ajatella näin, että jokin muu hallitusvaihtoehto olisi ollut parempi.

Itse ed. Elon puheenvuoroon haluan kuitenkin todeta sen, kun myös sekä ed. Elo että aika paljolti eräät muut puhujat ovat kauhistelleet tai hirvitelleet tällaista koplausta, että ei kai tämä mikään uusi asia ole. Eduskunnassa kaikkiin suuriin, nimenomaan suuriin päätöksiin liittyy koplausta, jossa eri osapuolet saavat ja menettävät jotakin. Luulisin, että ed. Juhantalo varmaan tietää, että tällaista pientä neuvottelua aina joskus käydään, arvelen, poliittisten puolueiden välillä nimenomaan hallitusryhmissä.

Mutta tämä on sikäli erikoinen, kuten ed. Elokin totesi, että tässä on vaihdettu kovin suhteettomia asioita keskenään. Tämä asia, joka nyt korjataan, on sellaisenaan tärkeä. Kuitenkin liikkeiden aukioloaika, joka koskettaa valtavan suurta määrää työntekijöitä, jotka sitä vastustavat, on kohtuuton.

Sitä minäkin ihmettelen, kuinka kokoomus jatkuvasti pystyy vetämään sosialidemokraatteja kölin alitse, vasemmistoliitosta nyt en niin tiedä, sitä on helpompi vetää, mutta että mahtavaa, suurta sosialidemokraattista puoluetta. En minä oikein kehtaisi enää tunnustaa olevani sosialidemokraatti. En minä sitä olekaan, mutta jos olisin, en tunnustaisi tällaisten tapahtumien jälkeen, joita nytkin ja aikaisemminkin on tapahtunut.

Ed. J u h a n t a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elon puheenvuoro sai kovinkin iloiselle mielelle. Minä en haluakaan puuttua ed. Elon aktiivisuuteen oman puolueen sisäisissä asioissa, mutta hänellä on ollut aina erinomaisen johdonmukainen linja keskustan ja sosialidemokraattien yhteistyöhön, ja sillä yhteistyöllä tässä maassa on saatu valtavasti hyvää aikaan. Toivon, että tämä ajattelutapa lisääntyy täällä. Kyllähän eriarvoisuus Suomessa on korostunut voimakkaasti tämän hallituksen aikana, ja se tulee edelleen johtamaan eriarvoisuuteen, kuntien köyhdyttämiseen, ihmisten köyhdyttämiseen jne.

Toinen asia on, että täällä puhutaan aika vapautuneesti koplauksesta. Sietää olla vähän varovainen sen sanan kanssa. Pienemmästäkin niin tehdystä koplaustulkinnasta tulee kohtuuttomia seurauksia.

Mutta tässä tapauksessa on aivan selvää, että ne asiat, jotka nyt on hallitusryhmien puheenjohtajien kanssa yhteenniitattu, ovat valtavasti eriarvoisia ja erimittakaavaisia. Ei oikeassa ja demokraattisessa eduskuntatyössä tämän laatuista voi tapahtua. Se vie tosiasiassa meidän kansanedustajien vallan ja johtaa sellaiseen, että nämä yhteistyöt yön tunteina ryhmänjohtajien kesken johtavat aina suurempaan ja suurempaan.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Itsekin olen ollut koplaamassa mutta nimenomaan puomeja järvellä ja veden päällä. Siinä koplauksessa käy sillä tavalla, että jos huonosti tekee sen

koplauksen eli laittaa lenkin paikoilleen, siinä voivat niput äkkiä karata tai yksittäiset tukit lautasta. En tiedä, miten tässä koplauksessa käy, kestävätkö kaikki niput puomien sisällä vai miten mahtaa olla, koska nämä asiat ovat niin erimittaisia.

Meidän työtämmehän arvostellaan ulkoapäin sen mukaan, millaista lainsäädäntöä me teemme. Se on ihan oikein, ihmisillä on ja pitää olla siihen oikeus. Tässä tapauksessahan, jota nyt käsitellään, työllisyyslain muuttamisessa, oli jo varhaisessa vaiheessa selkeästi nähtävissä, että tässä tapahtuu väliinputoamista. Sellaista lainsäädäntöä ei missään tapauksessa pidä hyväksyä, jos nähdään jo etukäteen, että siellä kaksi ikäluokkaa, ei tosin kaikki mutta osa, olisi pudonnut väliin eli nuoremmat 1944 syntyneet olisivat tulleet työttömyyseläkeputken piiriin mutta 1942—1943 syntyneet taas eivät. Niiden ihmisten motiivia, omatuntologiikkaa mietin, miten ne mahtavat pelata, jotka työasiainvaliokunnassa olivat sitä mieltä, että voidaan tällä lailla tehdä. Tiedetään ongelma, tiedetään, että tapahtuu näin, siitä huolimatta jotkut voivat olla sitä mieltä, että ei kun vain, vaikka on tiedossa sekin, että budjetissa on olemassa jo varat sitä varten, että tämä voidaan hoitaa, ei ollut edes rahasta kiinni.

Koko pelisääntöjutusta väkisin tulee mieleen, miten eduskunnassa nämä pelisäännöt toimivat: Tällä hetkellä ne jotenkin tuntuvat kangertavan pahasti. Minä olen sitä mieltä, että jos asiantuntijavaliokunta, joka on kuullut asiantuntijoita paljon, tekee päätöksen, että jokin asia onkin pielessä, haluaa valiokuntana asiaa muuttaa, enemmistö valiokunnasta on sitä mieltä, niin eikö sitä tahtoa pitäisi kuitenkin kunnioittaa. Kuitenkin jotkut ulkopuoliset voimat, niin kuin ed. Lindroos totesi, tulevat ja astuvat väliin ja asiantuntijoita kuulematta, ilman mitään sen syvällisempää tietoa, mitä valiokunnassa on käsitelty, tekevät päätöksen siitä, että tämähän onkin muutettava ja muutettava jonkun arvovallan takia, niin kuin tässäkin tapauksessa tehtiin sitä koplausta ja yritettiin muuttaa. Onneksi tämän osalta tämä jäi paikalleen, mutta siinä tuli sitten heijastusvaikutuksia muihin asioihin, jotka sitten aikanaan tulevat tänne eduskuntaan ja voivat repiä niitä puomeja auki siten, että kaikki ei kestä sisäpuolella.

Ennen kaikkea tässä liikeaikalain kytkeminen tähän pakettiin tuntuu aika epäsopivalta. Siihen lisäksi liittyy sellaisia elementtejä, jotka minusta ovat omantunnonkysymyksiä, koska vanha Raamatun ohje siellä puhuu siitä, että pitää pyhittää lepopäivä. Meillä luterilaisen käsityskannan mukaan sunnuntai on semmoinen päivä, jonka pitäisi olla ihmisten lepopäivä, mutta tietysti kun keksittiin kolmivuorotyö, niin sen jälkeen kaikki eivät voi sitä pyhittää, ja jotkut eivät tietysti haluakaan pyhittää. Mutta näkisin, että kuitenkin tämä liikeaikalain kytkeminen siihen on tosi paha asia, ja siitä käytäneen omat värssynsä jatkossa.

Nyt kun puhutaan ikääntyneiden asemasta yleensä, semmoinen suuntaus on olemassa, että pitää nostaa eläkeputkea, viedä kauemmas, että myöhemmin pääsee eläkkeelle. Sen sijaan tuolla maa- ja metsätalousvaliokunnassa kun ollaan käsitelty tätä luopumistukijärjestelmää, niin siellähän ollaan esittämässä, että 45-vuotiaana voisi luopua pelloista, kiintiöistä ja saada siitä hyvän korvauksen, enintään 200 000 markkaa. Siinä voi kysyä, että miten mahtaa sillä puolella ollaan niin päin, että siellä lasketaan eläkeikää. Kuulin semmoisenkin viestin, joka meillä on kohta käsittelyssä, että sotilaspappien osalta ollaan laskemassa eläkeikää. Muiden ihmisten, jotka tekevät raskasta työtä, eläkeikää nostetaan, jotta pääsisi vaikeammin eläkkeelle.

Siinä ei ole johdonmukaisuutta. Kyllä tässäkin toivoisi, että se linja olisi aika selkeä, että jos yleensä eläkeikään puututaan, niin kyllä se pitäisi tehdä sillä tavalla, että sitä madallettaisiin niiden osalta, ketkä ovat vaikeimmin työllistettäviä. Kun tiedetään kuitenkin, että uusia työpaikkoja ei synny hirveästi, niin sieltä kautta tehtäisiin tilaa nuoremmille, että he pääsevät työelämän piiriin. Sillä tavalla, että viedään eläkeputki kauas ja vaikeutetaan eläkkeelle pääsyä, emme me tee kuin hankaluutta niille ihmisille. Se tietää sitä, että nuoremmat eivät pääse töihin.

Koko tässä kolutusjärjestelmässä ja kuntoutuksessa, mikä tässä nyt tulee sisälle, kuntoutus on hyvä asia näille 55-vuotiaille. Mutta sitä en ymmärrä koskaan, että mitä hyödyttää se, että alan ihmiset laitetaan koulutukseen, koska tiedetään jo nyt, että hyvin harva sijoittuu työelämään. Se on turhaa koulutukseen satsausta. Päinvastoin pitäisi satsata nuorempaan päähän ja pyrkiä sieltä saamaan aktiivisesti ihmisiä pelastettua, että heidän koko elämän tie ei ole sitä, että ovat työttömänä ja sieltä pikku hiljaa turhautuvat ja joutuvat sitten sossun luukulle ja yhteisistä veromarkoista sitten toimeentulonsa hankkimaan.

Ed. K o m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lahtela nyt muisti hieman

väärin tämän, että budjetissa on olemassa varat tähän tehtävään. Muistamme sangen hyvin, että valtiovarainministeriö totesi, että ne ovat siellä pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon eikä tämän pykälän muutosta varten. Olisi täysin mahdotonta, että olisi pantu joku 60—100 miljoonaa sinne jemmaan ikään kuin että pykälää myöhemmin muutetaan. Se on totta, että tämän ministeriön budjetin määrärahojen sisällä varmasti tämä muutos voidaan tehdä ja sitä kautta tämä rahoittaa.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahtelalle haluaisin sanoa, kun hän puuttui tähän maatalousyrittäjien luopumiskorvaukseen, että joko kuullun tai luetun ymmärtämisessä on nyt jotain puutetta, koska kysehän ei todellakaan ole eläkkeestä vaan kertakorvaamisesta, jonka voi maksimissaan jaksottaa viidelle vuodelle, ja tarkoitus on maatalouden rakennemuutosta edistää ja saada kannattamattomia tiloja pois ja tilakokoa suuremmaksi ja edesauttaa kannattavan maatalouden syntymistä tähän maahan.

Muutenkin olen kuunnellut keskustelua tuolla huoneessani ja oli pakko tulla tänne puuttumaan, koska tuntuu oudolta, että suurimman puolueen edustajat täällä ruikuttavat sitä, että he eivät pärjää neuvotteluissa. Käsittääkseni teilläkin on siellä hallituksessa ministereitä, jotka siellä ovat hyväksyneet nämä esitykset. Ei teidän ole pakko täällä ruveta koplaamaan asioita. Sen kun viedään hallituksen esitykset läpi sellaisenaan, miten ministerit ovat ne sopineet.

Mitä tulee liikeaikalakiin, käsittääkseni siinä koplauksessa, mikä tehtiin nyt, sitä siirtymistä lievennettiin juuri siihen suuntaan, mitä sosialidemokraatit haluavat, eikä hallituksen esitys suinkaan mennyt sellaisenaan läpi. On ihan turha täällä valittaa. Hoitakaa asiat hallituksessa.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karhunen totesi tuossa, että minä olen käsittänyt väärin. Kysymys ei ole tässä luopumistuen osalta eläkkeelle siirtymisestä. On ihan totta, että ei ole siitä kysymys. Kysymys on vain siitä, että minusta se ei jollakin tavalla minun logiikkaani sopinut, kun tässä on kysymys rakennemuutoksista. Tässähän voi yhdistää ja ajatella niin päin, että miten sitten työntekijät, vaikka kirvesmiehet, kun kirvesmiehiä on tänä päivänä hyvin paljon liikaa ja paljon ei rakenneta. Eikö heille pitäisi maksaa sitten luopumistuki siitä, että heitetään kalut pakkiin? Maksetaan heille 200 000 markkaa, että olkaa mökillänne nyt ja hävittäkää vehkeet pois, ette enää ikinä ole kirvesmiehiä. Näin verrannollisesti johonkin toiseen tämä logiikka ei tässä toimi.

Ed. T. P o h j o l a : Arvoisa rouva puhemies! Kun työttömyysturvauudistus oli keväällä käsiteltävänä, ihmettelin, mitä tapahtuu näille 1942 ja 1943 syntyneille, jotka mahdollisesti joutuvat työttömiksi kesäkuun 1996 jälkeen. Olin yhteydessä virkamiehiin, ja he vannoivat, että tällaisia väliinputoajia ei synny. Kun olin aika uusi kansanedustaja, olin sinisilmäinen ja luotin virkamiesten antamaan sanaan. Asia nousi uudelleen esille nyt esitettävän lain yhteydessä. En millään järkisyyllä olisi pystynyt perustelemaan hallituksen esitystä, että nämä 1942 ja 1943 syntyneet jäisivät tämän järjestelmän ulkopuolelle. Olen iloinen siitä, että työasiainvaliokunnan sosiaalinen omatunto oli niin voimakas, että tämä epäkohta saatiin poistettua.

Mutta niiden edustajien kanssa, jotka ovat sitä mieltä, että se oli liian kallis hinta ja oli aivan väärin, että liikeaikalain aukioloaika koplattiin tähän yhteen, olen samaa mieltä.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lindroosin pitämä puheenvuoro oli erityisen perusteltu ja siitä heijastui kokeneen, pitkäaikaisen parlamentin jäsenen huoli tämän talon toiminnasta. Ed. Lindroosin samoin kuin hänen edustamansa valiokunnan toiminta on ollut varmasti käytännössä tämän talon arvovaltaa nostamassa. Sitä vastoin todellakaan se kaupankäynti, mistä täällä tänään on keskusteltu, ei sitä tee. Ei tuollainen osto- ja myyntiliiketoiminta ole millään lailla nostamassa eduskunnan arvovaltaa, päinvastoin.

Mitä tulee liiketyöaikalain muutoksiin ja sen muuttamiseen pitkällä tähtäimellä, sillä on varsin pitkät ja kauaskantoiset vaikutukset todellakin kaupan keskittymiseen ja sitä kautta aivan kaupunkirakenteen, yhdyskuntarakenteen, muuttumiseen siihen epäedulliseen suuntaan, joka täälläkin on usein todettu eli siihen, että keskustat tyhjenevät ja markettialueet vahvistuvat.

Arvoisa puhemies! Haluaisin tällä puheenvuorolla todeta kannatukseni ed. Lindroosin esittämälle linjalle, että tämän talon toimintamahdollisuuksia ja -muotoja pitäisi katsoa myös kriittisesti niin, että tuo kaupankäynti jäisi historiaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täällä ed. Tiusanenkin nyt tämän talon toimintaperiaatteita arvosteli. Kyllähän niissä tietysti on arvostelemista, mutta kyllä poliittiseen toimintaan aina kuuluvat neuvottelut ja kompromissit poliittisten ryhmien kesken. Niitä on ollut aina silloin, kun useammasta puolueesta on hallitus muodostettu. Sitä on ollut aina ja tulee varmasti aina olemaan, eikä se herätä närkästystä siinä tapauksessa, että tehdyt ratkaisut ovat perusteltavissa.

Mutta tässä on kysymys siitä, että ilmiselvä virhe korjataan ja siitä maksetaan kohtuuton hinta. Tulee mieleen vähän se mustalaispoika, joka tuolla markkinoilla sanoi: "Hai isäntä, vaihdetahan hevoosta ja linkkuveihtä, pannahan arvo molemmille". Tässä on mennyt nyt linkkuveitsi ja hevonen vastakkain, eli tämä ärsyttää varmasti kansalaisia ja antaa monta kertaa vielä huonomman kuvan eduskuntatyöstä kuin se on, kun tulee näin ilmiselviä mokauksia. Minä en käsitä sitä, että esimerkiksi sosialidemokraateille ja vasemmistolle on tullut jatkuvasti kokoomuksen kanssa samanlaisia kölin altavetoja.

Mutta ei tämä toiminta sellaisenaan ole pahasta, kompromissit, jossa jokainen saa ja tietysti menettää jotain, kuuluvat politiikkaan. Mutta tämän tyyppiset, missä vene on pahasti kallellaan, ed. Tiusanen, nämä ovat niitä, jotka vievät parlamentaarin arvovaltaa ja jollaisia ei saisi toteuttaa.

Ed. Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusaselle haluaisin sanoa, että tässä käsitellään työllisyyslakia eikä liikeaikalakia. Kuitenkin siihen haluaisin hieman huomauttaa tästä suurmarkettien syrjäyttävästä vaikutuksesta pieniin kauppoihin, että se on pikemminkin kaavoitusasia. Ei tähän mennessä yksikään suurmarketti ole jäänyt syntymättä nykyisenkään lain aikana ja ollut syrjäyttämättä pienkauppoja. Siihen on kuntien puututtava kaavoittamisella, eikä antaa rakentaa näitä.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella järkevä kompromissi, ikään kuin yhteenveto erilaisista näkökulmista ja se, että katsotaan voimasuhteiden painoarvo, on, niin kuin ed. Aittoniemi totesi, ihan tavanomaista poliittista käytäntöä. Mutta sellaisesta osto- ja myyntiliiketoiminnasta, mitä täällä todella on harjoitettu, niin kuin itse totesitte, erilaisten asioiden yhteennivomista ja "koplaamista", tämä kuuluisa sana, niin kyllä siitä silloin todellakin tulee sellainen tunne, että kölin alta vedetään, ed. Aittoniemi. Täytyy tunnustaa, että tämän tyyppisiä tuntemuksia tulee. Tätä ei pidä puolustaa. Ei opposition puolelta, enkä usko, että ed. Aittoniemi niin tekeekään, eikä muuten.

Se lopputulos, mihin tämän tyyppinen toiminta johtaa, niin tästä, ed. Tiilikainen, halusin vain tuoda esimerkin. Olemme hyväksymässä huonoja asioita, jos tämän liiketyöaikalain uudistamisen kohdalla näin edetään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Karjula: Arvoisa rouva puhemies! Esillä oleva työllisyyslain muutos on saanut sillä tavalla mielenkiintoisen muodon, että asiantuntijavaliokunta on tarttunut asiaan ja lopullisen päätöksen sisältöön. Minä tätä arvostan siinä mielessä, että tämä on ensimmäinen kerta, kun työasiainvaliokunta tarttuu asiaan hallitusohjelman lähtökohdista poikkeavalla tavalla ja muuttaa hallituksen esitystä. Mutta haluan ottaa kuitenkin periaatteellisemman pohjan omaan puheenvuorooni nimenomaan suhteessa työttömyyteen.

Runsaan puolentoista vuoden aikana olen odottanut, että työasiainvaliokunta ottaisi enemmän vastuuta työllisyyden hoidosta, lähtisi hakemaan todella niitä lakiesityksiä ja ratkaisuja, joiden varassa näissä poikkeusoloissa todella luodaan edellytyksiä työllisyydelle ja työllistämiselle. Haluan omalta kohdaltani sanoa, että oli tietynlaista tuskaa kaikesta huolimatta pistää tähän esitykseen tavallaan itsensä peliin lähinnä sen vuoksi, että tämä jatkaa sitä perinteistä linjaa, että kaikesta huolimatta valiokuntatyönkin painopiste silloin, kun me haemme jotain poikkeavaa, uutta, erilaista, on se, miten me saamme valtion varoja menemään, eikä niin, että meidän pitäisi löytää rohkeutta siihen, millä tavalla me todella uudistamme ja vahvistamme sitä perustaa, että ihmiset voivat tehdä työtä ja kartuttaa valtion tuloja.

Minä toivon, että tämä on sellainen harjoitus, joka rohkaisee meitä valiokuntana myös tämän suuntaisiin ratkaisuihin, koska selvästi näen sen perusteen omalta kohdaltani, että tämä epäkohta, joka hallituksen esityksessä oli, olisi kohdistunut hyvin pieneen väestöryhmään, ja siinä mielessä tämän tyyppiset epäoikeudenmukaisuudet meidän pitää pystyä oikaisemaan. Mutta saman-

aikaisesti meidän pitää nähdä se, kuinka merkittävä uudistustarve on kaiken kaikkiaan meidän työttömyysturvajärjestelmässämme ja minä toivoisin, että myös siihen jatkossa vielä tämän eduskuntakauden aikana valiokunta ja myös eduskunta paneutuisivat tarkemmin.

Nimittäin tämä meno, mitä me nyt jatkamme, on täysin sietämätöntä ja mahdotonta. Me edelleen ajattelemme, että makrotalouden tunnusluvut näyttävät kohtuullisilta. Julkinen viestintä painottaa sitä, miten kriteerit ovat Suomen kohdalta hyvässä asennossa, miten inflaation osalta me olemme saaneet omat lähtökohtamme ehkä parhaimpaan asemaan Euroopan unionin jäsenmaista, mutta sivuuttaa sen kääntöpuolen, mitä tämä kaikki merkitsee tavallisten ihmisten elämässä, mitä tämä merkitsee todellisuutena lähes 600 000 ihmisen työttömyyden osalta, mitä tämä merkitsee valtion kustannuksina. Tämä on sietämätön ja mahdoton lähtökohta jatkolle.

Minä toivon todella, että tämä on vaikuttamassa myös siihen, että näissä todellisissa ongelmissa sekä hallituspuolueet että me opposition edustajat näemme samalla tavalla ja löydämme toisemme. Minä toivon sydämestäni, että tämä olisi pelinavaus siinä mielessä.

Kytken tähän myös sen näkökulman, että me kävimme valtiontilintarkastajain kertomuksen yhteydessä myös sitä keskustelua, mitä on parlamentaarinen tulosvastuu. Minä runsaan puolentoista vuoden eduskuntatyön kokemuksella sanon, että meidän pitäisi rohkeammin kansanedustajina panna itsemme peliin siihen keskusteluun, mikä on meidän työmme tulosvastuu.

Siinä mielessä heitän ehkä hyvinkin naiivin esimerkin tämän talon tapoihin verraten tai rinnastaen. Minusta meidän pitäisi päästä jopa budjettiajattelussa siihen, että myös kansanedustajilla on tietty budjettivastuu. Esitän konkreettisena esimerkkinä tässä yhteydessä sen, että jotta me tämän murroksen keskellä löytäisimme nopeammin niitä ratkaisuja, joilla mennään eteenpäin, luodaan uutta työtä, uutta toimeliaisuutta Suomeen, 1 prosentti Suomen tasavallan budjetista vastuutettaisiin yksittäisille kansanedustajille. Jos ajatellaan, että meillä on parinsadan miljardin budjetti, ei tarvita suinkaan näpertelyä avustajahenkilöillä, mutta 10 miljoonaa per edustaja, jonka voi kohdentaa parhaaksi katsomaansa kohteeseen kehittämistyön kannalta.

Minä uskon, että on halvin tapa myös Suomen kansakunnalle, jos neljän vuoden välein tätä kautta meitä vaihdetaan. Nimittäin niiden vuosien aikana on jo mahdollisuus osoittaa, millä tavalla me kohdennamme näitä panosmarkkoja, jotka on persoonakohtaisesti vastuutettu meille kullekin. Tällä tavalla me olisimme näyttämässä esimerkkiä myös siinä, millä tavalla parlamentaarinen tulosohjaus ja tulosvastuu kohdennetaan niin, että me etenemme, me ratkaisemme niitä todellisia ongelmia, mitä meidän tulee ratkaista.

Haluan ihan lopuksi vielä puuttua kuntien työllistämisvelvollisuuteen. Keskustan vastalause lähtee nimenomaan siitä, että on väärin, että niiltä kunnilta, joissa työttömyysongelma on vaikea, poistuu tavallaan valtion tukipanos työllisyyden hoitamisessa kaikkein merkittävimmin. Sen vuoksi toivon, että työllistämistuen suuntaaminen myös kunnille porrastetaan sillä tavalla, että kunnat pystyvät kuitenkin lähes nykyisessä muodossa — sanon: lähes nykyisessä muodossa — hoitamaan myös työllistämisvelvoitteensa, koska on selvästi nähtävissä, että tuskin nykyisellä tasolla monikaan kunta sitä pystyy hoitamaan.

Ed. Joenpalo: Rouva puhemies! Haluamatta pitkittää tätä keskustelua enempää toteaisin, että on hyvä asia, että hallituksen esityksessä tapahtunut virheellisyys on korjattu valiokunnan käsittelyssä. On valitettavaa, että siitä jouduttiin maksamaan kovahko hinta, mutta näin on poliittisissa neuvotteluissa nähty tärkeäksi, ja asia on nyt tässä käsittelyssä. Se ei parane yhtään siitä, jos täällä sosialidemokraatit ruikuttavat, kuten ed. Karhunen totesi, ja valittavat sitä, etteivät ole menestyneet neuvotteluissa kokoomuksen kanssa. Kokoomuslaisilla on paremmat neuvottelijat, ja meidän pitää vetää tästä omia johtopäätöksiä eikä täällä ruikuttaa.

Joku, ed. Elo muistaakseni, kaipasi ilmiselvästi puheenvuorossaan paluuta punamultayhteistyöhön. Myönnän, että punamultayhteistyöllä on aikaansaatu hyviä asioita tässä maassa, mutta jotakin punamultayhteistyön tuloksista ollaan myös nyt korjaamassa. Kaikki ei ole ollut kestävällä pohjalla johtuen siitä, että silloinenkin kumppani, keskusta, oli erinomaisen taitava lypsäjä ja erinomaisen taitava koplaaja ja veti mennen tullen sosialidemokraatteja kölin alta, ainakin jos uskoo niihin puheenvuoroihin, joita kentällä käyttivät kansanedustajat, jotka olivat punamultayhteistyön aikana tässä talossa töissä.

Eli ei tässä tiedä, miten vaihtokaupassa kävisi, jos vaihdettaisiin suurta porvarillista kumppania, kokoomus keskustaan tai päinvastoin. Me olemme nyt hallitusyhteistyössä kokoomuksen

kanssa, ja näillä ehdoilla eletään. Jos meidän ministerimme eivät pysty tekemään sellaisia esityksiä, jotka tyydyttävät ryhmää, pitää pohtia sitä, ovatko oikeat henkilöt oikeassa paikassa, ja se on tulosvastuullisuutta. Sieltä pitää tulla sellaisia esityksiä, jotka vastaavat hallitusohjelmaa ja ryhmän tahtoa.

Ed. A. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! Minä myös kuulun niihin, jotka ovat erittäin tyytyväisiä siitä, että valiokunnan tahto on tässä toteutunut. Minusta on todella välttämätöntä, että valiokunta asiantuntijakuulemiseen perustuen on muuttanut hallituksen esitystä. Minusta näin pitää olla silloin varsinkin, jos ei kustannusvaikutuksia tule.

Mutta on tietysti todettava, että eri asioiden yhdistäminenhän on neuvottelutaktiikkaa, joka politiikkaan kuuluu, kuten täällä joku muukin on jo todennut. Täytyy todeta, että kokoomus osaa sen erittäin hyvin. Tässä on kyllä meillä demareilla vielä paljon oppimista. Olen myös edustajien Minna Karhusen ja Joenpalon kanssa samaa mieltä siitä, ettei tämä täällä rutinasta mihinkään parane. Se rutina pitää tehdä eduskuntaryhmässä ja todeta, missä meillä kaappi seisoo, ja on näytettävä myös, missä se seisoo.

Liikeaikalaki oli ilmeisesti kokoomukselle niin välttämätön, että se piti työllisyyslakiin nyt yhdistää, koska he tiesivät, että työllisyyslaki on vasemmistolle tärkeä. Minusta liikeaikalaki on todellakin järjetön, ja minä en ole ymmärtänyt, mitä ihmeen hyötyä siitä aukiololaajennuksesta on. Mutta lakihan tulee aikanaan tänne saliin käsittelyyn, ja silloin voidaan asiasta keskustella perusteellisemmin ja laajemmin, mutta minä en ole löytänyt mitään pitäviä perusteita aukiolon laajentamisella enkä tule sitä hyväksymään.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Kun olen kuullut, että iltapäivän mittaan on useaan kertaan ihmetelty usean kiistanalaisen lakiesityksen toisiinsa kytkentöjä ja näitä ratkaisuja, joilla kompromisseihin on päästy, haluaisin omalta puoleltani todeta pari sanaa.

Ensinnäkin historiahan on se, että kaikki ne kolme kiistanalaista asiaa, jotka eilen myöhään neuvotteluissa ratkesivat — työllisyyslaki, joka nyt on esillä, ns. pätkätyöasia ja liikeaikalaki — ovat tulleet tänne yksimielisinä hallituksen esityksinä. Siitä huolimatta niistä syntyi eduskunnassa kiistaa eduskuntaryhmissä ja valiokunnissa.

Työllisyyslaissa vasemmistoryhmät halusivat parannuksia, joita pitivät tarpeellisina. Pätkätöissä taas kokoomus halusi irtiottoa ja muutoksia. Liikeaikalakia arvostelivat vasemmistoryhmät, kun sen sijaan kokoomus ja RKP olivat tavattoman mieltyneet siihen hallituksen esitykseen. Kukin valiokunta, niin työasiain- kuin talousvaliokuntakin, on omalla tahollaan pyrkinyt näitä asioita ratkaisemaan. Talousvaliokunta valitettavasti joutui sitten työasiainvaliokunnan riitojen panttivangiksi, jos niin voi sanoa.

Talousvaliokunnassa oli jo hyvin pitkän aikaa sitten, useita viikkoja sitten, nähtävissä, että jos liikeaikalaista yleensäkin voidaan sopu saavuttaa, se syntyy porrastamalla voimaantuloa pintaalan mukaan. Valitettavasti vain kävi niin, että kun työasiainvaliokunnassa erimielisyydet jatkuivat, meidänkään ei sallittu päätöksiä tehdä ja jouduimme sitten ikään kuin panttivankina vieressä katsomaan työasiainvaliokunnan sovunhierontaa. Viime vaiheessa ryhmänjohtajat ovat asian ratkaisseet.

Mutta tulkinta siitä, että liikeaikalailla olisi ostettu jotakin sopua työasiainvaliokunnan asioissa, on ehdottomasti väärä, ja sen haluan tässä nyt todella painokkaasti torjua. Asia kulki täsmälleen päinvastoin. Vasta sen jälkeen kun työllisyyslaista ja pätkätyötä koskevista erimielisyyksistä oli saavutettu riittävä yhteisymmärrys työasiainvaliokunnan ja ryhmyreiden kesken, päästettiin myös liikeaikalaki pannasta ja sen saatettiin todeta saavan suurin piirtein sellaisen ratkaisun, joka valiokunnalla oli jo useita viikkoja sitten käsillä.

Minusta on tavattoman ikävää, jos syntyy sellainen kuva ja viestitään sellaista kuvaa, että esimerkiksi liikealan työntekijät, tämä suuri naisvaltainen joukko, olisivat taas joutuneet ikään kuin isojen poikien poljettaviksi. Tämähän ei pidä paikkaansa. Vaihtoehdot olivat ne, että sopu syntyy kaikista kolmesta asiasta eilen tai palataan hallituksen esitykseen kaikissa kolmessa asiassa.

Jos esimerkiksi ed. Karhusella on ollut jotakin toivomisen varaa neuvotteluihin nähden, niin minusta hänen pitää nyt kääntyä oman ryhmänjohdon puoleen. Erityisesti liikeaikalaissa kokoomuksen ryhmä on kaikkein sitkeimmin pitänyt kiinni hallituksen esityksestä. RKP on tietysti ollut jakamassa tätä ykkössijaa kokoomuksen kanssa. Kyseessä on ollut koko ajan se, kuinka paljon kokoomus suostuu tulemaan vastaan, eikä se, miten paljon sosialidemokraatit ovat eduskunnassa olleet siitä valmiit myymään. Minusta tämä asia on jotenkin valitettavalla tavalla

kääntynyt päinvastoin, kuin todellisuudessa on tapahtunut.

Onnellista on kuitenkin, että tässäkin asiassa maltti voitti. Mielestäni kuitenkin tämänkin talon arvovalta voitti siinä, että kaikissa kolmessa asiassa saavutettiin edes laiha kompromissi. Minusta sekin on parempi, kuin että nämä olisivat jääneet pitkäksi ajaksi riuduttamaan ja räydyttämään yhteistyökykyä niin eduskunnassa kuin hallituksen piirissä. Minusta laihakin kompromissi on parempi, kuin että ne asiat olisivat todella jääneet riitaisina kalvamaan yhteistyökykyä.

Ed. Peltomo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläisen selitysyritys siitä, että asiassa ei ole kysymys mistään koplauksesta, ontui mielestäni hyvin pahasti. Sen osoittaa jo sen seikan toteaminen, miksi ylipäätään täällä nyt puhutaan puhutaan liikeaikalaista, kun työllisyyslaki on esillä. Tässä on pantu nyt teeret ja mateet samaan keittoon, vaikka työllisyyslaki ja liikeaikalaki ovat kokonaan eri asia, niin kuin jalan sijat ja sian jalat.

Ed. Joenpalo totesi, että nyt eletään kokoomuksen ehdoilla. Näinhän täällä ovat lukuisat sosialidemokraattiset ja vasemmistoliiton edustajat vakuuttaneet. Esimerkiksi valiokunnan puheenjohtaja ed. Lindroos totesi, että hän tietää nyt, miltä tuntuu saada märästä rätistä vasten kasvoja. Tämä märkä rätti varmaan tuntuu tässäkin ratkaisussa työttömien ihmisten kasvoilla.

Arvoisa puhemies! Kun tässä on koplattu, niin saanee ehkä käsitellä hieman tätä toistakin asiaa. Suomen Gallup tutki kansanedustajien näkemyksiä liikeaikalaista. 163 tavoitetusta kansanedustajasta 39 oli hallituksen esityksen puolesta, 84 vastaan, 28 ei ottanut tällä hetkellä kantaa ja 12 ei halunnut ilmoittaa kantaansa. Puoluekannoissa on suuria eroja, mutta ryhmät näyttävät olevan myös kannattajapuolella pahasti erimielisiä.

Arvoisa puhemies! Tässä koplauksessa hyvin vakavalla tavalla puututaan kansanedustajien näkemykseen sitomalla toinen asia toiseen, vaikka ne eivät millään tavalla kuulu yhteen. Nimenomaan tällä tavalla menetellen, ed. Hämäläinen, vaarannetaan tämän talon ja koko parlamentarismin arvovaltaa ja luotettavuutta suomalaisessa yhteiskunnassa.

Ed. Elo puuttui hallitusyhteistyöhön. Minä omalta puoleltani ilmoitan, että tartun mielelläni siihen yhteistyön käteen, jonka ed. Elo esitti punamullan aikaansaamiseksi, koska vain sen avulla pystytään tässäkin asiassa, josta nyt on kysymys, ja monessa muussa toteuttamaan oikeudenmukaista ja tervettä sosiaali- ja yhteiskuntapolitiikkaa.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos, että saan oikaista. Ed. Ryhänen ei kuunnellut puheenvuoroani. Enhän minä koplausta kiistänyt, koplattuhan on. Kokoomusjohto nimenomaan kytki nämä kaikki kolme asiaa siten, että se halusi ratkaisun yhtä aikaa. Enhän minä sitä kiistänyt.

Se, mitä halusin kertoa, oli se, että liikeaikalaissa ei ole myyty yhtään mitään sen hyväksi, että työasiainvaliokunnan puolella olisi saatu aikaan sovinto. Liikeaikalaissa syntyi sellainen ratkaisu kuin oli jo valiokunnassa useita viikkoja sitten syntyäkseen. Tämä on aivan eri asia kuin se, mitä ed. Ryhänen ja muut edustajat täällä antavat ymmärtää, kun ovat puhuneet siitä, mikä on ollut sovun hinta.

Sovun hinta on ollut se, että näissä kaikissa asioissa eri osapuolet ovat voineet pyrkiä kompromissiin. E kykene analysoimaan työasiainvaliokunnan tekemää kompromissia kahdessa asiassa, mutta sen kiistän jyrkästi, että liikeaikalaissa olisivat vasemmistopuolueet myyneet mitään. Kaikki, mitä siinä saatiin tulosta, oli vasemmistopuolueille myönteistä sen suhteen, että saatiin porrastettu voimaantulo, että se ei tule voimaan kokonaan yhtä aikaa, niin kuin kokoomus halusi ja niin kuin hallituksen esityksessä oli.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä taas tulkitsen, arvoisa ed. Hämäläinen, että te myitte vasemmiston kielteisen kannan myönteiseksi liikeaikalaista. Suomen Gallupin mukaan 25 sosialidemokraattien edustajaa on hallituksen esitystä vastaan ja vasemmistoliitosta 10. Enemmistö haastatelluista on hallituksen esitystä vastaan. Te tässä koplauksessa, vaikka nyt sanotte, ettette myyneet mitään, myitte kielteisen kannan myönteiseksi.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Pääosan tässä keskustelussa hallituspuolueiden taholta on varsinkin vasemmiston puolelta saanut se, että työllisyyslaissa olisi saatu jokin voitto aikaiseksi. Onko työttömyys parantunut yhtään? (Ed. Roos: On!) — Ei tämän voiton ansiosta ainakaan. (Ed. Hämäläinen: Ei se nyt vielä viime

yön jälkeen ole parantunut!) — Eikä tule paranemaan. — Minusta näin ison numeron tekeminen tämän tyylisestä asiasta tyypillisen lehmäkaupan jälkeen on kyllä pään pistämistä pensaaseen eikä tällä ole juuri mitään tekemistä työllisyyden hoidon kannalta. Tällä suurella keskustelulla ja pikku riidanpoikasella, myrskyllä vesilasissa, keskustelu siirtyy epäolennaisempiin asioihin ja siihen, että hallitus on ollut täysin saamaton työllisyyden hoidossa.

Hallitus on myös tehnyt periaatepäätöksen, että se tekee työttömyysturvassa kokonaisuudistuksen. Siinä se on ollut aivan yhtä saamaton. Tämä epäkohta, jota nyt, jos sen joku näkee epäkohdaksi, ollaan korjaamassa, johtuu siitä, että työttömyysturvalaissa on porsaanreikiä, epäkohtia, väärinkäytön mahdollisuuksia, järjestelmä ohjaa epätarkoituksenmukaiseen käyttöön.

Kyllä 53-vuotiaiden eläkeputki, niin hyvä ja tarpeelliseksi koettu kuin se näille ihmisille henkilökohtaisesti saattaakin olla, on olemassaollaan osoittanut, että järjestelmässä on suuri virhe ja paljon muutoksen tarvetta. Kun hallitus yritti niin sanottua työttömyysturvan kokonaisuudistusta tehdä, niin mihinkään tämän tyyppisiin asioihin se ei ole pystynyt puuttumaan.

Hallitus on tehnyt jo aikaisemmin periaatepäätöksen, että tämä epäkohta — järjestelmän kannalta, ei suinkaan niiden ihmisten kannalta, jotka eläkeputkeen ovat päässeet — pannaan tukkoon. Sellainen päätös oli olemassa. Kuitenkin poliittisesti toimitaan joka paikassa niin, että putki avataan uudelleen. Käytännössähän tämä johtaa siihen, että epäkohta, jota julkisuudessakin on kritisoitu muita työttömiä ja eläkeikää lähestyviä kohtaan erittäin epäoikeudenmukaiseksi, jää ennalleen. Mekin työasiainvaliokunnassa kannatimme muutosta, koska tiedämme, että yksilöiden kannalta tällä on merkitys ja asia on sillä tavalla kohtuuton, mutta ei tällä sellaisenaan ole mitään isompaa merkitystä.

Haluan korostaa, että en puhu näitä ihmisiä vastaan, jotka käyttävät järjestelmässä olevia mahdollisuuksia hyväkseen, heitä ei pidä syyllistää, mutta olisi ollut kohtuullista, että kun hallitus on tehnyt periaatepäätöksen, että järjestelmän hyväksikäyttömahdollisuus jätetään pois, se olisi pysynyt siinä.

Mutta eivät tätä käytä hyväksi yksin nämä ihmiset, vaan tämähän on täysin samanlainen järjestelmä, jota vuosikymmenet on teollisuus käyttänyt saneerausvälineenä päästäkseen työntekijöistä eroon, ja kustannukset se maksattaa muulla yhteiskunnalla. Aivan avoimesti tätä on taas tarjottu isoissa yrityksissä, niin kotiseudullani kuin varmasti muuallakin, ja on kysytty, eikö teistä kukaan lähtisi tähän, vaikka ihmiset ovat periaatteessa hyvin työmotivoituneita, työhaluisia, eivätkä varmasti olisi ensimmäisiä eläkkeelle lähtijöitä eivätkä ensimmäisiä, jotka olisivat siihen oikeutettuja. Kun nämä näkökohdat otetaan huomioon, niin ei tässä todella kovin suuresta saavutuksesta hallitusryhmien puolelta ole kyse.

Miksi te ette puhu isommasta asiasta tässä työllisyyslain muutoksessa? Tässä todella jaetaan sekä kansaa että maata alueellisesti kahtia sen suhteen, mitkä ovat työllisyyden hoidon mahdollisuudet, kun kunnille on ohjattu lisätyöllistämistukea sen perusteella, että ne ovat ottaneet isomman vastuun työllisyyden hoidossa. Sitä on tapahtunut nimenomaan Itä- ja Pohjois-Suomessa, jossa työttömyys on ollut perinteisesti korkea, nykyisin myös muilla alueilla, on Lahden seutua ja muita alueita, joita pitää varmasti kiittää sosiaalisuudesta ja siitä, että on tunnettu vastuuta työllistämisestä. Mutta tällä lailla rangaistaan juuri niitä alueita, niitä kuntia, ja nyt en puhu pelkästään kunnista, vaan niitä ihmisiä, jotka jäävät vaille työllistämismahdollisuuksia, joita tällä leikkauksella viedään.

On arvioitu, että eläkeputken katkaisu, siitä ei edes tarkkoja arvioita pystytty antamaan, koskee kymmeniä, satoja, ehkä muutamaa sataa ihmistä, mutta tämä toinen leikkaus koskee tuhansia. Ylivieskan kaupunki toimitti valiokunnalle lausunnon, siinä oli 17; Kajaanin kaupungilta on lausunto, että se tietää lähes sataa ihmistä, jotka jäävät vaille tukityöllistämistä leikkauksen takia. Kun valtakunnallisesti lasketaan, niin leikkauksen merkitys on erittäin paljon suurempi ja se kohdistuu sosiaalisesti selvästi sellaisiin ihmisiin, joiden oikeutus ja tarve tukityöllistämispaikkoihin on suurempi kuin etu siitä, että asteittain eläkeputki, keinottelu tai järjestelmän hyväksikäyttömuoto voitaisiin saada pois käytöstä. (Ed. Rinne: Porissa 200!) — Minusta ed. Rinne on tässä mielessä kyllä rehellinen, että hän osallistuu keskusteluun juuri tästä näkökannasta. Valiokunnassa näitä rehellisiä ihmisiä oli esimerkiksi ed. Anne Huotari Kajaanista, ei ollut vain päätöksentekohetkellä paikalla eikä näy olevan tässä keskustelussakaan paikalla. Mutta toivoisin, että hän myös täällä käyttäisi tämän tyyppisiä puheenvuoroja, koska hän Kajaanin kaupunginvaltuustossa oli jyrkästi toista mieltä kuin mihin tämä päätös täällä johtaa.

Hallituspuolueista on hyvin hanakasti sanottu, että kansaa ei jaeta kahtia, huolehditaan valtakunnan kehityksestä tasapuolisesti. Mutta tässä jälleen kerran on erittäin konkreettinen osoitus siitä, että siellä, missä tunnettiin yhteisvastuuta, missä on opittu työllistämään, se on hyväksytty jo vuosikymmenet, että korkeammallakin veroäyrillä ja suuremmilla yhteisillä uhrauksilla pidetään huolta kanssasisarista ja -veljistä, nyt ollaan viemässä tämän sateenkaarihallituksen päätöksellä tätä mahdollisuutta pois.

Haluan vielä korostaa, että tähän verrattuna tämä eläkeputken aukaiseminen taas ei ole kyllä saavutus, vaan se on kyllä pahojen jälkien peittelyä tältä isolta hallituskoalitiolta. Ehkä omaatuntoanne osin paikkaatte. Ehkä julkisuudessa saatte taputuksia, että olette tällaisen pienen muutoksen tehneet, mutta se ei muuta sitä tosiasiaa, että tässä samassa laissa, samalla nuijankopauksella te jaatte kansaa kahtia ja hylkäätte, estätte työllisyysmahdollisuuden paljon vaikeammassa asemassa olevilta ihmisiltä, joilla kerta kaikkisesti niissä kunnissa, joissa tätä työllistämistä on käytetty enemmän, ei ole työpaikkoihin muita mahdollisuuksia.

Ed. Lindén merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kemppainen vähätteli väliinputoajien auttamista. On periaatteellinen kysymys, jätämmekö me lakiin semmoisen aukon, johon voi pudota, niin kuin tässä olisi käynyt, että vuonna 1941 syntyneet ja vuoden 1944 jälkeen syntyneet olisivat putkessa, mutta väli olisi jäänyt tukkimatta. Kysymys ei ole siitä, koskeeko se kymmeniä tuhansia ihmisiä vai koskeeko se viittä ihmistä, vaan se on periaatteellinen juttu. Tämmöiset pitää tukkia, kun lainsäädäntöä tehdään, ettei jätetä tietoisesti loukkua.

Sitten saneerausvimmasta, mitä tänä päivänä on. On totta, että yritykset saneeraavat porukkaa työttömyyseläkkeelle. Semmoisille ikääntyneille ihmisille, jotka pääsevät sinne, annetaan ymmärtää, että parempi kun lähtisitte, ja sopivat näin. Mutta jättäisivätkö ne vähentämättä väkeä? En usko, vaan se tapahtuisi sillä tavalla, että vähennettäisiin nuoremmasta päästä, koska sopimuksethan lähtevät siitä, että vähentämisjärjestys on se, että otetaan nuoremmasta päästä. Eikö sekin olisi aika hassu juttu? Parempihan on näin päin, että vanhemmat jo pitkään työssä olleet sovinnolla pääsevät eläkkeelle ja nuoremmat voivat jatkaa työpaikalla.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppainen oikein pyrki syvällisesti lähestymään tätä enkä malta olla puuttumatta siihen. Minustakin tarvittaisiin erittäin suuria muutoksia koko työllisyyslainsäädäntöön. Meidän pitäisi viimein ymmärtää, että työttömät ovat niin pitkään työttömiä, kun he eivät saa työtä. Raha tekee tietysti elämän hieman inhimillisemmäksi, eläkeputki tai työttömyyskorvaukset, mutta yksilön ongelmia se ei paranna. Yhteiskunnan kannalta tällainen työllisyyspolitiikka, jossa kuvitellaan, että työttömyys vähenee rahaa jakamalla, jaetaanpa sitä työttömille tai yrityksille, on tuhoon tuomittu.

Siinä mielessä meidän pitäisi palata siihen politiikkaan, jonka vasemmistolaiset kunnat aloittivat vuosisadan alussa, että työttömille osoitettiin työllisyystöitä. Silloin meidän voimavaramme olivat huomattavasti pienempiä eivätkä kunnat saaneet valtionapuja. Siitä huolimatta ne pystyivät työllistämään. Myöhemminhän meillä valtio tuli mukaan tätä kustantamaan, ja itse asiassa tällä järjestelmällä työttömyyttä hoidettiin 70-luvulle asti menestyksellä. Meidän olisi siihen systeemiin pitänyt palata. Tietenkin olisi normaalia, että muutama kuukausi maksettaisiin työttömyyskorvausta, ehkä ansiosidonnaista, kaikille ja sitten osoitettaisiin ihmisille työpaikkoja, joista maksettaisiin lähinnä minimipalkkoja. En tarkoita, että sosiaaliturvaa vastaan voidaan edellyttää mitään työtä. Tämä olisi järkevä systeemi. On järkyttävää, miten kovakorvaisia poliitikot ovat. Tässä on vuosikausia hukattu, työttömyys on yhtä suuri eivätkä edes luvut kovin paljon ole kaunistuneet.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä yritin puheenvuorossani myös ed. Lahtelalle vakuuttaa sitä, että niiden väliinputoajien, joita 1942 ja 1943 syntyneistä olisi syntynyt muutama kymmenen — jota muutosta me emme vastustaneet, vaan kannatimme myös sitä valiokunnassa — ongelma on paljon pienempi kuin niiden väliinputoajien ja jo pudonneiden ja syrjäytyneiden, vuosina 1944—1978 syntyneiden ihmisten ongelma, jotka putoavat kerta kaikkiaan, eivät väliin, vaan kokonaan tukityöllistämisestä.

Ed. Kuismalle sanoisin, että olemme ilmeisesti samaa mieltä siitä, että tukityöllistäminen ei tuo uusia työpaikkoja. Sillä ei ole juuri työllistämisen

kannalta merkitystä. Rahaa jakamalla ei synny näitä paikkoja, mutta se on näille henkilöille tärkeä sosiaalipoliittinen toimenpide syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Siksi se on tärkeä. Mutta tässäkin keskustelussa tahtoo unohtua, kun tämä on muka suuri saavutus, että tukityöllistämistä tietylle porukalle jatketaan ja lisätään, että tällä työllisyyden kannalta olisi jokin iso merkitys.

Ed. K a r h u n e n : Arvoisa puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron varsinaisesti tuon ed. Hämäläisen puheenvuoron johdosta, mutta koska todennäköisesti ylitän kahden minuutin rajan, niin tulin puheenvuoron varmuudeksi tänne korokkeelle pitämään.

Ed. Hämäläinen selkeästikään ei ollut kuullut käyttämääni puheenvuoroa täällä salissa, koska oli vetänyt johtopäätökset vain minulle osoitettujen vastausten perusteella. En todellakaan täällä millään tavoin arvostellut neuvottelutuloksia, jotka ovat syntyneet viime yönä tai joinakin muina tunteina. En ottanut sisältökysymyksiin vastauspuheenvuoroissani lainkaan kantaa, vaan kommentoin lähinnä sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän edustajien täällä käyttämiä puheenvuoroja, joissa he, niin kuin täällä edustajat Joenpalo ja A. Ojala myös todistivat ja yhtyivät käsitykseeni, ovat ruikuttamassa sitä, että kokoomus vetää täällä jatkuvasti ryhmää kölin ali ja survoo ratkaisuja läpi, ja todistavat myös sen, että varmasti on syytä itse kunkin katsoa peiliin. Ennen kaikkea sosialidemokraattisen puolueen edustajat ovat moittineet koplaamisesta tai asioiden yhdistämisestä ja siitä, että tulokset ovat esimerkiksi liikeaikalain osalta olleet huonoja.

Ainakin ulkopuolisena minulle on muodostunut näistä neuvotteluista juuri se sama kuva kuin ed. Hämäläisellä täällä oli. Minusta on erittäin hyvä, että täällä joku käy kertomassa asian oikean laidan, niin kuin ed. Hämäläinen teki, että ei jää väärää kuvaa keskusteluun osallistujille. Olen ainakin henkilökohtaisesti hyvin iloinen, että auki olevat isot kysymykset saatiin ratkaistua, koska vaikka aika monet haavat parantaa, näissä asioissa aika ei varmaankaan olisi muutoksia asenteisiin tuonut. Ainakin itse olen hyvin iloinen siitä, että eduskunta pystyy työskentelemään nyt loppumetreilläkin ripeässä aikataulussa ja viemään asioita eteenpäin.

Mitä tulee neuvottelujen tulokseen, niin käsittääkseni esimerkiksi juuri tässäkin keskustelussa esillä olleissa liikeaikalain neuvotteluissa hallituksen esitystä vietiin, vaikkakin vähän, juuri siihen suuntaan, mitä sosialidemokraatit ovat toivoneet, elikkä hallituksen esitys myös omasta mielestäni parani.

Mitä tulee liikeaikalakiin ylipäätänsä, niin olen itse aina viime kaudella ja tälläkin kaudella suhtautunut kauppojen aukioloaikojen vapauttamiseen hyvin kriittisesti. Kuvittelinkin, että nyt kun hallituksessa ovat kokoomuksen ja RKP:n ohella myös sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto, tähän tilanteeseen ei edes jouduttaisi. Olin hyvin pettynyt, että sosialidemokraattinen kauppa- ja teollisuusministeri Antti Kalliomäki tällaisen esityksen eduskuntaan toi. Olisin toivonut todellakin sen hankkeen hautautuvan. Kuvittelin todellakin, että omassa ryhmässäni vallitseva hurmos ei näin pääsisi täällä eduskunnassa ryöstäytymään. En käsittääkseni muun muassa Taloustutkimuksen tutkimuksen mukaan, josta täälläkin puhuttiin, tosin ole ryhmässäni myöskään ainoa, joka tähän hallituksen esitykseen on suhtautunut kriittisesti, mutta ilmeisesti ainoa, joka on uskaltanut tehdä sen omalla nimellään. (Ed. Hämäläinen: Se oli Gallupin tutkimus!)

Ed. Elo täällä kritisoi sitä, että hallitus pyrkii kouluttamaan 55-vuotiaita pitkäaikaistyöttömiä, kun heillä ei kuitenkaan ole mitään mahdollisuutta työllistyä. Minun mielestäni ei ole oikein, jos hallitus tai eduskunta ennalta käsin tuomitsee näiden ihmisten mahdollisuudet koulutukseen tai työllistymiseen ja lyö päin näköä elämän uskossa olevaa ihmistä. Minun mielestäni kaikki keinot näiden ihmisten motivoimiseksi, kannustamiseksi ja myös kouluttamiseksi paitsi tietysti työllistämistä silmällä pitäen, niin myös jo ihmisten henkisen vireyden takia ovat hyviä hankkeita ja niihin tässäkin on pyritty.

Olen myös hyvin tyytyväinen siihen, että siitäkin huolimatta, että neuvottelut olivat rankkoja ja summat hyvin valitettavia, väliinputoajaikäluokat tässä saatiin hoidettua. On vahinko, että tämmöinen esitys pääsi hallituksesta ylipäätänsä lähtemään. En tiedä, minkälainen työtapaturma se on siellä ollut, toivottavasti ei kuitenkaan tietoinen ratkaisu.

Mitä tulee siihen, että moititaan, että useimmissa väännöissä täällä kokoomus olisi jollain tavoin esiintynyt eduskunnan pahan poikana, niin kyllähän taustalla kuitenkin kaiken kaikkiaan niissäkin ajatuksissa, kun kokoomuksessa ollaan tiukkoina, on huoli valtion velkaantumisesta. Valtion velka on, hyvät ystävät, myös köyhän vihollinen. Nimittäin valtion raju velkatilanne, korkojen maksu ja lainojen lyhentämiset kaventavat koko ajan mahdollisuutta tukea hei-

koimmassa asemassa olevien mahdollisuuksia. Sen vuoksi velkaongelma sotii kaikkia niitä hyviä periaatteita vastaan, joita varmasti suurin osa tästä salista haluaisi kannattaa. Paitsi köyhän vihollinen, se on korkean verotuksen kautta myös monen sellaisen vihollinen, joka mielellään haluaisi itse itsensä elättää ja yrittää ja pärjätä omillaan, mutta valtion velkatilanne ei valitettavasti salli esimerkiksi verotuksen keventämistä ja sitä kautta uusien köyhyysloukkujen syntymisen estämistä.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin reagoinut oikeastaan ed. Karhusen puheenvuoroon siltä osin, kun hän jo aikaisemmin tässä salissa toi esiin sen seikan, että sosialidemokraattinen ryhmä ei ikään kuin luottaisi omiin ministereihinsä ja toimii nyt sitten täältä käsin aloitteellisesti, ja löi tavallaan rintoihin kokoomuksen puolelta tätä asiaa. Olisin oikeastaan halunnut viitata hallitusmuodon 2 §:ään, jossa todetaan tietysti, kuten hyvin tiedämme, että valtiovalta kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontuva eduskunta. Eikö ole itsestään selvää ja luontevaa, että jos tässä talossa nähdään ongelmia hallituksen esityksissä, niitä pyritään myöskin oikaisemaan?

Kun työasiainvaliokunnan puheenjohtaja siteerasi Kasimir Leinoa ja otti kolme jaetta Kunnon mies -runosta, niin siteeraisin yhden jakeen ed. Minna Karhuselle. Muotoilen sen viimeisen sanan kuitenkin toisin. Kasimir Leino kirjoitti: Kun kaikillen sa rauhan suot ja vastustustuumat vatsaas juot, niin olet kunnon nainen.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karhusen puheenvuorosta kyllä kuulsi se kokoomuslainen ajattelu, joka ei työttömyyttä ilmeisesti tunne. Tunnustettava se kuitenkin on, koska me tiedämme, että maassa on liki puoli miljoonaa työtöntä jatkuvasti.

Mutta mitä tulee kokoomuslaiseen ajatteluun kannustamisesta ja kouluttamisesta, niin toteaisin vain sen, että ed. Karhunenkin voisi tulla esimerkiksi työttömyysalueelle ja keskustella työttömien kanssa, esimerkiksi ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien kanssa, kuinka innostuneita he ovat tästä koulutuksesta. Se on realismia, ed. Karhunen. Minä olen keskustellut kymmenien kanssa. He ihmettelevät sitä, mitä hallitus tarkoittaa tällä kouluttamisella. Mihin 55-vuotiaat koulutetaan, kun ei ole työpaikkoja? Samalla estetään nuorten tuleminen työelämään, minkä luulisi ed. Karhusta kiinnostavan, koska se nostaa työelämään tulemisen kynnystä. Kuntoutus on mielestäni hyvä asia, niin kuin olen todennut jo aikaisemmin täällä.

Kannustamisessa tuntuu ed. Karhusella ja muillakin olevan se ajatus, että ihmiset ovat periaatteessa laiskoja, työttömät ovat laiskoja eivätkä he halua työelämään. Sen takia täytyy ottaa etuuksia pois, jotta lähdettäisiin työtä hakemaan.

Mitä velkaongelmaan tulee, olen monta kertaa puhunut siitä. Minä kyllä tajuan, että velkaongelma on suuri, mutta sitä ei ratkaista sillä, että me lisäämme suurituloisten etuuksia ja helpotamme suurituloisten verotusta eniten ja sitten taas heikennämme muiden etuuksia. Ed. Karhunen, muistutan vain siitä, että kun esimerkiksi korkeinta päivähoitomaksua alennettiin 435 markkaa, se merkitsi kunnille kaiken kaikkiaan 230 miljoonan markan laskua. Tämä oli asiantuntijoiden antama tieto.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karhuselle sen verran, että minä en ainakaan yhdy niihin sosialidemokraatteihin, jotka voivottelevat, etteikö sos.dem. eduskuntaryhmä ole neuvotteluissa pärjännyt. Minusta se on pärjännyt ihan yhtä hyvin kuin kokoomus tässä asiassa ja kaikissa niissä asioissa, joita minun aikanani on ollut, voi olla, että jopa paremmin kuin kokoomus. En tiedä sitten, että jos on huonoja tuloksia tullut, voi olla, että sos.dem. eduskuntaryhmällä ei ole ollut riittävän selviä tavoitteita tai ryhmän sisällä on ollut monta mieltä ja se on johtunut siitä.

Onko pärjätty hallituksen sisällä, siitä en osaa sanoa, en ole niitä neuvotteluja sillä tavalla voinut seurata. Minusta itse asiassa eduskunnassa kokoomus olisi voinut monta kertaa olla paljon kovempikin, mutta on ollut armollinen. Ehkä se on ollut viisasta, että hallitusyhteistyö on sitten jatkunut. Sinänsä näen kyllä ongelmana nämä ns. pelisäännöt, että kun hallitus tuo tänne esityksen, niin jos eduskunnassa yksikin eduskuntaryhmä on sitä mieltä, että sitä ei muuteta, niin sitä ei muuteta. Tämä antaa mahdollisuuden pelin politiikkaan ja niputukseen. Sehän äärimmillään tarkoittaa sitä, että jos yhden eduskuntaryhmän enemmistö, jos vaikka esimerkiksi vihreiden yhdeksän edustajan ryhmän enemmistö, viisi edustajaa, on jostain asiasta sitä mieltä, että hallituksen esitystä ei muuteta, niin kirjaimellisestihan tämä johtaa siihen, että 195 kansanedustajaa alistuu viiden tahtoon. En tarkoita, että käytännön elämässä voisi näin tapahtua, mutta tämä on

ääriesimerkki. Siinä mielessä voisi kyllä kritisoida hallituspuolueiden eduskuntaryhmien välisiä pelisääntöjä, että ne eivät välttämättä toteuta sitä parlamentaarista vastuuta, mikä hallituksella tulisi olla.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Huomattuaan, että oma ryhmänsä joutuu tässä koplauskeskustelussa suorastaan säälittävään ja surkeaan asemaan, ed. Hämäläinen kokeneena valtiopäivänaisena riensi selittelemään asioita täällä parhaiten päin. Nyt sitten ed. Karhunen, joka aikaisemmissa puheenvuoroissaan on antanut ymmärtää, että näin tässä koplauksessa on käynyt eli sosialidemokraatit vedetty kölin alitse, astui oikein puhujakorokkeelta vahvistamaan ed. Hämäläisen puheita siitä, ettei näin ole tapahtunutkaan. Toisin sanoen tämä keskustelu pitäisi aloittaa, rouva puhemies, täysin alusta. Ed. Lindroos kävelisi puhujakorokkeelle ja aloittaisi alusta tämän homman, että päästäisiin oikeille jäljille. Mehän olemme keskustelleet aivan perusteettomista asioista, koska nyt väitetään, että ei tässä ole demareita vedettykään kölin alitse ja samalla näitä liikealan työntekijöitä, jotka vedettiin samassa nipussa.

Kyllä se, rouva puhemies, on sillä tavalla, kun katson ed. Ryhäsen esittelemää gallupia, että näillä tiedoilla esimerkiksi vasemmistoliitosta kukaan ei olisi liikealan lakia hyväksynyt, lähes puolet vastanneista sosialidemokraateista samalla tavalla. Laki olisi kaatunut täällä salissa, ellei tätä koplausta olisi nyt tullut. On aivan turhaa väittää sitä, etteikö tämä ollut nyt tämän lain korjaamisen hinta, ne suuret määrät liikealan työntekijöitä, joiden sielu myytiin tässä asiassa, sellaisenaan hyvästä asiasta, mutta joka olisi pitänyt teknisenä virheenä korjata täällä muutenkin eikä ruveta maksamaan tällaisilla sielujen hengillä näitä asioita.

On turha selittää, jatketaan vain vanhalta pohjalta, eikä ed. Lindroosinkaan tarvitse mennä aloittamaan uudelleen, vaan siitä jatketaan, niin kuin on todettu.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä näiden käytettyjen puheenvuorojen jälkeen on täysin ymmällä siitä, mikä nyt on kokoomuksen kanta asiaan, mikä on sosialidemokraattien kanta asiaan. Näyttää siltä, että viime yönä pakkosynnytetyille lapsille ei löydy sen paremmin isää kuin äitiäkään. Kukaan ei halua tunnustaa, että lopputulos olisi hyvä. (Ed. Rinne: Kummeja on!) — Kummeja taitaa olla runsaasti.

Nyt olisi hyvä palata perustilanteeseen ja kunkin lain kohdalta erikseen todeta tässä salissa ja äänestyksessä, kuka kannattaa mitäkin. Ei tässä ole mitään muuta oikeaa ja selventävää lopputulosta. Ratkaistaan äänestämällä se, kuka kannattaa mitäkin.

Jos hallituksen esitys on ollut huono ja vaikka ed. Hämäläinen esitti ajatuksen siitä, että työaikalain osalta saatiin nyt hyvä ratkaisu — ymmärsin niin, että sosialidemokraatit kannattavat sitä, että on voitu jotain muuttaa oikeaan suuntaan, kun lähtökohta on ollut niin väärä — ymmärtäisin niin, että lähtökohta on se, minkä sosialidemokraattinen ministeri on lakiesityksenä esittänyt. Ei minusta ole oikein rehellistä puhetta se, että jättää tämän asian huomioimatta. Kai sentään sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on ollut jollain tavalla myötävaikuttamassa siihen, minkälaisen esityksen ministeri Kalliomäki on antanut.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näin juuri tulee tapahtumaan, niin kuin ed. Korkeaoja kaipasi. Yksi esitys kerrallaan tullaan täällä käsittelemään ja sen yhteydessä mahdollisesti äänestämään. Silloin tullaan mittaamaan eduskunnan kannat ja kunkin edustajan mielipide. Juuri näin tapahtuu.

Liikeaikalaki, josta ed. Aittoniemi halusi käynnistää uuden keskustelun tämän asiakohdan yhteydessä, tulee jouluviikolla käsittelyyn. Silloin taas selviävät kannat sen asian yhteydessä.

Ei se ole, ed. Korkeaoja, myöskään mikään salaisuus, että esitys liikeaikalaista on tullut sosialidemokraattisen ministerin esittelemänä. Virhe on ilmeisesti tapahtunut siinä, että vuoropuhelua eduskuntaryhmän ja ministerin välillä ei ole ollut riittävästi. Hallituksella on ollut turhan ruusuinen kuva lain läpimenomahdollisuuksista täällä eduskunnassa. Tämähän on käynyt selväksi täällä eduskunnassa käydyissä keskusteluissa useaan kertaan.

Ed. Karhunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kuisma mielestäni ymmärtää politiikan ja politiikan retoriikan, sen ytimen, eli täytyy ainakin ulospäin olla ylpeä omista saavutuksistaan eikä valittaa sitä, jos kaikki tavoitteet eivät ole täyttyneet, vaan todellakin olla ylpeä niistä pienistäkin asioista, mitkä saadaan aikaiseksi, ja pienistäkin liikahduksista

ja ottaa mahdollisimman paljon kunniaa itselleen, totta kai, koska ei ainakaan itse kannata ruokkia sitä kuvaa, että ei pärjäisi neuvotteluissa.

Ed. Kiljunen ei varmaan ole viime päivinä seurannut eduskunnan käytävillä käytyä keskustelua. En todellakaan itse kuulu niihin kansanedustajiin, jotka ensimmäisinä olisivat vaatimassa ehdottomasti jokaisen hallituksen esityksen läpi menemistä sellaisenaan. Päinvastoin arvostan todella sitä ajattelutapaa, että eduskunta on se, joka ratkaisee. Eduskunta on se, joka viime kädessä päättää. Meillä on vastuu viime kädessä. Valitettavasti hallitus ei aina muista sitä, vaan hallituksessa välillä tuntuu olevan ajatus se, että eduskunnan tulisi nauttia hallituksen luottamusta eikä päinvastoin.

Olen toisaalta myös huolestunut siitä, että aivan liian harvoin hallitus todella uskaltaa mittauttaa esitystensä todellista kannatusta täällä eduskunnassa. Useammissa kysymyksissä kuin vain ydinvoimassa tai EU:ssa pitäisi antaa edustajille vapaat kädet ja katsoa, mikä on todella enemmistö. Pelkään, että täällä menee liian paljon sellaisia esityksiä läpi, jotka eivät todellisuudessa nauti yli sadan kansanedustajan kannatusta.

Mitä sitten tulee ed. Korkeaojaan, niin hän on hieman naiivi ja sinisilmäinen puheenvuorossaan. Kyllä taitaa piilolasien takaa paistaa pieni punainen, pirullinen katse!

Ed. Peltomo: Rouva puhemies! Näyttää olevan sielujen ja henkien taistelua työttömyysturvalaki kokonaisuudessaan. Jos muistatte, niin nämä kiistat koko työttömyysturvalaista alkoivat pitkälti jo keväällä ja yleislakkouhan aikana. (Ed. Hämäläinen: Työllisyyslaista!) — Työllisyyslaista, kyllä. — Nämä ovat näitä korjauksia, jotka jatkuvat vielä tässäkin, eli putkeentulo myös 1942 ja 1943 syntyneillä.

Siihen, kuka on hyvä neuvottelija ja kuka ei, minun täytyy edelleen todeta ääneenkin, että liian vähän täällä on vielä niitä edustajia, jotka olisivat heikoimpien puolella, eli meillä on edelleen tässä eduskunnassa porvarienemmistö. Se vaikuttaa myös siihen, minkälaisia tuloksia tulee, koska sosialidemokraatit yksin eivät saa omia tavoitteitaan läpi. (Kokoomuksen ryhmästä: Eikä kokoomus!) — Aivan niin!

Mutta minä toivoisin, että kun käydään tätä keskustelua, ei ainakaan enää lisää työttömiä syyllistettäisi. Minä uskon edelleenkin siihen, että ihmisillä on hyvä halu ottaa töitä vastaan, kun sitä työtä vain olisi tarjolla. Siitä syystä pitäisi tässä tilanteessa pyrkiä auttamaan työttömiä silloin, kun he jäävät työttömiksi eivätkä saa työtä, niin että heillä on edes kohtuullinen toimeentulo.

Minusta työasiainvaliokunta teki todella hyvää työtä tässä asiassa, kun me näimme ihan selvästi, että siellä on kaksi väliinputoajavuosilukua eli 1942 ja 1943 syntyneet. Olimme yksimielisiä eräässä vaiheessa siitä, että nämä korjataan, kunnes jostain kävi joku lähetti tuomassa viestiä kokoomukselle ja RKP:lle, että he eivät enää loppuun saakka voineetkaan olla tässä asiassa yksimielisiä.

En minä lähde enempää siitä puhumaan, mutta minusta on pääasia, että tämä nyt korjataan. Myös ministerit Mönkäre ja Jaakonsaari ovat halunneet, että tämä oikaisu tehdään ja hyvä näin, että todellakin tehdään. Nyt käsitellään tämä asia, ja nämä muut asiat tulevat, niin kuin ed. Korkeaoja sanoi, ajallaan eduskuntaan ja niistä päätetään ja keskustellaan silloin. Mutta ainahan politiikanteko on sellaista, että kompromisseja joudutaan puolin ja toisin tekemään.

Perussyyhän on todellakin se, että ihmisillä ei ole töitä. Miksi ei edelleenkään etene se yhteisesti hyvä ajatus, josta jo heti, kun eduskunta alkoi istua, tein lakialoitteen. Eli yli 55-vuotiaat voisivat vapaaehtoisesti siirtyä sukupolvenvaihdoseläkkeelle ja tilalle otettaisiin nuoria, terveitä, koulutettuja ihmisiä. Tämä ei johtaisi mihinkään suureen mylläkkään, koska se olisi vapaaehtoista ja siinä on työnantaja ratkaisevassa asemassa, päästääkö hän työntekijänsä eläkkeelle ja ottaa uuden tilalle. Eli siinä tarvitaan vuorovaikutusta.

Jokainen me tiedämme, kun laskemme tuloja ja menoja yhteen, että on todellakin halvempaa työllistää nuori, kuin maksaa hänelle työttömyyskorvausta, asumistukea ja toimeentulotukea ja muita sosiaalisia tukia, koska jos nuoret pitkään ovat työttömänä, niin on aivan selvää, että siitä aiheutuu hyvin paljon sosiaalisia ongelmia yhteiskunnalle. Ikääntyvä ihminen, joka haluaisi lähteä eläkkeelle, vapaaehtoisesti luopuu työstään ja vapaaehtoisesti jää myös pienemmälle eläkkeelle, mitä työssä ollessaan saisi.

Puhemies! Olen samaa mieltä ed. Elon kanssa siitä, että kun keskustellaan pitkäaikaistyöttömien ja ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien kouluttamisesta, olisi sinänsä hyvä asia, jos koulutuksen putken päässä olisi työtä. Mutta jokainen myös meistä tietää sen, että työnantajat eivät valitettavasti ota näitä ikääntyviä ihmisiä, joita

on yritetty uudelleenkouluttaa. Siinäkin monesti menee silloin koulutusraha täysin hukkaan. Kannattaisi miettiä, miten sekin raha voitaisiin käyttää siihen, että saataisiin työtä. Sen jälkeen, kun ihmisillä olisi töitä, meillä olisi monta asiaa paljon paremmin.

Enkä malta olla vielä lopuksi sanomatta sitäkään, että en tule hyväksymään sen kaltaista pakettia, että matalapalkkaiset naiset liitettiin tähän nyt käsittelyssä olevaan asiakohtaan eli eläkeputkiasiaan. Liikeaikalaki ja kauppojen aukioloajat tullaan aikanaan täällä käymään ja keskustelemaan, ja tulen vastustamaan aukioloaikojen pidentämistä.

Ed. Tiilikainen: Arvoisa puhemies! Olen sotilaana kuunnellut tätä keskustelua ja olen huomannut, että täällä on kova pyrkimys sotilaalliseen päätöksentekoon, kunhan se päättäjä on oma hallitusryhmä tai itse henkilökohtaisesti. Täällä on niin paljon erilaisia mielipiteitä asiasta.

Tällä esityksellä, jonka hallitus yksimielisesti on tehnyt, on ollut tarkoitus katkaista se eläkeputki, joka on ollut automaattinen, että ihmiset pääsevät ennenaikaisesti eläkkeelle. Tätä ovat kunnat ja valtio etunenässä käyttäneet aika häikäilemättömästi hyväkseen joutuessaan itse omia menojaan karsimaan. Ne ovat irtisanoneet yhteistoiminnassa työntekijöidenkin kanssa ennenaikaiseen eläkeputkeen vanhemmasta päästä olevia, kokeneimpia työntekijöitään yhdessä eri yritysten kanssa, ja tähän haluttiin muutosta.

Asia nousi esiin työasiainvaliokunnassa sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton tuomana, että tähän jäävät nyt nämä 1942 ja 1943 syntyneet väliinputoajat. Lukumäärä, kun asiantuntijoilta tiedusteltiin, oli vain muutama kymmen, ja siihen piti olla myös budjetissa rahat. Myöhemmin asiantuntijat muuttivat käsitystään lukumäärästä. Se nousi jopa 1 500:aan, ja rahalliset vaikutukset olivat jopa satoja miljoonia. Kunnat ovat käyttäneet tätä hyväkseen ja työntäneet ihmisiä eläkkeelle ja kustannuksia valtiolle.

Olen ed. Ryhäsen kanssa eri mieltä hänen ed. Hämäläiseen kohdistamastaan arvostelusta. Tätä asiaa ei illan neuvottelussa kytketty yhteen liikeaikalain kanssa, vaan kyllä työasiainvaliokunnan asiat olivat neuvottelussa erikseen ja päätös niistä tuotiin ennen kuin liikeaikalaki oli mukana.

Esitän myös kiitokset valiokunnan puheenjohtaja Lindroosille asian asiallisesta käsittelystä samoin kuin valiokunnan muille jäsenille.

Ed. Korteniemi: Arvoisa puhemies! Pitkittämättä keskustelua haluan lyhyesti todeta, että pidän huonona ratkaisuna sitä, että esityksellä leikataan kuntien saamaa työllistämistukea. On ristiriitaista, että samanaikaisesti, kun kunnille pannaan lisää velvollisuuksia, niiltä heikennetään taloudellisia resursseja. Tiedän omasta kunnastanikin, että tällä lainmuutoksella lisätään työttömiä. Nyt rangaistaan niitä kuntia, jotka ovat yrittäneet olla aktiivisia työllistämisessä. Rankaiseminen tapahtuu heikentämällä kunnille työllistämistä varten annettua lisätukea. Meilläkin kunta on korotetun lisätuen ansiosta yhteistyössä työvoimaviranomaisten kanssa voinut tarjota työtä kymmenille, jopa sadoille työttömille ja katkaista monen työttömän pitkän työttömyysputken.

Eri yhteyksissä ihmetellään, miksi työttömyysluvut eivät laske odotetulla tavalla. Ei siinä mitään ihmettelemistä ole, kun hallituksen omilla toimenpiteillä synnytetään kaiken aikaa uusia työttömiä. Nytkin meillä on käsiteltävänä esitys, joka tulee kasvattamaan työttömyyslukuja, koska kuntien kautta ohjautuvaa työllistämistukea heikennetään. Hyväksytään vastalauseessa esitetty vaihtoehto, niin ei ainakaan tällä lainmuutoksella lisätä työttömiä.

Ed. Holopainen: Arvoisa puhemies! Kuuntelin työhuoneessani tätä mielenkiintoista keskustelua ja totesin, että tämä on varsin laaja ja monipuolinen keskustelu. Puhuttiin myös liikeaikalaista ja uusista hallituskoostumuksista ym. Vaikka liikeaikalaki ei tähän kuulukaan, totean ihan samalla lailla kuin ed. Peltomo, että tulen vastustamaan sitten, kun tämän aika tulee, tätä lakiuudistusta.

Mitä tulee asioiden koplaukseen, vierastan sitä etenkin, jos se käsittelee pienituloisia ihmisiä, niin kuin mahdollisesti tässäkin on tapahtunut. Tietenkin normaalit neuvottelumenettelyt ovat ihan ok ja näitähän käydään. Monipuoluehallituksessa se on itsestäänselvää. Jos neuvotteluissa ei pärjätä, tietenkin sitten täytyy katsoa peiliin, onko oltu riittävän hyviä ja onko riittävän hyvin puolustettu etuja. Minusta tuntuu, että ei joka hetki ole onnistuttu neuvotteluissa. Liian monet lakiuudistukset ovat kosketelleet pienituloisia ihmisiä ja päätökset ovat pienituloisten ihmisten kannalta olleet heikkoja. Ed. Peltomo kiinnitti myös tähän huomiota. Toivon, että tässä on tultu tien päähän ja jatkossa näitä heikennyksiä voidaan tehdä vain suurempituloisille ihmisille.

Korjaus, jonka nyt teemme, on ihan ok ja

välttämätön. Valiokunnan puheenjohtaja Lindroos käytti todella hyvän puheenvuoron.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja Lindroos alussa kuvasi oikeastaan hyvin valmistelutyön problematiikkaa, ja vaikka ei nyt ministereitä olekaan paikalla, sen verran pitää valmistelutyöstä todeta yleensä, että pitäisi lähteä siitä, että kansanedustajan ääntä aina tulisi kuunnella, eikä pelkästään niin kuin tässäkin tapauksessa, että virkamiehet tekevät jonkin esityksen hyvin kaidalta näköalalta omat ketunhännät kainalossa ja se syötetään sitten ilmeisesti valtioneuvostossa ministereille. Sitten onkin jo arvovaltakysymys, jos sitä täällä lähdetään muuttamaan. Valmistelutyö pitäisi maanläheisemmin ja kansanvaltaisemmin hoitaa, ja sitten kun käydään keskusteluja ryhmissä, niitä tulisi kuunnella herkemmin ministereiden toimesta ja lisäksi tuoda jo aikaisemmin keskusteluun näitä asioita, jotta ei menisi viime tippaan, jolloin tulee tällainen arvovaltakiista, niin kuin tässäkin tapauksessa on käynyt. Siinä vaiheessa on vaikea antaa enää periksi niiden isokenkäisten, jotka ovat sitoutuneet tiukasti, ja sitten koetaan, että me muka marssimme heidän ylitseen joissakin asioissa.

Onneksi tältä osin, mitä käsitellään, on jollakin tavalla kuitenkin oikeus vielä voittanut. Tosin muut sivukoplaukset ovat sivujuonteita, jotka eivät ole millään muotoa hyväksyttäviä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Keskustelussa on käynyt selkeästi esille, että työllisyyslain muutoskorjaus, niin kuin sanotaan, hyväksyttiin siten, että sosialidemokraatit ja vasemmisto maksoivat siitä kovan kauppahinnan liike-elämän työntekijöiden sieluilla, jos näin teatraalisesti voidaan sanoa. Sitä yritettiin täällä kääntää, mutta se on ollut täysin perusteetonta. Keskustelu on sen osoittanut niiden henkilöiden vakuuttelulla, jotka ovat näissä asioissa olleet mukana.

Kun ed. Ryhänen esitteli gallupin, palaan siihen vielä. Se osoitti selkeästi, että liikealaa koskeva laki on eduskunnassa kaatumassa. Täälläkin muun muassa edustajat Peltomo, Holopainen ja jotkut muutkin ilmoittivat vastustavansa lakia. Toivon, että siinä vaiheessa, kun asia tulee käsittelyyn, ne, jotka ovat kantansa muodostaneet tuon gallupin ja toisaalta täällä esiteltyjen puheenvuorojen perusteella, pitävät myös siitä kiinni. Silloin käy sillä tavalla, että inflaatio syö tämän kokoomuksen saaman kauppahinnan jo pahasti siihen mennessä. Toisin sanoen siitä ei saadakaan, mitä te arvelette.

Näin tässä asiassa käy toivon mukaan, koska tämä ratkaisu on vähän halpamainen, jos se tällä tavalla menee, mistä herrat ja hidalgot ovat sopineet varmaan vasemmistolaisten kansalaisjärjestöjen takana.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys Moldovan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 222/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 23/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 23.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laeiksi peruskoululain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 159/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 20/1996 vp
Toivomusaloite 267/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelu:

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys, jossa vaikeavammaisten opetus peruskoulussa siirretään opetushallinnon alaiseksi. Meillä on tähän saakka vaikeasti kehitysvammaisten opetus annettu lähinnä kehitysvammalaitoksissa. Mutta niin kuin hyvin tiedämme, kun peruskoululaki tehtiin vuonna 1985, silloin ei vaikeasti vammaisia voitu enää vapauttaa oppivelvollisuudesta. Vuonna 1987 tehtiin vammaispalvelulaki, jolloin kaikille

vammaisille edellytettiin mahdollisuuksia normaaliin elämään. Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous 1993 on hyväksynyt myös ohjeet, joiden tavoitteena on järjestää vaikeavammaisille yhdenvertaiset mahdollisuudet toimia tasavertaisina kansalaisina, joilla on sekä samat oikeudet että velvollisuudet kuin muilla yhteiskunnan jäsenillä. Kuudennen yleisohjeen mukaan jäsenvaltioiden tulisi järjestää myös koulutusta vammaisille.

Tämä lakiesitys koskee noin 700:aa vaikeasti kehitysvammaista lasta. Tämän esityksen mukaan opetustoimen piiriin siirtyisi varsinainen vaikeammin kehitysvammaisten lasten opetus. Opetustoimi vastaa myös opetuksen edellyttämistä välttämättömistä apuvälineistä, avusta ja palveluista. Sen sijaan oppilaiden kuntoutus ja muut henkilökohtaiset ohjaus- ja tukipalvelut jäisivät edelleen erikoishuoltona annettavaksi. Opetushallitus antaa ohjeita kunnille, miten laaditaan opetussuunnitelmat vaikeammin kehitysvammaisille.

Esityksen mukaan erityishuoltopiirin kuntayhtymien opetusyksiköt voidaan opetusministeriön päätöksellä muuttaa kuntayhtymien ylläpitämiksi peruskoulutusta vastaavaa opetusta antaviksi kouluiksi, jolloin ne voivat kuntien ohella edelleen huolehtia vaikeammin kehitysvammaisten lasten opetuksen järjestämisestä. Kuntien järjestämää vaikeammin kehitysvammaisten lasten opetusta antavat sekä kuntayhtymien opetusyksiköissä työskentelevät opettajat ja opetusta antava muu henkilökunta voidaankin nyt sitten siirtää kunnan tai kuntayhtymän päätöksellä opetustoimen viranhaltijoiksi ja tuntiopettajiksi. Tämä kuuluu ensi vuoden budjettiin rahoituksen osalta, ja se on kuntien valtionosuusuudistuksessa mukana.

Valiokunta kuuli asiantuntijoita ja päätyi siihen, että lakiesitys on hyvä ja kannatettava. Toisin keskustelua tuli paljon siitä, että tämähän ei ole pelkästään tekninen muutos vaan tällä on hyvin laaja periaatteellinen merkitys vammaispolitiikalle. Toisin sanoen vaikeavammaiset nostetaan nyt samaan arvoon kuin muutkin peruskouluikäiset. Opetus järjestetään siis joko kunnan omissa kouluissa tai kuntayhtymien ylläpitämissä kouluissa.

Kuitenkin kehitysvammalaitosten opetusyksiköissä on suurin asiantuntemus, ja tätä valiokunnan mielestä täytyisi käyttää myös hyväksi. Jos vaikeavammaisia ja kehitysvammaisia lapsia siirretään kotikuntiin, sinne täytyisi siirtää mukaan myös riittävästi asiantuntemusta ja voimavaroja niin, että opetuksen taso säilyisi korkeana.

Meillä syntyi paljon keskustelua lakiesityksen 52 §:stä, jossa huolta syntyi siitä, että vaikeasti kehitysvammaisille hyväksyttäisiin opettajaksi lehtorin, luokanopettajan, erityisluokanopettajan ja erityisopettajan pätevyyksillä ja myös lakipykälässä voisi olla vielä muita opettajan virkoja. Valiokunta päätyi lopuksi yksimielisesti kantaan, että hyväksytään pykälä mutta ponnella varmistetaan, että kehitysvammaisten opettajiksi ei päästetä ilman riittävää pätevyyttä kuitenkin ottaen huomioon oppilaan tarpeesta johtuva erityinen syy. Sillä perusteella voidaan myös muita viranhaltijoita ottaa huomioon. Tosin tähän tuli vastalause ja pykälämuutosehdotus oppositiolta.

Toinen suuri probleemi oli Rinnekodin asema ja mahdollisuus jatkaa opetuksen järjestämistä. Rinnekotihan on säätiö ja siten yksityinen laitos. Kun erityishuoltopiirit perustettiin kehitysvammalailla 1978, Rinnekoti jäi yksityiseksi laitokseksi. Vuonna 1984, kun sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuslainsäädäntö tuli, Rinnekodista tuli silloin valtionapulaitos ja ostopalveluilla järjestettiin Uudenmaan erityishuoltopiirin kuntayhtymän kehitysvammaisille opetusta ja myös tutkimusta ja hoitoa.

Nyt tämä laki ei tunne yksityistä laitosta, jolle voitaisiin antaa mahdollisuus perustaa erityisoppilaitos. Vain kuntayhtymälle annetaan lupa peruskoulua vastaavaa opetusta antavan koulun perustamiseen. Kuitenkin Rinnekoti on antanut korkeatasoista opetusta ja senpä vuoksi valiokunta päätyi yksimielisesti tekemään muutoksen voimaantulosäännökseen, mikä tarkoittaa sitä, että lainsäädäntöteitse annetaan Rinnekodille mahdollisuus toimia yksityisenä erityiskouluna. Tämä edellyttää myös muutosta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin. Toisin sanoen asianomainen ministeriö voi myöntää lain voimaan tullessa kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain voimaanpanosta annetussa laissa tarkoitetun yksityisen erityishuollon toimintayksikön ylläpitäjänä toimivalle Rinnekotisäätiölle luvan yksityisen erityiskoulun perustamiseen. Näin voitiin turvata myös Rinnekodin toiminta ja siellä olevien vaikeasti kehitysvammaisten lasten tuleva opetus.

Asian käsittely oli valiokunnassa lopulta melko yksimielistä ja pääsimme näillä kolmella ponnella hyvään tulokseen. Kolmas ponsi koski juuri vammaisten avustusta, henkilökohtaista avustajaa. Tämä nousi esiin siitä syystä, että asiantunti-

joitten antaman tiedon mukaan kunnissa käytetään avustajana jopa ihan ammattitaidottomia työttömiä, jotka vaihtuvat puolen vuoden välein. Tämän takia halusimme varmistaa, että koulutetut avustajat tulevaisuudessa varmistavat hyvän opetuksen myös vaikeasti kehitysvammaisille. Kun tehdään koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistus, niin siinä yhteydessä asia ratkaistaan.

Joten yksi vastalause siis tuli, mutta muuten kuitenkin pääsimme mielestäni hyvään tulokseen ja haluan tässä lausua kaikille valiokunnan jäsenille kiitokset rakentavasta yhteistyöstä.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja Ala-Harja sanoi ensin, että valiokunta oli yksimielinen, mutta tarkensi sitten, että tähän liittyy vastalause ja näin on. Kaikesta emme olleet yhtä mieltä, vaan viisi valiokunnan jäsentä jätti vastalauseen mietintöön. Haluan valottaa hieman laajemmin vastalauseeseemme liittyvää asiaa.

Kuten vastalauseessammekin toteamme, hallituksen esitys vaikeimmin kehitysvammaisten oppivelvollisuusikäisten lasten opetuksen siirtämisestä peruskoulussa annettavaksi on perusteltua ja kannatettavaa. Me vastalauseen allekirjoittajat olemmekin yhtyneet muutoin hallituksen esitykseen ja valiokunnan kantaan, mutta emme pidä hyvänä sitä, että lakiehdotuksessa annetaan mahdollisuus perustaa vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetusta varten opettajan virkoja, joissa on alemmat kelpoisuusehdot. Peruskouluun tuodaan näin kokonaan uusi opettajakategoria, jolla on alemmat kelpoisuusehdot.

Hallituksen esityksessä peruskoululain 52 §:ään on lisätty seuraavan sisältöinen jatko: "Vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetusta varten voi olla lisäksi muita opettajan virkoja." On hämmästyttävää, että nyt lailla annetaan mahdollisuus kiinnittää vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetukseen opettajan virkaan myös opistotasoisen koulutuksen saaneita, kun samanaikaisesti muilta peruskoulunopettajilta edellytetään nykyisin korkeakoulututkintoa. Eikö asia ole niin, että vaikeimmin kehitysvammaisten opettaminen on niin vaativa tehtävä, että siinä kelpoisuusehtojen tulisi olla pikemminkin vaativammat kuin peruskoulussa muutoin on?

Sivistysvaliokunnan kuulemista asiantuntijoista muun muassa Jyväskylän yliopiston, Suomen erityiskasvatusliiton, Kuntaliiton ja Opettajien Ammattijärjestön edustajat esittivät kritiikkiä hallituksen esityksestä juuri tämän asian osalta.

Jyväskylän yliopiston erityispedagogiikan dosentti Timo Saloviita toteaa valiokunnalle antamassaan asiantuntijalausunnossa sanatarkasti seuraavaa: "Lakiesityksen 52 §:n mukaan vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetusta varten voi olla lisäksi muita opettajan virkoja. Tällä lauseella turvattaisiin se, että vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opettajien pätevyysvaatimukset voisivat olla alempia kuin muiden lasten opettajien. Kysymys kuuluu tältä osin, miten alemman opettajan pätevyyden hyväksyminen vaikeimmin kehitysvammaisille lapsille voisi olla positiivista erityiskohtelua. Jos vaikeimmin kehitysvammaisten lasten oppimisvaikeudet ovat suuremmat kuin muilla lapsilla, eikö heitä opettavien henkilöiden tulisi olla muita pätevämpiä eikä päinvastoin?"

Juuri tässä on vastalauseemme ydin. Emme ole voineet hyväksyä sitä, että vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetuksen siirtäminen kehitysvammaisten erityishuollosta peruskouluun edellyttää uusiin alempiin kelpoisuusehtoihin perustuvien opettajan virkojen mahdollistamista ja tavallaan uuden opettajakategorian synnyttämistä peruskouluun.

Valiokunnan opetusministeriöstä saaman selvityksen mukaan tässä tarkoitetun opettajan kelpoisuus on suunniteltu määriteltäväksi seuraavasti: tehtävään soveltuva, vähintään opistoasteinen sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tai muun alan tutkinto. Kelpoisuusehtojen määrittely viittaakin selvästi enemmän muuhun kuin opettajan tehtäviin. Jos tarkoitetaankin nimenomaan opetuksessa avustavaa henkilökuntaa, se olisi tullut kirjata yksiselitteisesti lakiin. Avustavaa henkilökuntaa on tarvittu ja käytetty peruskoulussa aikaisemminkin. Se on ollut mahdollista voimassa olevan lainsäädännön pohjalta eikä peruskoululain 52 §:n muuttamiseen ole tästä syystä perusteita.

Tämä asiakokonaisuus todettiin sivistysvaliokunnassa laajemminkin kuin vastalauseen allekirjoittajien taholta ongelmalliseksi. Tähän myös valiokunnan puheenjohtaja Ala-Harja viittasi. Asian käsittely pitkittyi tästä syystä. Lopulta hallitusryhmät kuitenkin päätyivät hyväksymään hallituksen esityksen muuttamattomana. Asiaa yritettiin paikata ponnella, mutta ei ponsi ongelmaa poista, koska lakipykälä ajaa aina ponnen edelle. Ponsi on muutenkin vaikeaselkoinen. Siinä ensin luetellaan nykyisen peruskoululain mukaiset opettajan kelpoisuudet, mutta jat-

ko on epämääräinen ja tulkinnallinen. Lainaan ponnen mietinnöstä:

"Valiokunta edellyttää, että vaikeimmin kehitysvammaisten opetuksesta vastaa lehtorin, luokanopettajan tai erityisluokanopettajan tai erityisopettajan pätevyysvaatimukset täyttävä henkilö ellei oppilaan tarpeista johtuvasta erityisestä syystä ole perusteltua, että opetusta antaa muu viranhaltija."

Tämän mukaanhan valiokunta edellyttää nykyisen peruskoululain mukaisia opettajan kelpoisuuksia, mutta ehdotettu pykälän sanamuoto johtaa aivan toisenlaiseen lopputulokseen, kuten edellä olen esittänyt. Lakipykälässähän puhutaan muista opettajan viroista, kun taas valiokunnan ponnessa käytetään muotoa muu viranhaltija. Nämä ovat siksi kaksi eri asiaa.

Valiokunnan ponnen muotoilu "muu viranhaltija" viittaakin lähinnä opetuksessa avustavaan henkilökuntaan. Juuri heidän osaltaan esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhoitoalan koulutus onkin sopivampi kuin opettajankoulutus. Jos lakipykälä olisi kirjoitettu valiokunnan ponnessa tarkoitetulla tavalla, ei mitään vastalausetta olisi tarvittu. Nyt vain on käynyt, niin kuin monissa muissakin yhteyksissä, että kun lakipykälään ei hallitusryhmien kompromissin takia saa koskea, ilmiselviä ongelmia yritetään väkinäisesti paikata ponnella. Ei huonosti muotoiltu lakipykälä ponnella korjaannu. Siksi parempi olisikin ollut toimia ponnessa esitetyn toivomuksen mukaisesti heti ja kirjoittaa lakipykälä ponnen sisältöä vastaavaksi. Silloin olisimme olleet esityksestä yhtä mieltä tältäkin osin.

Esitämme vastalauseessamme myös, että vaikka peruskoululaki jätettäisiinkin 52 §:n osalta ehdotuksemme mukaisesti muuttamatta, tulisi tällä hetkellä kehitysvammaisten erityishuollon piirissä vastaavissa opettajan tehtävissä toimivat siirtää hakemuksetta vastaaviin peruskoulunopettajan virkoihin ja heille tulisi järjestää mahdollisuus myös lisäkoulutuksen hankkimiseen. On arvioitu, että tällaisissa opettajan viroissa on tällä hetkellä noin 200 henkilöä. Pääosalla heistä on jo peruskoulun erityisopettajan kelpoisuus, joten tämänkään takia ei ole syytä muodostaa uutta, alempiin kelpoisuusehtoihin perustuvaa opettajakategoriaa. Tavoitteena tulisi olla, että lyhyen siirtymäkauden jälkeen kaikilla on vähintään peruskoulun erityisopettajan pätevyys.

Nythän ehdotettu lain sanamuoto mahdollistaa uusien opettajien palkkaamisen alemmilla kelpoisuusehdoilla ja näin muutos on kauaskantoinen ja pitkävaikutteinen. Siksipä olisikin parempi pitää voimassa korkeammat kelpoisuusehdot ja hoitaa nykyisin virassa olevien alemman koulutustason omaavien aseman turvaaminen siirtymäsäännöksin. Näinhän on tehty aikaisemmin peruskoulujen osalta muidenkin opettajien kohdalla. Ilmoitan jo tässä vaiheessa, että tulen lain toisessa käsittelyssä esittämään, että opettajien pätevyyttä koskevaa peruskoululain 52 §:ää ei muuteta.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korteniemi perusteli täällä hyvin, miksi pitäisi olla korkeakoulututkinnon suorittanut opettaja vaikeammin kehitysvammaisten opettajana aina. Nyt kuitenkin meidän on hyvä muistaa, että vaikeammin kehitysvammaisten henkinen taso on noin kaksivuotiaan tasolla. Ja jos tällainen kehitysvammainen tulee hyvin toimeen henkilön kanssa, jolla on sosiaali- ja terveydenhuollon opistotasoinen koulutus siellä nykyään, niin minkä takia riistää häneltä tällainen hyvä yhteys ja vaatia tähän sitten toisenlaista opettajaa. Minusta ei ole ollenkaan niin, että tässä nyt pitäisi nämä virat olla pääasiana, vaan nämä kehitysvammaiset ja heidän opetuksensa.

Kyllä tämä vastalause on pikkuisen ristiriitainen, kun täällä vaaditaan korkeampia kelpoisuuksia, mutta kuitenkin samalla vaaditaan, että nykyisin vaikeammin kehitysvammaisten opetuksesta vastaavat tulisi kuitenkin siirtää ilman hakumenettelyä vastaaviin opetustoimen virkoihin, niin kuin on tuolla laissakin ja perusteluissa, ja mahdollistaa heille lisäkoulutuksen hankkiminen. Mutta jos he eivät halua lisäkoulutukseen, niin silloin heille jää tämä matalampi koulutustaso; kuitenkaan ei voida velvoittaa.

Minusta täytyisi katsoa inhimillisesti näitä vaikeasti kehitysvammaisia ja katsoa, mikä heille on parhain. Senpä takia tämä ponsi, jossa otetaan huomioon oppilaan erityistarpeista johtuva perustelu muunkin koulutuksen saaneilla antaa opetusta, on aivan paikallaan.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Sekä ed. Ala-Harja että ed. Korteniemi kiinnittivät huomiota tähän kehitysvammaisten parissa työskentelevien opettajien koulutukseen ja tasoon. Se on hyvä asia, niin kuin ed. Ala-Harja totesi, sillä näissä asioissa käytetään monta kertaa tilapäistä työvoimaa, työllistettäviä, määräajan työssäolevia jne. Eräs asia, joka on tullut erittäin tärkeänä esiin, on ollut se, että opetuksessa mukana olevan ja avus-

tavan henkilöstön ja toisaalta kehitysvammaisen välinen kommunikaatio eli keskinäinen viestintä on erittäin vaikeata ja edellyttää sitä, että pitäisi olla jonkinasteinen viittomakielen taito. Minä en nyt tarkkaan tiedä, minkälaista kieltä sitten käytetään, mutta joka tapauksessa tämä on tuotu eräänä ongelmana. Sitä ei juuri ole sellaisilla henkilöillä, jotka tulevat jostakin työttömyyskortistosta.

Olen tehnyt tästä kirjallisen kysymyksen, ja ed. A. Ojalakin oli sitä mieltä, että se oli ihan perusteltu, hän on lukenut ilmeisesti moneen kertaan tämän kirjallisen kysymyksen, jossa näistä ongelmista puhutaan. Tämän halusin tuoda tähän esille, tämän keskinäisen kommunikaation välineet. Siis tietynlainen viittomakielen opetus ja taito olisi tärkeätä myöskin ottaa huomioon ainakin eräissä tapauksissa.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä yksityiskohta, johon vastalauseessa huomiota kiinnitetään ja johon ed. Korteniemi puheessaan kiinnitti huomiota, on tietysti vaikea asia. Ymmärrän vastalauseen tekijöitten huolen siitä, että kehitysvammaisen lapsen opettaja olisi aina pätevä ammatti-ihminen. Mutta ymmärrän kyllä toisaalta valiokunnan enemmistön ja puheenjohtajan ed. Ala-Harjan äsken esittämän näkemyksen siitä, että lapsen etu saattaa joskus toteutua myöskin toista kautta; sitä ed. Ala-Harja varmaan puheenvuorossaan tavoitteli. Meillähän on ollut julkisuudessa esimerkki lähes tohtoritasoisen kehitysvammaisten opettajan eräistä menettelyistä, joista hän on ollut syytteessä ja ehkä tuomionkin jo saanut. Hänellä oli siis erittäin korkea koulutus, hän oli ammatti-ihminen, mutta ehkä häneltä jollakin tavalla puuttui sydäntä, jos näin rohkenee sanoa, näitä lapsia kohtaan, joita hän opetti.

Haluaisin painottaa sitä, että toivottavasti tämä työ, joka nyt tässä tärkeässä asiassa valmistuu, ajaa lapsen etua. Sitä te olette valiokunnassa varmaan kaikki osapuolet ja jäsenet tässä tavoitelleet. Mutta tätä asiaa jonkin verran käytännöstä tuntevana kyllä haluan sen lisätä, että minunkin mielestäni lapsen etu toteutuu monesti sillä periaatteella, joka tässä ponnessa lausutaan: "- - ellei oppilaan tarpeesta johtuvasta erityisestä syystä ole perusteltua, että opetusta antaa muu viranhaltija." Kun näitä koulutuksia kovasti korostetaan, silloin tulee aina huoli siitä, että ollaan enemmän ay-asialla, enemmän opettajien asialla, kuin näitten lasten asialla. Eduskunnan kannaksihan tulee tämä ponsi, koska oppositio täällä aina häviää.

Ed. K o r t e n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen aivan samaa mieltä, että lapsen etu tässä on tärkeintä, ja käsittääkseni lapsen etu toteutuu kaikkein parhaiten sillä tavalla, että hänen opettajallaan on mahdollisimman hyvä koulutustaso. Halusin puheenvuorossani turvata nykyisin vastaavissa tehtävissä olevien aseman. Näinhän on menetelty aina siirtymävaiheissa, ja näin olisi minun mielestäni oikein menetellä myöskin tässä tapauksessa. Haluan kuitenkin vielä korostaa sitä, että vaikeasti kehitysvammaisten opettaminen on äärimmäisen vaikea asia ja juuri sen takia heidän opettajillaan tulisi olla mahdollisimman hyvä koulutus.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! On oikein ilo tulla tänään tänne puhujakorokkeelle ja saada kertoa se syvä ilo siitä, että tämä laki on vihdoin ja viimein täällä salissa.

Vaikeimmin kehitysvammaisten oppivelvollisten siirtoa peruskouluun on selvitetty opetusministeriön työryhmässä jo vuonna 1989. Vuoden 1991 budjettiin otettiin maininta, jonka mukaan syvästi ja vaikeasti kehitysvammaisten oppivelvollisten opetus siirretään vuonna 1992 sosiaalihallinnon alaisuudesta opetusministeriön alaisuuteen. Siirrosta luopui kuitenkin silloinen hallitus syyttäen valtion taloudellista tilannetta. Jo silloin tein toivomusaloitteen tästä siirrosta.

Mietinnössä on todettu: "Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen 1993 hyväksymien vammaisten henkilöiden mahdollisuuksien yhdenvertaistamista koskevien yleisohjeiden tavoitteena puolestaan on, että vammaiset henkilöt voisivat yhteiskunnan tasavertaisina jäseninä käyttää samoja oikeuksia ja täyttää samat velvollisuudet kuin muutkin yhteiskunnan jäsenet. Näiden yleisohjeiden mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin niiden esteiden poistamiseksi, jotka vaikeuttavat vammaisten ihmisten täysipainoista osallistumista yhteiskunnan toimintaan. - - Valtioiden tulisi huolehtia siitä, että vammaisten henkilöiden opetus kuuluu kiinteänä osana koulutusjärjestelmään." Näin ollen hallituksella olisi ollut jopa pakote asian eteenpäinviemiselle.

Koska mitään ei kuitenkaan ollut tapahtunut uusien valtiopäivien alettua, uusin edellisen kauden aloitteeni ja toivoin, että siirto tapahtuisi 1.8.96. Nyt se sitten, ed. Aittoniemi, on vihdoinkin tapahtumassa, toteutumassa, vaikka valitet-

tavasti vuotta myöhemmin. Ed. Aittoniemi on moneen kertaan syyttänyt minua populismista ja siitä, että mikään minun aloitteeni ei tule menemään läpi. Tässä on nyt ainakin yksi, joka todella toteutuu siinä toivotussa muodossa, niin että ehkä tästä voimme sitten Pirkanmaalla keskustella jälleen vähän enemmän.

Minusta vaikeimmin kehitysvammaisten mahdollisuus tasa-arvoisesti kuulua oppivelvollisiin on yksi Suomen tasa-arvon ja ihmisoikeuksien toteutumisen edellytys. Näin onneksi nyt tapahtuu. Kysehän ei ole mistään suuresta määrästä oppilaita, sillä vaikeimmin kehitysvammaisia arvellaan olevan noin 700. Lakihan on tällä hetkellä lähinnä tekninen ja hallinnollinen muutos, koska hyvin monessa osassa maata asia on jo saatettu järjestykseen. Mutta haluan korostaa sitä, kuten sivistysvaliokuntakin mietinnössään, että muutos on hyvin periaatteellinen ja sillä on laaja-alainen vammaispoliittinen merkitys. Näin luodaan mahdollisuudet yhä enenevän integraation etenemiselle ja mahdollistetaan vammaisten edellytykset elää ja toimia muiden kanssa tasavertaisina yhteiskunnan jäseninä.

On kuitenkin seurattava kehitystä ja pidettävä huoli siitä, ettei integraatio tapahdu säästösyistä, kuten valitettavan monessa kunnassa on tällä hetkellä tapahtumassa; esimerkkejä on vähän liian paljon ollut esillä. Ehdottomasti integraation pitää tapahtua opetuksellisista syistä.

Mietinnössä sivulla 4 on esitetty kovasti huolta avustavasta henkilökunnasta, ja siihen myöskin valiokunnan puheenjohtaja Ala-Harja puheenvuorossaan jo viittasi. Pysyvän erityisopetuksen tarpeessa olevat tarvitsevat todellakin tuekseen avustavaa henkilökuntaa. Ilman sitä opetus ei hoidu. Avustajina voivat toimia henkilökohtaiset avustajat tai luokka- tai opetusavustajat. Tärkeintä on minusta se, että nämä avustajat ovat koulutettuja, tietävät, mistä on kyse, ja tietävät, miten pitää toimia.

Sivistysvaliokunnan mietinnössä ollaan huolestuneita siitä, että "tällä hetkellä peruskouluissa avustajina työskentelee sekä koulutuksen saaneita että kouluttamattomia, esimerkiksi työllisyysmäärärahoilla palkattuja, henkilöitä, jotka otetaan tehtävään vain lyhyeksi aikaa". Myöskin se, että heidät otetaan vain lyhyeksi aikaa, on äärettömän onneton tilanne, koska juuri kehitysvammaisten opetuksessa on äärettömän tärkeätä henkilökohtainen suhde opetettavan ja opettajan välillä, avustavan henkilöstön ja avustettavan välillä. Siitä syystä, kun tällainen pitkäaikainen suhde muotoutuu, on sääli, että se katkaistaan liian nopeasti.

Olen samaa mieltä kuin ed. Alaranta puheenvuorossaan, että tässä opetuksessa tarvitaan kaikkein eniten sydäntä. Sydän monesti löytyy myöskin kouluttamattomilta henkilöiltä. Siinä mielessä pitää hyvin tarkkaan tarkastella sitä, ketkä ovat kehitysvammaisten opettajina ja myöskin avustajina. Yleensä opetustyössä sydämen mukanaolo on äärettömän välttämätöntä. Siksi tuohon koulutukseen hakeutumiseen ja valikoitumiseen sivistysvaliokunta on kiinnittänyt monessa yhteydessä huomiota, niin ettei painotettaisi niin paljon arvosanoja, vaan painotettaisiin soveltuvuutta opettajan tehtävään.

Täällä myöskin on sivistysvaliokunnan ponsi, jonka mukaan pitää painottaa sitä, että "koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä selvitetään -- avustajakysymykset", myöskin muut koulussa toimivat avustajat, ja "annetaan esitys tehtävään koulutettujen koulunkäyntiavustajien palkkaamisesta vaikeimmin kehitysvammaisten koulunkäynnin tukemiseksi".

Kuten ed. Korteniemi jo kertoi, valiokunnassa käytiin pitkää keskustelua opettajien asemasta ja edellytettiin sitä, että muutokset, jotka laissa ovat, eivät saa aiheuttaa opettajan pätevyysvaatimusten yleistä madaltumista. On hyvä seurata, miten tilanne tulee jatkossa menemään.

Myöskin tähän yhteyteen liittyy voimaantuloja siirtymäsäännös, jossa opetushenkilöstö siirretään peruskoulun virkaan, mutta he eivät saa virkaan kuuluvia eläke-etuja. Näin ollen siis samaa työtä tekevillä on eri eläkejärjestelmät ja tätä minä pidän hyvin epäoikeudenmukaisena ja olisin toivonut vähän muutosta saatavan, mutta yksimielistä kannatusta sille ei oikein löytynyt.

Erittäin hyvänä on kuitenkin pidettävä sitä, että Rinnekoti, joka on ainoa säätiön ylläpitämä kehitysvammalaitos, voi jatkaa toimintaansa. Nyt valittu tapa oli yksi niistä vaihtoehdoista, joka olisivat voineet tulla kysymykseen, ja tämä kyettiin yksimielisesti hyväksymään, joten varmastikin tälläkin tavalla asia voidaan hoitaa.

Puhemies! Tämä esitys on yksi nykyisen hallituksen hyvistä ja kiitettävistä esityksistä pienestä mustasta pisteestä huolimatta. Vaikka en nyt ollutkaan päättämässä tätä valiokunnan mietintöä, olen kuitenkin valiokunnan mietinnön takana.

Ihan lopuksi vielä vastaan ed. Aittoniemelle. Vastauspuheenvuoroa en viitsinyt ottaa, kun minulla oli puheenvuoro heti perässä. Hän on todella tehnyt kirjallisen kysymyksen n:o 718. Hänen

tapansa on tehdä kysymyksiä vähän asiasta kuin asiasta. Tässä on kysymys, jossa on kiinnitetty huomiota siihen, että harjaantumiskouluissa opetetaan liian paljon jokapäiväisiä asioita, kuten pukeutumista, kengännauhojen sitomista jne. Näkee, että kysymys on ilmeisesti siitä, että hän ei nyt todellakaan yhtään ymmärrä, mitä hän kysyy, koska nimenomaan yksi- tai kaksivuotiaille lapsille opetetaan nämä asiat ja ne ovat erittäin välttämättömiä asioita opettaa myös.

Minä suosittelisin ihan sitä, että ed. Aittoniemi poikkeaisi kehitysvammakoulussa, jotta hän näkisi, minkälaista opetusta siellä annetaan, mitä se opetus siellä oikeastaan on ja millaisia ovat kehitysvammaiset lapset. Se on erittäin ihana kokemus, ed. Aittoniemi. He ovat todella fantastisia lapsia!

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron, kun tiedän, että ed. A. Ojala häipyy tästä johonkin juhlaan eikä ole mahdollista puheenvuorossa häntä kommentoida. Ymmärtää tietysti sen, että ed. Ojala haluaa vähän nostaa omaakin profiiliaan, koska hän on jättänyt tästä asiasta toivomusaloitteen vuonna 1995 pidetyille valtiopäiville. Näinhän me edustajat tietysti mielellämme toimimme. Mutta valiokunnan mietinnöstäkin käy ilmi, että jo 80-luvulta lähtien vammaispolitiikan periaatteena on ollut normaalisuus eli integraatioperiaate. Nykyisin puhutaan jo inkluusioperiaatteesta, joka on vielä täydellisempi yhdistäminen kuin se, mitä integraatiolla tarkoitetaan.

Mietinnöstä käy myös ilmi, että tämä on tullut YK:sta, mihin valiokunnan puheenjohtajakin täällä viittasi. Yhdysvalloissahan tällainen laki säädettiin jo vuonna 1975. Sitten täältä käy ilmi, että kun tehtiin peruskoululakeja, tästä asiasta puhuttiin. Minäkin olen ollut tässä talossa vuodesta 83 lähtien ja muistan, että silloin sivistysvaliokunta muutti peruskoululain 10 §:ää siten, että lievästi kehitysvammaisten lasten harjaantumisopetus voidaan toteuttaa päivähoidossa, päiväkodissa tai yhdistettynä normaalissa peruskoulussa. Siis näin kauan nämä asiat ovat olleet esillä, eivät suinkaan vain ihan viime aikoina.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jos haluaa toivomusaloitteensa menevän läpi, kannattaa tehdä ja esittää sellainen toivomusaloite, jonka mukaan eduskunta hyväksyy seuraavan vuoden budjetin suunnilleen sen sisältöisenä kuin hallitus esittää. Siinä on vuorenvarma toivomusaloitteen läpimeno. Mutta en yhtään väitä sitä, ettei ed. A. Ojala ansiokkaasti olisi tehnyt työtä. Tämä on hänen alaansakin varmasti ilman muuta.

Mitä tulee tuohon kirjalliseen kysymykseen, niin minä huomautan ed. Ojalalle, että se on täsmälleen tehty toijalalaisen kehitysvammaisen lapsen äidin sanelusta eikä minun ammattitaidollani. Minä olen kyllä kehitysvammaisten laitoksessa käynyt aikanani paljonkin, mutta en nyt lähde sitä selittelemään eikä se tähän kuulu. Kysymys on tehty sellaisen ihmisen toivomuksesta ja sanelemana, joka on vuosikausia elänyt näiden asioiden keskellä, ja hänen lapsensa käy Valkeakoskella tällaisessa koulussa. Toisin sanoen kyllä minä olen yrittänyt vilpittömästi sen sillä tavalla tehdä ja hän on ollut tyytyväinen siihen vastaukseenkin, mikä sieltä on tullut, joka ei nyt sellaisenaan niin kaksinen ole.

Tässä on selitys tähän eduskuntakyselyyn. Minä vain lisään eduskuntakyselyjen määrää, ed. Ojala, tulevaisuudessa.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minun puolestani ed. Aittoniemi saa tehdä vaikka 50 kyselyä päivittäin tai enemmän, se ei minua työllistä. Se työllistää vain virkamiehiä niin, että ei siinä mitään.

Mutta kun hän väitti, että minä teen aloitteen, jonka tiedän menevän läpi, niin jos minä olisin tiennyt, että se menee, niin se olisi jo edellisellä kaudella mennyt läpi, jolloin oli hallitus jopa luvannut sen toteuttaa, mutta teidän hallituksenne ei sitä sitten vain toteuttanut. Valitettavasti!

Uskon ja tiedän, että ed. Alaranta on yhtä huolissaan kehitysvammaisten opetuksesta ja tietoinen näistä asioista samoin kuin itse olen. Uskon, että meidän huolemme näistä asioista on todella yhteinen, mutta siinä, että minä halusin nostaa esille, että olen tehnyt tästä aloitteen, minusta ei ole mitään tuomittavaa. En minä yhtään häpeä tätä aloitettani, päinvastoin. Minä olen ylpeä siitä, että näin on tapahtunut, ja ylpeä siitä, että tämä hallitus on todella vihdoin ja viimein sen nyt toteuttanut.

Kyllä nytkin olisi säästösyistä voitu vetää se pois ja sanoa, että sitä ei toteuteta. Mutta onneksi näin ei tehty ja tämä asia saadaan vihdoinkin pois päiväjärjestyksestä. Siitä varmaan ilomme on ihan yhteinen.

Ed. T a h v a n a i n e n : Arvoisa puhemies! Puhumme täällä asiasta, joka on kaikille salissa olijoille varmasti erittäin hyvä ja lämmin asia.

Haluan tuoda esille joitakin saman sisältöisiä kysymyksiä, joita täällä on tullut esille muun muassa ed. A. Ojalan puheenvuorossa, ja tuon myös valiokuntakäsittelyn asioita esille täällä, millä tavalla ja missä hengessä käsittelimme tätä asiaa. Ensinnäkin tuon julki sen tiedon tietenkin, että olen samaa mieltä ed. Ojalan kanssa siitä, että on erittäin myönteistä, että tämä laki viimein on täällä käsittelyssä, ja jo lähetekeskustelussa kävin läpi näitä asioita, jotka ovat myönteisiä tämän lain osalta. Valiokuntakäsittelyssä kuitenkin löysimme muutamia epäkohtia, jotka mielestäni jäivät lakiin ihan perusteettomasti eräiden toimintojen vuoksi.

Ensinäkin tämä laki on nimenomaan periaatteellinen laki, ja niin kuin ed. Alaranta toi esille, tällä pyritään omalla tavallaan hallinnolliseen siirtoon. Mielestäni tärkeämpi on kuitenkin integraatio — inkluusioajatus, jonka johdosta tämän lain myötä voimme päästä siihen, että vammaiset lapset jonakin päivänä olisivat tasavertaisesti samassa koulussa tai saisivat koulutusta samoissa opetusryhmissä kuin normaalit vammattomat lapset. Nämä asiat ovat tulleet jo monessa puheenvuorossa esille, joten en enempää niihin puutu. Viittaan vain aiempiin puheenvuoroihinikin tässä salissa.

Valiokunnan mietinnön mukaan me haluamme edistää vammaisten ja vammattomien välistä yhteiskunnallista, fyysistä ja sosiaalista integraatiota peruskouluopetuksen yhteydessä, ja tämän lain osalta kunnille tulee mahdollisuus ottaa lapset omiin kuntiin opetuksen piiriin. Sen vuoksi 52 §, jossa opettajien pätevyyttä tarkastellaan, on erittäin ajankohtainen ja tärkeä nimenomaan sen kannalta, että jos kunnat alkavat säästää ja opettajien pätevyysehdot ovat hyvin väljät, niin siellä auttamatta tulee vastaan sellainen tilanne, että vaikeimmin kehitysvammaisia voivat opettaa alemmilla pätevyyksillä olevat ihmiset eikä välttämättä pätevät ihmiset.

Täällä kävi ed. Alarannan puheenvuorosta ilmi, että tämän pykälän viimeinen lause, kohta "vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetusta varten voi olla lisäksi muita opettajan virkoja" ikään kuin olisi myönteinen asia kehitysvammaisten osalta. Mielestäni se ei ole siinä suhteessa myönteinen, koska tämä on periaatteellinen kysymys. Nämä lapset eivät ole aivan tasa-arvoisessa asemassa muihin vammaisiin tai muihin lapsiin nähden, jos alemmilla pätevyyksillä on mahdollisuus heitä opettaa, nimenomaan jos on kyse opetustyöstä, ei siitä, että avustetaan opettamisessa tai että koulussa on muuta hoitohenkilökuntaa. Mielestäni, vaikka itse opiskelenkin erityisopettajaksi, tämä ei ole mikään ammattiyhdistysasia vaan nimenomaan yhteiskunnallisen tasavertaisuuden asia.

Tästä asiasta, 52 §:n kohdasta käytiin valiokunnassa kovaa keskustelua ja suurin osa valiokunnasta oli kyllä sitä mieltä, että tämä lakipykälä voitaisiin muuttaa, mutta valitettavasti oikeistolaiset, kokoomuslaiset nimenomaan olivat sitä mieltä, että tämä laki jää tähän muotoon, vaikka lainmuutoksella ei olisi minkään näköisiä vaikutuksia talouteen, ei valtiontalouteen eikä myöskään kuntien talouteen.

Sitten muihin kysymyksiin tämän lain osalta. Pohjois-Karjalassa on muun muassa ollut sellainen projekti meneillään, jossa vaikeimmin kehitysvammaisten opetuksessa kokeillaan integraatiota normaaliin opetusryhmiin ja sieltä on saatu hyvin positiivisia tuloksia. Se malli, että lapsia integroidaan kouluihin, on hyvä ajatus, mutta siinä täytyy huolehtia siitä, että resurssit, joita tällä hetkellä erityiskouluissa on, siirtyvät samassa laajuudessa kuntien opetustoimen pariin, mikäli lapsi siirtyy sinne.

Samalla voisi ajatella, että ikään kuin resurssikeskusajatus lähtisi käyntiin, eli kun lapset ovat kunnissa opetustoimen piirissä ja kun vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetukseen perehtyy edelleen tietenkin sekä tutkimus- että myös opetustoimen alaisuudessa toimivia erityisopettajia, niin heidän paristaan kerättäisiin henkilöitä, jotka voisivat muodostaa resurssikeskuksen. Se olisi liikkuva organisaatio eikä stabiili hallinnollinen rakennus, vaan nimenomaan sellainen elin, joka pystyy antamaan apua kunnissa toimiville opettajille ja muulle henkilökunnalle.

Lisäksi haluan tuoda valiokunnan lausunnoista esiin tulleita muutamia asioita tämän lain osalta esille. Lausunnoissa on korostettu sitä, että tämän lainmuutoksen myötä ei saa opetustoimen ja sosiaalitoimen henkilöstön yhteistyö vaarantua, vaan nimenomaan hyvän yhteistyön täytyy jatkua. Kodin ja koulun välinen yhteistyö on erittäin tärkeä asia, jota pitää kehittää jatkuvasti ja myös tietenkin opettajien työehtoja ja työaikaa täytyy tarkastella tulevaisuudessa myös vaikeimmin kehitysvammaisten opetuksen kohdalla.

Sitten avustajakysymykseen. Olen itse toiminut koulunkäyntiavustajana ja tiedän, että sekä vaikeimmin kehitysvammaisten että muiden vammaisten ja erityisopetusta tarvitsevien lasten opetuksessa toimii avustajia, jotka ovat epäpäteviä suurimmalta osaltaan, määräaikai-

sia ja heidän työehtonsa ja työhön liittyvät muutkin ohjaus- ja koulutustoiminnat jne. ovat hyvin huonot, ja sen vuoksi olen vaatinut eduskunnan käsittelyssä sitä, että avustajakysymykseen otetaan kantaa. Valiokunnan mietinnössä saimme ponnen avustajakysymyksen osalta. Nyt hallituksen tuleekin tehdä hyvin laaja selvitys koulunkäyntiavustajakysymyksestä ja myös tuoda esitys eduskuntaan siitä, millä tavalla tämä asia ratkaistaan, että saataisiin koulutettuja avustajia.

Sitten haluaisin vielä tuoda sen esille, että Rinnekotisäätiö-asiasta käytiin paljon keskustelua ja ihmettelenkin sitä, miksi valiokunnassa nimenomaan Rinnekotisäätiö-asian osalta oltiin valmiita muuttamaan hallituksen esitystä, mutta paljon merkittävämmän asian, eli opettajan pätevyysasian osalta ei oltu valmiita hallituksen esitystä muuttamaan. Jos ajatellaan käytännössä rinnakkain hallituksen esitystä opettajien pätevyyksistä ja tekemäämme pontta avustajien pätevyyden kohottamisesta, esitykset ovat hieman ristiriitaisia toisiinsa nähden.

Arvoisa puhemies! Toivon, että opettajien pätevyysasia ei tule johtamaan siihen, että vaikeimmin kehitysvammaisia tulevaisuudessa opettavat alemmilla pätevyyksillä olevat ihmiset kuin opettajat, nimenomaan niin, että heidän opetuksestaan vastaavat alemmilla pätevyyksillä olevat ihmiset. Olen sitä mieltä, että edelleenkin kaikkien lasten pitää saada pedagogisen pätevyyden omaavan opettajan opetusta, ei minkä tahansa koulutuksen saaneen henkilön.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä ed. Tahvanaisen kanssa siitä, että lain henki on se, että opettajien kelpoisuusvaatimuksia ei saa alentaa, ja tämä lakiesitys ei sitä tee. Itse näen nämä kolme maagista sanaa "muita opettajien virkoja" positiivisena asiana.

Minusta ed. Alaranta sanoi erittäin hyvin, että pitää olla myös muita arvoja kuin pelkästään kelpoisuusehtoja. Kyllä nimenomaan vaikeimmin kehitysvammaisten opetuksessa tarvitaan myös muunlaista tietoa ja muunlaisia ihmisiä opetuksessa kuin pelkästään korkean pedagogiikan omaavia opettajia. Tämä ei suinkaan tarkoita sitä, että kelpoisuusehtoja ja erikoiskoulutettujen opettajien koulutusta väheksytään, vaan nimenomaan sitä, että kun on uusi laki, ei jouduta tilanteeseen, jossa kehitysvammaisilta pitkäaikaiset hoitosuhteet katkaistaan. Minusta se on erittäin tärkeä asia. Minusta valiokunnan puheenjohtaja, ed. Kirsti Ala-Harja toi puheenvuorossaan tämän tärkeän asian esille.

Ed. H. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun tämän päivän puhteita on kuunnellut, vasemmistopuolueet ovat lähes laidasta laitaan valitelleet sitä, että he eivät saa valiokunnissa hyviä ehdotuksiaan läpi, kun kokoomus niitä vastustaa. Käsittääkseni missään valiokunnassa kokoomuksella ei ole enemmistöä.

Ed. Tahvanainen toi äsken esille, että muuten hänen hyvä ehdotuksesta olisi mennyt läpi, mutta kokoomus vastusti sitä sivistysvaliokunnassa. Tietääkseni kokoomuksella on kolme edustajaa sivistysvaliokunnassa. Jos nämä kolme ovat niin väkeviä, että he 14 muuta pystyvät kumoamaan, niin siitä vain.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostan suuresti ed. Tahvanaisen asiantuntemusta, ja sitä hänellä on juuri koulupohjansa vuoksikin. Meillä muilla ei ole niinkään sen alan koulutusta, paitsi ed. A. Ojalalla. Jotenkin minua nyt kuitenkin vähän ihmetyttää ed. Tahvanaisen lausunto, että olisi tavoitteena, että kaikki vaikeasti kehitysvammaiset siirrettäisiin normaalikouluun.

Vetoan nyt ajatukseen, minkä Rinnekodin edustaja meille valiokunnassa lausui, että integraatio vaikeavammaisten kohdalla ei ole aina tarkoituksenmukaista Eha-1:n kohdalla, vaan päin vastoin siinä voi lapsen etu kärsiä. Lievemmin kehitysvammaisen kohdalla integraatio varmaan on aivan paikallaan ja toivottavaa edellyttäen, että hänellä on koulutettu, luotettava avustaja ja muu apu, minkä hän tarvitsee koulussa.

Voi olla, että vaikeasti kehitysvammainen ei pärjää yhden kouluavustajan kanssa. Hänellä täytyy olla myös muita avustajia, jotka hoitavat häntä, ruokkivat, kuljettavat ja tekevät kaikki muut avustustyöt, jotka nyt tapahtuvat kehitysvammalaitoksissa erityishuoltolain ja hyvin korkeatasoisesti koulutetun henkilökunnan toimesta. Toivon, että me emme kuitenkaan näitä kaikkein vaikeavammaisimpia yritä siirtää normaalikouluun, koska siinä täytyy katsoa jokaisen vaikeasti kehitysvammaisen oppilaan henkilökohtainen opetussuunnitelma, missä se parhaiten voidaan toteuttaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. K o r t e n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tahvanaisen puheenvuorossa tuli julki se, mitä me opposition edustajat epäilimmekin. Hallituksen esitys jyrättiin läpi muuttamattomana, koska yksi hallitusryhmä ei suostunut muutokseen. Samahan todettiin edellä, kun käsiteltiin työllisyyslakia, kuinka pieni vähemmistö pystyi sanelemaan suuremman joukon osalta päätöksen. Näin hallituksen esitys todellakin tuli valiokunnassa ajettua läpi, vaikka valiokunnan enemmistö oli sitä mieltä tosiasiassa, että peruskoululain 52 § olisi tullut säilyttää ennallaan ja näin edellyttää, että myös vaikeimmin kehitysvammaisten opettajilta vaaditaan mahdollisimman korkeaa koulutustasoa.

On oikein, että nyt virassa olevien asema turvataan, mutta jatkoa ajatellen olisi ollut tärkeää, että kelpoisuusehdot olisivat olleet vähintään samalla tasolla kuin muilla erityisopettajilla on.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ala-Harja ehti jo valitettavasti lähteä. Olisin todennut hänelle, että olen hänen kanssaan näistä asioista hyvin pitkälle samaa mieltä. Kuitenkin nyt, kun opettajia siirretään peruskoulunopettajan virkoihin, siinä yhteydessä olisi minusta myös pitää huolta siitä, että heillä on samat edut kuin virassa olevilla. Virkaan siirto tapahtuu kyllä nyt entisin ehdoin, mutta ei samoilla eläke-ehdoilla. Tässä minusta on se epäoikeudenmukaisuus, johon valiokunta ei halunnut puuttua. Sitä olisi minusta pitänyt käsitellä vähän laajemmin.

Tällä hetkellä tilanne kehitysvammaisten opettajien kohdalla on hyvin vaikea, koska näitä ikäviä tapauksia on julkisuudessa puitu ja opettajat ovat tällä hetkellä hyvin masentuneita. Siellä on kovasti myös ylivarovaisuutta. Näin ollen siinä mielessä on ihan paikallaan ja hyvä, että laki todella tulee voimaan mahdollisimman nopeasti ja tilanne rauhoittuu ja he pääsevät tekemään erittäin tärkeää ja kallisarvoista työtään, mitä osaavat kyllä tehdä.

Ed. T a h v a n a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja toi esiin sen, että olisin integroimassa aivan kaikkea millä ehdoilla tahansa. Sitä en todellakaan halua, vaan kaikki täytyy olla nimenomaan siitä johtuvaa, mikä on lapsen etu. Eli integroinnin täytyy tapahtua lapsen omien kykyjen ja taitojen mukaan, mutta tavoitteena pitää olla, että mahdollisimman moni lapsi pääsee opiskelemaan vertaistensa pariin tavallisille luokille tai tavallisen koulun yhteyteen. On myös fyysistä integraatiota, josta ed. Ala-Harja ei ilmeisesti ole kovinkaan perillä. Voidaan myös integroida luokkia tai kouluja toinen toistensa yhteyteen. Se ei aina tarkoita sitä, että pannaan vaikeasti kehitysvammainen tai kehitysvammainen lapsi luokanopettajan kanssa selviytymään 30 oppilaan ryhmään, vaan on hyvin erilaisia ratkaisuja. Halusin tuoda esille juuri sitä, että tukitoimia ja resursseja täytyy siirtää tavallisiin kouluihin.

Toinen esille tullut asia on valiokuntatyö. On valitettava tosiasia, kuten kaikki tiedämme, että hallituspuolueet neuvottelevat asioista ja meillä on tällaiset toimintasäännöt, mitkä kylläkin rajoittavat hyvin paljon valiokunnissakin toimintaa. Mikäli joku ryhmä tahtoo olla hallituksen esityksen puolesta niin henkeen ja vereen, ettei viiruakaan saa sitä muuttaa, niin valitettavasti yksikin edustaja toimintasääntöjemme mukaan saa ylivallan halutessaan.

Ed. S u h o l a : Arvoisa puhemies! Tärkeämpää kai kuitenkin kuin se, kenen ehdoilla tehdään, on se, mitä tehdään.

Tässä salissa on tullut tavaksi sanoa, että uudistus on oikean suuntainen, mutta riittämätön. Vähän samanlaisessa ajatuksessa mieleni on askaroinut puheena olevan lain käsittelyn aikana. Olen pohtinut asiaa hallitusmuodon syrjintäkiellon näkökulmasta.

Hallitusmuodon 5 §:n mukaan syrjintä vammaisuuden perusteella on kiellettyä. Syrjintäsäännös koskee myös erilliskohtelua. Siten yhtäläistenkin palvelujen tarjoaminen erikseen vammaisille henkilöille on kiellettyä, jollei sitä voida hyväksyttävän syyn perusteella pitää määrätyissä tilanteissa oikeutettuna. Tällöin hallitusmuodon tasa-arvoperiaatteen nojalla vaikeimmin kehitysvammaisten lasten oikea koulunkäyntipaikka on se, joka ei erottele heitä muista lapsista, ja tällainen paikka on tavallinen yleisopetuksen koululuokka.

Aivan tähän saakka me emme vielä uskaltautuneet, mutta nyt hyväksytty lakiesitys on askel oikeaan suuntaan. Vaikeimmin kehitysvammaisten opetus siirtyy peruskoulussa annettavaksi. Se on voitto, kun ajattelee, kuinka vasta äsken viittomakieli hyväksyttiin kieleksi. Siihen saakka se oli ollut apuväline.

Kun tiedämme, mikä on kielen merkitys identiteetille, ja sen, että kieli on ajattelun edellytys huomaamme, että sivistyksemme kerros on sittenkin vielä aika ohut. Meillä on vielä matkaa ihmisyyden syvään käsittämiseen ja kunnioitta-

miseen ja sen tajuamiseen, kuinka monenlainen se voi olla. Tällä matkalla me voisimme joskus pysähtyä, jopa viipyä miettimään, kuka meistä on vammainen. Meidän yltiörationaalisessa, älyä yliarvostavassa maailmassahan kehitysvammainen on varmasti vammainen, vaikka hänen emotionaalisen vahvuutensa ja tunteisiin uskaltamisensa rinnalla moni pystyyn kuollut kyynikko on vammainen. Itse asiassa jo 1870-luvulla tehty neurologinen tutkimus osoitti, että jos ihmisen tunnekeskus vaurioituu, myös hänen kykynsä käyttää järkeä heikkenee.

Arvoisa puhemies! Kavahdan myös lain 5 §:n viimeistä lausetta, jonka mukaan vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetusta varten voi olla lisäksi muita opettajan virkoja. Allekirjoitin vastalauseen, joka esitti tämän lauseen poistamista, ja edelleen kannatan ed. Korteniemen tulevassa käsittelyssä tekemää esitystä siitä, että pykälä säilytettäisiin voimassa olevan lain mukaisena, siksi, että pykälän ja valiokunnan ponnen välille jää ristiriita, niin kuin moneen kertaan on todettu. Siinä on sekin arveluttava puoli, että aina, kun mainitaan, että "ellei oppilaan tarpeesta johtuvasta erityisestä syystä", niin herää kysymyksiä, mikä se erityinen syy on ja kuka sen määrittelee.

Ymmärrän suuresti arvostamani ed. Alarannan huolen siitä, että yksin tieto ei ratkaise, että erityisesti tällä alalla tarvitaan sydäntä. Mutta kuitenkin rohkenisin väittää, että tässä emme ole ammattiyhdistysväen emmekä opettajien taloudellisen edun tavoittelun takana. Me kaikki tiedämme tämän yksittäistapauksen, joka on valitettavasti kotikuntani naapurissa tapahtunut, jossa erityisopettaja käyttäytyi käsittämättömällä tavalla. Mutta ehkä se osoittaa sen, että tieto yksin ei auta, vahvistaa mainitun tutkimuksen, että tunnekeskuksen vaurioituminen näkyy seurauksena myös järjen käytössä. Hartaasti toivon, että emme vetäisi yleistyksiä tästä yksittäistapauksesta siihen, että erityisopettajat eivät takaa hyvää opetusta. Me tarvitsemme sydäntä, mutta me tarvitsemme myös tietoa silloin, kun kyse on oppimaan oppimisesta, ja siitä minun mielestäni tässä laissa nimenomaan on kyse.

Allekirjoitin vastalauseen siksikin, että ei tarvitse olla kovin vainoharhainen, ehkä vain tuntea kuntien reaalitaloutta ja sen päättäjien ajatuksenkulkua, kun voi olettaa, että varsin pian taloudellisiin syihin vedoten tätä pykälää tulkitaan niin, että vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opettajien pätevyysvaatimukset voisivat olla alempia kuin muiden lasten opettajien.

Ed. Tulonen on siinä ihan oikeassa, että se voidaan ymmärtää myös ylemmäksi. Mutta kun tässä opettelee kyynisyyttä ja inhorealismia ja sitten tietää reaalimaailmasta jotakin, niin kaikki se kaunis ja viisas yhteisymmärrys, mikä tässä salissa tämän lain hengen suhteen vallitsee, ei ehkä ole tiedossa siellä, missä arkisia ratkaisuja tehdään, koska siellä yhä valitettavasti markka ratkaisee ja numerolla on arvo. Siksi joskus luvalla sanoen tässä työssä uupuukin, kun ajattelee, mitä hyötyä on inhimillisillä voitoilla, joka tämäkin on, jos ne voidaan taloudellisen hyödyn nimessä kumota.

Tässä yhteydessä tämän päivän runollisessa todellisuudessa voisinkin lainata Dostojevskin ajatusta, kun hän kysyy: Mitä hyötyä on vapaasta tahdosta? Eikö kaksi kertaa kaksi ole neljä ilman minun tahtomistanikin?

Arvoisa puhemies! Puheena olevassa asiassa hyväksyttäväksi erityiskohtelun syyksi, viittaan hallitusmuotoon, voitaisiin ehdottaa, että erityisryhmissä tapahtuva opetus on positiivista erilliskohtelua, josta on hyötyä vammaisille lapsille itselleen. Mutta apulaisprofessori Timo Saloviidan mukaan kasvatustieteelliset tutkimukset eivät ole voineet vahvistaa tätä väitettä. Käytännöllisesti katsoen kaikki saatavilla olevat katsaukset osoittavat hänen mukaansa, että integroidut sijoitukset johtavat parempiin tuloksiin kuin segregoitu erityisluokkaopetus. Siksi onkin tärkeää, että valiokunta yksimielisesti halusi esittää sellaisen kokeilun järjestämistä, jossa kehitysvammaisia lapsia sijoitetaan normaaliluokkaan joko kokonaan tai tietyille oppitunnille. Tästä on kokemuksia Yhdysvalloista ja useista Euroopan maista ja, kuten äsken kuulimme, Suomessa ainakin Pohjois-Karjalasta.

Mutta valiokunta pitää tärkeänä, että mahdollisimman pian käynnistetään sellainen yksilöllistä integraatiota koskeva kokeilu, josta tehdään seuranta ja raportti päätöksenteon tueksi.

Tässä yhteydessä on myös huolellisesti pohdittava ehkä paitsi ed. Tahvanaisen esittämää resurssikeskusta myös sitä, mitä tämä merkitsee opettajankoulutuksen sisällöille ja painotuksille. Tämä kokeilu on tärkeä siksi, että vasta eri vaihtoehtoja avoimesti ja asenteettomasti kokeillen me todella tiedämme, mikä on se lapsen paras, johon uskon meidän kaikkien vilpittömästi pyrkivän. Mutta liian usein vieläkin me teemme lakeja järjestelmiä varten ja systeemikeskeisesti ja unohdamme ihmisen ja tässä tapauksessa vammaisen lapsen edun.

Integrointi ei ole vain kehitysvammaisen lapsen etu ja oikeus. Se on minusta mitä suurimmassa määrin sitä myös muille lapsille, joiden erilaisuuden sieto tässä ajassa pikemminkin tuntuu heikkenevän kuin vahvistuvan. Meidän ihmiskuvamme ei kestä enää yhtään kaventamista, jos me mielimme pelastua. Sen sijaan, että yhä useampi yksilö ja ryhmä ajautuu sivuraiteille poliittisten valintojen vuoksi ja tähden — ja tästä tulee kohta 66 prosentin Suomi eli Suomi, jossa 66 prosenttia hyvin ja kohtuullisesti toimeentulevasta väestöstä käyttää päätöksenteon ja edunjaon valtaa — meidän on ryhdyttävä toimiin, joilla osallisuuden käsite yhteiskunnassa vahvistuu. Ilman sitä me emme ota sitä vastuuta, joka meille kuuluu.

Arvoisa puhemies! Iloitsen tästä laista. Iloitsen siitä, että tässä laissa on oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon lisäksi läsnä myös se ulottuvuus, joka harvoin tämän tasavallan päätöksenteossa on: Se on tunne. Ilman tunnetta tätä lakia ei olisi tehty. Olkoon tämä se tie, jolle yhä useammin päätämme lähteä. Joskus vain, arvoisa puhemies, mietin tässä talossa tai sen ulkopuolellakin jonakin yksinäisenä yönä, miksi se tunne on niin pelottava. Siksikö, että se, jonka puheessa on emotionaalinen ulottuvuus, leimataan nopeasti naiiviksi, ja sehän on naurettavaa? Sitä me pelkäämme kuollaksemme, koska kukaan ei tahdo olla naurettava. Mutta miksi, arvoisa puhemies, tässä todellisuudessa, jossa tulevaisuutta koskevissa ratkaisuissamme tarvitsisimme tunnetta ja kokemusta enemmän kuin koskaan, tunteminen on naiivia ja naurettavaa, mutta kyynisyyden, ilkeyden, häikäilemättömyyden ja välinpitämättömyyden me hyväksymme päätöksenteon taitolajeina?

Ed. T a h v a n a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vain kiittää ed. Suholaa hänen erinomaisesta puheenvuorostaan.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Suhola hyvin kauniisti toi esiin tämän integroinnin edut niin vammaisen kuin koko yhteiskunnan kannalta. Meillä on todella merkitystä sillä, että näemme kaikenlaisia ihmisiä ympäristössämme emmekä eristä ketään. Silti kuitenkin minun velvollisuuteni on sillä alueella pitkään psykologina ja opettajana hyvin monissa kehitysvammalaitoksissa ja myös avoyksiköissä työtä tehneenä, todeta se, että kehitysvammaisia on todella monenlaisia ja on hyvin monivammaisia kehitysvammaisia, joille pulpettiopetus ei ole ollenkaan paikallaan. He eivät edes kykene istumaan. Sen takia haluan myös suojata heitä siltä, että he eivät ole mitään näytekappaleita, joita tuodaan sinne luokkaan, vaan heidän kohdallaan todella ajatellaan myös, että kenties koti onkin oikea paikka, johon opettajan tulee liikkua, ja opetusta tulee saada niissä arkipäiväisissä asioissa, joissa opetuksen tai oppimisen tarvetta ja kykyä on. Ne ovat ruokailu, siistinä pysyminen jne., hyvin arkipäiväisiä asioita.

Haluan myös korostaa sitä, että myös opistotasoisella alan ammattihenkilöllä, jolla on pitkä kokemus kehitysvammaisen kanssa, hoidollinen kokemus ja monitahoinen opetus juuri siltä alalta, on todella hyvät mahdollisuudet toimia myös opetustehtävissä. Pidän hyvänä, että tähän lakiin on jätetty myös opistotasoisille mahdollisuus.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Suhola käytti hyvän, puhuttelevan ja hyvin järkevän puheenvuoron. Kiinnittäisin yhteen asiaan hänen puheenvuorossaan huomiota, nimenomaan siihen, että tämmöisessä kouluyhteisössä, mihinkä vaikeasti kehitysvammaiset yritetään integroida, me tiedämme, että ei kaikilta osin tämä integraatio tule onnistumaan. Siellä tarvitaan monenlaisia opettajia, näin ymmärsin hänen puheenvuorostaan, ja se on aikamoisen yhteistyön summa, että vaikeasti kehitysvammainen yleensä voidaan ottaa opetuksen piiriin pois sosiaali- ja terveydenhuollosta. Se vaatii todella monialaista osaamista, muutakin kuin erikoisopettajan opettamista. Siinä mielessä vieläkin kannatan erittäin lämpimästi sitä, että tänne lakiesitykseen on jäänyt muitakin opettajan virkoja.

Ed. S u h o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vain korostaa sitä, että tässä kokeilussahan lähdetäänkin siitä ajatuksesta, että kyse on yksilöllisestä integraatiosta eli niiden mahdollisuudesta, jotka yltävät siihen, eikä missään tapauksessa mistään näytekappaleiden viennistä normaalien joukkoon, että katsokaa, tällaisiakin on! Se ajatus on pöyristyttävä. Minä en usko, että kukaan meistä alhaisimmillaankaan voi päätyä siihen ajatteluun.

Kuten sanoin, erilaisuuden sieto ei ole meillä tavattoman hyvä. Monta kertaa itseämme suojataksemme ja omaa epävarmuuttamme kätkeäksemme koetamme karsinoida ketä mihinkin. Siitä syystä ed. Tulonen sanoi oikein, että tämä on haaste, tämä on yhteistyön summa. Haasteita kai meidän ei tässä talossa pitäisi pelätä. Jos sen

kokeilun tulokset ovat ne, mitä tässä epäillään, sitten ei pidä toimia niin. Mutta sitten me ainakin tiedämme, että me olemme yrittäneet, me olemme kokeilleet, me olemme pyrkineet ja me olemme tahtoneet niin syvää integraatiota, lähtien tästä perusoikeudesta, kuin se ikinä on mahdollista.

Ed. Holopainen: Arvoisa herra puhemies! En tunne tässä asiassa itseäni kovin hyväksi asiantuntijaksi, mutta asia on niin lähellä sydäntäni ja lisäksi on paljon tullut yhteydenottoja asian tiimoilta, joten haluan lausua muutaman sanan asian käsittelyn yhteydessä.

Hallituksen esitys tuo muutoksia peruskoululakiin ja kehitysvammaisten erityishuollosta annettuun lakiin. Esityksen mukaan vaikeimmin kehitysvammaisten oppivelvollisuusikäisten lasten opetus siirretään kehitysvammaisten erityishuollosta peruskouluissa annettavaksi. Mielestäni uudistus on erinomaisen hyvä. Valiokunta viittaa muun muassa Pohjois-Karjalan erityishuoltopiiriin kokeiluun, jossa vaikeimmin kehitysvammaisten opetus on järjestetty normaalin peruskouluopetuksen yhteydessä. Valiokunta toteaa, että kokeilusta on saatu rohkaisevia tuloksia. Näin asia myös on.

Haluan kuitenkin tässä yhteydessä nostaa esille myös niitä ongelmia, joita vammaisten ja muiden erityisopetusta tarvitsevien oppilaiden opetukseen liittyy, ja nämä nimenomaan kerron yhteydenottojen perusteella.

Jo nyt ainakin joissakin kunnissa toteutetaan opetusta liian isoissa ryhmissä. Muistelin, että joku normi ryhmien enimmäiskoolle olisi 7. Sain ed. Tahvanaiselta tiedon, että se on 6 oppilasta. Tiedän jonkun esimerkin, jossa yhden opettajan oppilasryhmä saattaa olla 11, ja se on varmasti ehdottomasti liian suuri antaa riittävän hyvää opetusta. Tähän ovat johtaneet kuntien niukkenevat talousresurssit. Kun leikkausten ja kuntien valtionosuuslainsäädännön uudistuksen ja monien muiden lakimuutosten myötä valtionosuudet edelleenkin kunnissa laskevat, yhä enemmän se on vaarana myöskin erityisopetuksen laadulliselle ja määrälliselle turvaamiselle.

Mielestäni vaikeasti vammaisten ja muiden erityisopetusta tarvitsevien oppilaiden opetukseen tulisikin valtion osoittaa aivan erilliset määrärahat. Palaan tähän vähän myöhemmin. Vain siten voitaisiin turvata heikoimman lähtökohdan omaavien oppilaiden opetus ja helpotettaisiin heidän mahdollisuuttaan kasvaa tasa-arvoisemmin tähän yhteiskuntaan.

Liian suuret ryhmät asettavat myös opettajien vastuun äärettömän suureksi ja aiheuttavat heille ennenaikaisen loppuun palamisen. Henkilökohtaisesti sain eräästä loppuun palamisesta — tämä ei koske opettajaa vaan erästä toista ryhmää — eilen konkreettisen esimerkin lähinnä siviilityöstäni. Sain suruviestin. Miten on mahdollista, että parin vuoden sisällä jonkun työyhteisön kolmesta henkilöstä on poistunut tasan kolme, yksi kuoleman ja kaksi täydellisen loppuun palamisen kautta? Olen useissa yhteyksissä kiinnittänyt huomioni nimenomaan tähän ihmisten henkiseen hyvinvointiin työelämässä, mutta valitettavasti hyvin usein joudumme tekemään päätöksiä, jotka lisäävät työssäolevien ja myös työttömien henkistä taakkaa.

Sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä, että lapsille edelleenkin turvataan tarvittavat avustaja- ja kuntoutuspalvelut. Asiantuntijakuulemisessa esille tulleet ongelmat on kirjattu mietintöön, ja se on hyvä asia. Siinä todetaan, että peruskoulussa avustajina työskentelee sekä koulutuksen saaneita että myöskin kouluttamattomia, työllisyysvaroin palkattuja henkilöitä. Totta kai teknisinä avustajina työllisyysvaroin palkatut henkilöt ovat ihan ok, mutta myös pätevyyteen luonnollisesti tulee kiinnittää erityistä huomiota. Olen saanut konkreettisia viestejä siitä, mitä ongelmia seuraa tilanteesta, jossa työllistetyt osallistuvat vain tietyn lyhyen työjakson, esimerkiksi puoli vuotta, ja sen jälkeen jälleen näille lapsille vaihtuu uudet avustajat juuri sen jälkeen, kun he ovat perehtyneet avustajiinsa.

Kun puhutaan avustajakunnan palkkaamisesta, on samalla myöskin varmistettava, että alaan koulutettuja opettajia on riittävästi. Ryhmäkoot eivät saa vaikeissakaan taloudellisissa olosuhteissa muodostua liian suuriksi, kuten tällä hetkellä eräissä kouluissa on. Palkkaamiseen liittyvät ongelmat on ratkaistava, sillä vaikeasti vammaisilla ja muilla erityisopetusta tarvitsevilla on oltava mahdollisuudet selviytyä koulutyöstä mahdollisimman hyvin.

Näen välttämättömänä kuten sivistysvaliokuntakin, että koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä selvitetään vaikeasti kehitysvammaisten koulunkäyntiin ja erityisopetukseen liittyvät avustaja- ja opettajakysymykset. Varmaankin silloin ratkaistaan myöskin palkkaukseen liittyvät kysymykset. En tiedä, miten se kuntien itsehallinnon lisäämisen kannalta on soveliasta ja järkevää, mutta niin kuin aiemmin totesin, mielestäni tämän kaltaiseen tarkoitukseen tulisi valtion osoittaa erilliset määrära-

hat. Tämä turvaisi parhaiten ammattitaidolla annetun opetuksen vammaisille ja erityisopetusta tarvitseville oppilaille.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Totean ensin vähän harmistuneena sen pienen särön, mikä tähän sinänsä arvokkaan ja tärkeän asian keskusteluun on tullut, ja hieman selittelen omaa vastauspuheenvuoroani, jossa kommentoin vastalausetta ja toisaalta valiokunnan enemmistön hyväksymää ponsilauselmaa.

Yritin kyllä vastauspuheenvuoron aluksi sanoa, että tämä on vaikea asia, ja ymmärrän sekä vastalausetta että pontta. Ilmoitan nyt tässä, että luotan tietysti oman ryhmäni valiokuntajäsenten harkintaan tässä asiassa ja aion äänestää vastalauseen puolesta, eli että 52 § pysyisi nykyisellään eikä sitä lisäystä siihen tulisi.

Mutta halusin toisaalta käytännön kokemusten perusteella kertoa, millaista tämä elämä on. Tiedossani ja tuttavapiirissäni nimittäin on kehitysvammaisten opettajia, joilla ei ole muodollista pätevyyttä, mutta joilla on sydäntä, niin sanotusti. Siksi osoitin jonkinlaista ymmärrystä myöskin sille muotoilulle, joka ponnessa oli ollut, ja totesin, että sehän tässä nyt kuitenkin eduskunnan päätökseksi tulee. Tämä on sitä realismia, johon suuresti kunnioittamani ed. Suhola omassa puheenvuorossaan viittasi.

Minä en pysty olemaan tässä asiassa outsider, ulkopuolinen, tunteeton päättäjä, mikä johtuu siitä, että saan viikoittain talostella ja olla tekemisissä oman kehitysvammaisen poikani kanssa. Kun me katselemme internetistä eduskuntaa, ehkä sen nyt voin tässä kertoa, että hän on suuri ed. Virtasen ihailija siksi, että näillä miehillä on samanlainen hiusmuoti. Meillä on joskus periaatteellisia keskusteluja asiasta. Tämä esimerkki vain kertokoon vähän taustaa sille, miltä pohjalta koko tätä asiakokonaisuutta tarkastelen.

Kun täällä viitattiin erityisopettajiin, minun täytyy ehkä joidenkin edustajien murheeksi sanoa, että juuri erityisopettajien ammattikunta on integraatiota vastustanut ja vastustaa sitä edelleen, ja ilmeisesti aivan ammattiyhdistyssyistä. Me olemme omassa perheessämme taistelleet vuosikausia sen asian puolesta, että oma lapsi pääsi tutun pienen ala-asteen normaaliluokalle kouluavustajan kanssa, niin kuin se mahdollista peruskoululain mukaan on ollut jo yli kymmenen vuotta, että harjaantumisopetus voidaan toteuttaa tällä tavalla peruskoulun ja päiväkodin yhteistyönä. Ainoa kanto kaskessa oli erityisopettajaryhmä, joka olisi halunnut tämän oppilaan naapuripaikkakunnalla toimivaan erityiskouluun eli harjaantumiskouluun. Minä kysyn vain, kumman etu siinä taistelussa oli etusijalla, lapsen etu, josta täällä on kauniisti puhuttu, vai ammattiyhdistysetu. Vastaan, että ay-etu, koska opettaja menetti resurssia, yhden oppilaan, jota ei tuotu monen kymmenen kilometrin päähän taksilla erityisluokalle vaan joka sitten sijoitettiin oman kylän ala-asteelle normaaliluokkaan. Tämä on tätä elämää, sitä arkielämää, joka taustalla on, johon on viitattu ja joka on minusta hyvin arvokas asia.

Täytyy mainita myös se, kun tätä asiaa on kauan seurannut, että Opetusalan Ammattijärjestö on viimeiseen asti vastustanut tätä integraatiota sen takia, että he näkevät siellä järjestössä niin, että luokanopettajan työ häiriintyy, kun siellä on tällainen Luojan luoma oppilas, joka ei mahdu kaavoihin eikä taulukoihin, joita ammattijärjestöt laativat, vaikka sillä oppilaalla olisi kouluavustajakin. Sanon senkin, että monet opetusministerit ovat tätä integraatiota vastustaneet, ovat kertoneet sen eduskunnassa eri keskusteluissa ja ovat kertoneet sen muissa yhteyksissä, mutta kun eduskunta otti kannan aikoinaan, että näin toimitaan, näin nyt sitten toimitaan.

Sen tähden, herra puhemies, haluan todeta, että tämä päivä on valoisa päivä ja tämä asia valoisa asia verrattuna nyt niihin asioihin, joita on aikaisemmin käsitelty, jotka ehkä edustavat enemmän pimeyden töitä kaikenlaisten lehmäkauppojen ja poliittisten sopimusten osalta. Tämä on monien kansalaisten, monien lasten ja monien kotien kannalta valoisa päivä. Minä haluan lausua kiitokset paitsi hallitukselle, joka tämän esityksen toi, myös teille, sivistysvaliokunnan arvoisat jäsenet, puheenjohtaja ja myös sihteeri, erittäin hyvin laaditusta mietinnöstä, joka huokuu elämää, johon ed. Suholakin viittasi, arkielämää, josta eivät tunteetkaan voi olla poissa. Nehän sitten pannaan sivuun, kun täällä lääni-jaosta päätetään.

Tässä on mielenkiintoinen asia myös se, että kun hallituksen esitys lähetettiin sivistysvaliokuntaan 8. lokakuuta, sitä päivää edeltänyt päivä, 7. lokakuuta oli kansainvälinen lasten päivä, jonka teema oli Lapset ensin. Nyt, kun tämä on tullut valiokunnasta, niin se tapahtuu eilisen eli kansainvälisen vammaisten päivän jälkeisenä päivänä ja erittäin kauniisti siis liittyy tähän meidän kalenteriimmekin. Tässä on kysymys muistakin vammaisista näissä asioissa kuin pelkästään kehitysvammaisista, mutta tällä kohdalla nyt tietysti erikoisesti heistä.

On ollut mieluisaa lukea valiokunnan mietintöä siltä osin kuin se puuttuu tähän periaatteellisuuteen, johon edustajatkin ovat puheenvuoroissaan puuttuneet. Tämä ei ole vain tällainen tasaarvokysymys vaan ihmisarvokysymys, periaatteellinen ihmisarvokysymys, että me nyt viimeinkin myönnämme sen, että kaikki lapset ovat periaatteessa ihmisarvonsa perusteella saman opetusjärjestelmän alaisia. Mutta totta kai, niin kuin on tullut esille, arki on sitten sitä, että meillä on kehitysvammaisia lapsia, joita ei voida tuoda normaaliin koululuokkaan. Ed. Viljamaa sen totesi, eikä siitä tässä ole kysymyskään, vaan tämä lakiesitys ja myös valiokunnan mietintö sisältävät hyvin paljon näitä ratkaisuja, joihin on viitattu, miten tämä asia sitten käytännössä hoidetaan. Mutta tämä on periaatteellisena ihmisarvoon liittyvänä asiana erittäin tärkeä eteenpäin menevä askel.

Arvoisa puhemies! Reilu viikko sitten oli kirkkovuodessa tuomiosunnuntai, jonka eräässä tekstissä ovat sanat, jotka sanon oman puheenvuoroni lopuksi. Ne ovat Vapahtajan sanat: "Minkä olette tehneet yhdelle näistä minun vähimmistä veljistäni, sen olette tehneet minulle." Tämä on minun kiitokseni teille, sivistysvaliokunnan jäsenet.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa herra puhemies! En ole OAJ:n eli Opetusalan Ammattijärjestön edunvalvoja täällä, mutta sivistysvaliokunnan jäsenenä haluan ed. Alarannan puheenvuoron johdosta todeta, että valiokunnassa kuultavana ollut OAJ:n edustaja kannatti hallituksen esitystä. Ainoa asia, jota hän kritisoi, oli opettajan kelpoisuusehdot. OAJ:n edustaja oli sitä mieltä, että tässä yhteydessä ei pitäisi muodostaa uutta alempaa kelpoisuutta edellyttävää opettajakategoriaa. Siksi hän piti parempana, että vanha muoto peruskoululain 52 §:n osalta olisi jäänyt voimaan.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Alarannasta voidaan kai sanoa myös tämän lakiesityksen yhteydessä, että hän on todellinen asiantuntija, koska hän tietää, mitä merkitystä tämän lain puuttumisella on ollut, ja toisaalta myös sen, mitä hyvää tämä tuo mukanansa. Meillä valiokunnassa oli myös tämän tapaisia mielipiteitä nimenomaan asiantuntijoiden taholta. Siinä mielessä varmasti mietinnössä, jota ed. Alaranta kiitti, tulee ja heijastuu se positiivisuus, jolla me periaatteessa tätä lakiesitystä käsittelimme. Me tietysti tiedämme, että tämä oli hyvin odotettu lakiesitys, nimenomaan tämä vaikeimmin kehitysvammaisten oppivelvollisuudesta päättäminen peruskoulun yhteyteen, kun ajatellaan, että vuonna 92 kaikkien työryhmien ja lukuisten selvitysten jälkeen piti olla selkeästi päätettävissä, että tämä olisi voitu päättää jo neljä vuotta aikaisemmin.

On hyvä muistuttaa kaikkien näiden hienojen puheidenkin jälkeen siitä, että EU:n vammaispolitiikan tavoite on ollut hyvin selkeä ja nyt, kun ollaan EU:n jäseniä, meillä ei tältäkään osin tämän lain säätämisen jälkeen ole mitään hävettävää. Kaikilla vammaisilla ihmisillä riippumatta vamman alkuperästä ja laadusta täytyy olla oikeus saada konkreettisia tukitoimia, joiden tarkoituksena on parantaa heidän integroitumistaan yhteiskuntaan ja työelämään. Nyt puhutaan sitten nimenomaan kehitysvammaisen integroimisesta peruskoulun yhteyteen.

Tämän lain henki integroinnista kehitysvammaisten osalta vaatii mielestäni tämän säätämisen jälkeen toteutuakseen paitsi myönteistä asennoitumista ja uudistamisen halua myös valmiutta muuttaa totuttuja toimintatapoja, ja nimenomaan niitä se tarvitsee vaikeimmin kehitysvammaisten osalta. On keskusteltu aika laajasti kehitysvammaisista, lievemmin kehitysvammaisista ja vaikeimmin kehitysvammaisista.

Tämä lakiesitys on tietysti kaikenlainen ja laaja-alainen, mutta se enimmäkseen keskittyy vaikeasti kehitysvammaisten integrointiin. Se vaatii käytännön vaivannäköä opetukseen ja sen suunnitteluun sekä sen järjestelyyn, ennen kaikkea koulunkäyntiavustajien työn arvostamiseen. On puhuttu koulunkäyntiavustajista aika paljon tänään, ja on hyvä asia, että niistä on puhuttu sikäli, että näitä avustajien töitä ei saa teettää ainoastaan työllistämistöinä kunnissa. Minä uskon, että lain henki on sen kaltainen, että kunnissa on vaikea tämän jälkeen päättää muulla tavoin kuin tässä laissa lukee.

Tähän asiaan valiokunnassa kiinnitimme erityistä huomiota ponnessa siten, että avustajakysymykset ja pätevyydet niihin selvitetään koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä, niin kuin on jo tuotu esiin.

Kun tämä esitys merkitsee noin 700:n vaikeasti kehitysvammaisen oppivelvollisuusikäisen lapsen opetuksen vastuuta ja heidän siirtoaan hallinnollisin päätöksin sosiaali- ja terveydenhuollosta opetustoimen piiriin, korostuu heidän ns. hoidossaan jatkuvuuden periaate. Lähellä olevat ihmiset eivät mielestäni saa hallinnollisilla päätöksillä äkkiä vaihtua, ja osit-

tain tästä on kyse silloin, kun on kyse keskustan vastalauseesta.

Toisaalta opettajien pätevyysvaatimuksia kehitysvammaisten opetuksessa ja sen erityisosaamisessa tulee olla nimenomaan pedagogian kannalta, ja sitä on pidettävä silloin erittäin tärkeänä. Tämän vuoksi lainmuutos ei saa jäädä pelkäksi hallinnolliseksi toimenpiteeksi vaan sen tulee olla asteittain etenevään integraatioon tähtäävää, jossa kehitysvammaiset lapset pääsevät oppimaan yhdessä muiden lasten kanssa.

Esimerkiksi Tampereella on tehty kokeiluja todellisesta integraatiosta. Tulokset ovat olleet aika hyviä. Niin sanotut terveet lapset suhtautuivat kaverina kehitysvammaiseen erittäin hienosti, antoivat sekä liikkumisessa että koulutyössä selkeästi apua ja hyväksyivät hänet kaverikseen. Kokeilu oli pienimuotoinen mutta antoi arvokasta tietoa ja kokemusta siitä, mitä integraatio parhaimmillaan voi olla silloin, kun se ei ole pelkästään hallinnollinen. Tietysti vaikeimmin kehitysvammaisten integroitumiseen luokkaan varmasti on vielä pitkä tie ja täytyy herättää myös kysymys, onko se kovin järkevää.

Integraatiossa huomattiin, että nimenomaan koulunkäyntiavustajien ammattitaito korostui. Se on erityisen tärkeää, koska kehitysvammaisen sosiaalinen ympäristö muuttuu tällaisessa integraatiossa. Avustajan opetuksen tukemisella, hänen empaattisuudellansa sekä kiinnostuksellaan oppilaaseen, hänen uusien asioiden oppimiseensa ja mukana elämiseen on erityisen suuri merkitys oppilaalle. Avustaja on myös henkilö, johon oppilas purkaa huonon tuulensa ja epäonnistumisensa, mutta hän on myös mukana onnistumisen hetkellä ja onnistumisen kokemuksissa, ja toisaalta hän saa läheltä nähdä tapahtuvan kehityksen yhdessä pätevän opettajan kanssa — korostan tässä: yhdessä pätevän opettajan kanssa — ja nimenomaan yhteistyössä siinä ilmapiirissä, jonka on monta kertaa toivottu vallitsevan.

Tämän vuoksi halusin puheenvuorossani korostaa nimenomaan ammattiosaamista vaikeimmin kehitysvammaisten opetuksessa ja lisätä siihen ed. Alarannan puheenvuoroon viitaten, että empaattisuus ei saa unohtua myöskään silloin, kun puhutaan ammattipätevyydestä ja erikoistuneiden opettajien roolista vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetuksessa.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Muutamia ajatuksia tästä hallituksen esityksestä laiksi peruskoululain ja kehitysvammaisten erityishuoltolaista annetun lain muuttamisesta. Voi kyllä sanoa, että ed. Korteniemi säestettynä ed. Suholalla täällä jo toi esiin melkein kaiken oleellisen, jota on myös kosketeltu muutamissa muissa puheenvuoroissa, mutta siitä huolimatta haluan muutaman ajatuksen nostaa esille, koska jonkin verran tämän asian kanssa myös itse olen ollut tekemisissä.

Täällä kun on viitattu korkeisiin pedagogisiin ansioihin, mitä joillakin valiokunnan jäsenillä on ollut, niin täytyy sanoa, että niistä ehkä ulkona näin riviluokan opettajana on vain ne pakolliset erityispedagogiikan opinnot tullut käytyä. Mutta lyhyen kolmevuotisen opettajatoimen aikana minullakin oli mahdollisuus ja etuoikeus toimia luokassa, johon oli useampi kehitysvammainen integroitu lähinnä säästösyistä, kun kunnassa erityiskoulu oli katsottu aiheelliseksi lakkauttaa. Näin ollen tällaista jonkinlaista käytännön kokemusta tähän liittyen minullakin on, ja tältä puolelta nyt ajattelin muutamia kohtia raottaa.

Yksi sellainen asia, mikä täällä on voimakkaasti noussut esille, on lapsen etu. Minä haluaisin tietää, kuka täällä on sellainen henkilö, joka voi sanoa, mikä on lapsen etu. Kyllä lapsen etu on sellainen asia, että me voimme puhua siitä mitä vain, niin kuin yleensä puhutaankin monessa muussakin yhteydessä, että lapsen etu toteutuisi. Eri vanhemmat hommaavat erilaisia virikkeitä, jotta lapsen etu toteutuisi, mutta kuitenkin tämmöisessä tapauksessa on hyvin vaikea määrittää, dogmittaa, lyödä sitä johonkin kansiin taikka muualle, että mikä on se etu, mikä olisi lapsen kannalta parasta.

Ehkä voitaisiin sanoa näin pyöreästi, että jokaisen lapsen kohdalla toteutukoon hänen etunsa. Sitä, mikä on kunkin lapsen yksilöllinen etu, ovat ehkä parhaat määrittämään hänen vanhempansa ja sitä kautta ehkä myös hänen opettajansa. Kun he yhteistyössä tekevät lapsen henkilökohtaista opetussuunnitelmaa, niin ehkä se lähtisi siltä pohjalta toimimaan, että se olisi lapsen kokonaispersoonallisuuden kehittymisen kannalta paras mahdollinen. Opetus voisi tarjota hänelle parhaita mahdollisia aineksia kehittyä ja kasvaa, ei ainoastaan oppia, niin kuin täällä on puhuttu, että kysymyksessä on myös oppimaan oppimisesta. Mutta kysymys on myös aina, kun puhutaan opetuksesta ja kasvatuksesta, kasvamaan saattamisesta, eli kasvatuksen osuus on myös hyvin merkityksellinen ja tärkeä.

Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnan vastalauseessa myös minä olen mukana. Tämä ei nyt yksistään johdu siitä, että opposition olisi aina tehtävä vastalauseita, vaan kyllä tähän on kät-

ketty syvempi huoli siitä, että kehitysvammaisten opettamisen kohdalla voisi tapahtua sellainen periaate ja ajatus, että se, mitä me haluamme heille antaa, niin kuin itse kullekin oppilaalle, voisi olla vain ja ainoastaan parasta mahdollista.

Täällä on muutamissa puheenvuoroissa käyty läpi sitä, että korkea pedagoginen koulutus ei välttämättä takaa pätevyyttä tai soveltuvuutta alalle. On otettu keskeisestä Suomesta esille yksittäinen esimerkkitapaus, mihin on ikään kuin viitattu ja lyöty sillä korville niitä, jotka ovat erityisopetusta ehkä vähän enemmänkin opetelleet ja opiskelleet. Näin ei kuitenkaan tulisi tehdä, että yksittäistapauksella lähdetään näitä asioita oikaisemaan. Kyllähän kysymys on varmasti siitä, että olipa ammatti mikä hyvänsä, niin aina löytyy ihmisiä, jotka eivät alalle ja ammattiin sovellu. Aina löytyy asioita, missä syystä tai toisesta ajaudutaan väärinkäytöksiin ja ehkä muutenkin vähän sivuraiteille.

Kuitenkin lähden tässä oman kokemukseni pohjalta, ja kyllä tietynlaisella koulutuksellisella taustalla on varmasti etua, kyllä jonkinlainen vahva koulutuksellinen tausta pitäisi olla. Lyhyesti omalta kohdaltani. Olen käynyt nämä ns. luokanopettajan pakolliset erityisopetukseen liittyvät kurssit läpi. Luokkahuoneeseeni, siihen tilaan, missä oli luokat 3—6, tarvittaessa vähän enemmänkin, ja missä oli useampi kehitysvammainen, tuli muun muassa poika, joka ei osannut puhua. Lähtökohta ja ajatus oli, että opettele viittomakieli. Tämä oli se viesti, minkä sain.

Tällaisen tehtävän eteen joutumisessa, voin sanoa, että opettajana tunsin pienuutta. Tunsin, että en ole tältä osin kyllä täysin soveltuva, ja suuri riittämättömyyden tunne sanalla sanoen valtasi minut. Pala palalta sitten näitä asioita opeteltiin. En väitä, etteikö se ollut kasvuksi ja kehitykseksi minulle, mutta jatkuva ajatus siitä, että en pysty ehkä antamaan sitä, mikä olisi tämän lapsen edun kannalta parasta, vaivasi koko ajan tekemääni opetustyötä.

Näin ollen minä ymmärrän kyllä monien luokanopettajien huolen siitä, että he kokevat, että heillä ei ole riittäviä edellytyksiä vaikeasti kehitysvammaisten opetukseen. Kysymys ei ole siitä, etteikö sydäntä olisi. Sydäntä varmasti löytyy monelta opettajalta. Uskallan väittää, että kaikilla, jotka opetusalalle ovat lähteneet, sen pitäisi olla perusedellytys. Mutta kyllä on tällaisia erityistaitoja, joita myös erityisopetuksessa tarvitaan, joita siis saadaan koulutuksen kautta.

Niin kuin monessa yhteydessä on todettu, lähtökohtana kuitenkin opetuksen siirtäminen peruskoulussa annettavaksi on perusteltua ja kannatettavaa. Itse olen samaa mieltä. Mutta on huolehdittava siitä, että todellakin sillä opetushenkilökunnalla, mikä kouluihin palkataan tai otetaan tätä tehtävää hoitamaan, on tietysti sydäntä, mutta että sen lisäksi heillä on riittävä ammattipätevyys, jotta he voivat selviytyä siitä haasteellisesta ja vastuullisesta työstä. Tätä kautta he ovat myös tietoisia siitä, mikä voisi olla lapsen kokonaispersoonallisuuden kehittymisen kannalta parasta ja ovat myös sitoutuneita toimimaan sen mukaan.

Näin ollen on ihmeteltävä sitä, että hallituksen esitykseen haluttiin jättää tämä kauneusvirhe, että nyt asetuksella on mahdollista matalampi kelpoisuusvaatimus kuin muissa peruskoulunopettajien viroissa saattaa kehitysvammaisten opettajalle. Käytännön esimerkkien kautta olen yrittänyt todistaa, että näin ei tulisi olla, vaan siinä myös kysytään tietynlaisia erityistaitoja.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama ajatus. Täällä on puhuttu ihmisarvosta. Minä uskon, että kaikki me haluamme jakaa sen käsityksen, että jokaisen ihmisen elämä on arvokasta ja yhtä merkityksellistä katsomatta ikään, sukupuoleen, vammaan jne., tämä varmasti on se lähtökohta. On vain valitettavaa tänä päivänä, että ylipäätään ihmisarvo ja ihmisarvon merkitys tahtovat jäädä siihen, että vain muutamissa puheissa niihin kiinnitetään huomiota, mutta käytännössä ihmisiä kohdellaan niin, että heidän ihmisarvoaan syystä tai toisesta poljetaan. Tämä koskettaa laajemminkin kansalaisryhmiä, ei ainoastaan vammaisia tai jotain muita erityisryhmiä.

Ollessani opettajana törmäsin muutaman kerran tällaiseenkin asiaan. Kun on puhuttu erilaisuuden sietämisestä, niin kyllä erilaisuuden sietäminenkin on meidän kulttuurissamme monella tapaa vaikeaa. Kolmisen viikkoa sitten olin eräillä vammaispäivillä puhumassa ja tapasin entisiä oppilaitani. Yhden oppilaan kanssa keskustellessa tuli elävästi mieleen se, kun olin isommassa koulussa sijaisuutta hoitamassa puoli vuotta ja tämä kehitysvammainen poika oli osittain integroitu luokkaani. Hän osallistui liikunnan ja musiikin tunneille jne. Jatkuvasti silloin pojan kanssa käytiin läpi keskustelua, kun hän koki, että hän on huonompi kuin muut. Jollakin tavalla omat epäonnistumisen tunteet korostuivat ja nimenomaan se, että peleissä kun huudettiin tai tehtiin jakoja, niin aina hän oli se viimeinen, joka otettiin, ja hän joutui jollakin tavalla enemmän tai vähemmän silmätikuksi. Siinä oli täysi työ toimia sillä tavalla, että hän saisi myös myöntei-

siä, positiivisia elämänkokemuksia ja onnistumisen elämyksiä.

Tässä mielessä toivon, että integraation myötä suvaitsevaisuuden ja erilaisuuden siedon kasvu voisi alkaa kouluissamme ja laajemminkin yhteiskunnassa, että todellinen ihmisarvo ja ihmisen arvo tunnustettaisiin, koska vain sitä kautta voi lähteä uusi voimakkaampi ja henkisempi kasvu yhteiskunnassa alkuun ja voidaan päästä todellisiin sivistysyhteiskunnan mittoihin, mihin meidän tulisi tieto- tai informaatioyhteiskunnasta pikkuhiljaa päästä.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, hallituksen esitys on siis hyvä ja oikean suuntainen, mutta toivon, että vastalauseemme mukainen pieni korjaus saadaan aikaan. Silloin myös uskon, että paremmin voi toteutua se periaate ja ne näkemykset, mitä niin ed. Korteniemi, ed. Suhola kuin moni muukin on pyrkinyt tuomaan esille, että vaikka me päätöksentekijöinä olemme tehneet monia virheitä, niin suurin virhe on se, jos unohdamme ja hylkäämme lapset. Jottei tässä kohdin tapahtuisi sellaista virhettä, toimisimme sen mukaan, että haluaisimme antaa vain parasta mahdollista ja parhaan mahdollisen perinnön näille lapsille ja vähempiosaisille ja tätä kautta myös niille kehitysvammaisille lapsille, jotka siirtyvät peruskouluopetuksen piiriin.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Takkula korosti hyvin voimakkaasti sitä, että laissa pitää toteutua lapsen etu. Nimenomaan se on ollut myös valiokunnassa esillä. Toistan vain se, että kun keskustan vastalauseessa todetaan, että tätä lausumaa "muita opettajan virkoja" ei voi hyväksyä lakiin, niin juuri tässä kohdassa toteutuu lapsen etu, eli ei katkaista niitä hyviä ihmissuhteita, mitä vanhan lain mukaan on ollut silloin, kun sosiaalipuolella asioita on hoidettu.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Takkulan puheenvuoron johdosta haluan esittää erään tarkennuksen. Hän ehkä viittasi käyttämääni vastauspuheenvuoroon, kun hän totesi, että lyötiin korville erityisopetusta ja koulutusta erään yksittäistapauksen johdosta. Minä siihen yksittäistapaukseen ensimmäisenä viittasin, mutta en missään nimessä halunnut lyödä korville erityisopettajia, tai -opetusta tai koulutusta yleensä. Kerroin sen esimerkkinä vain siitä, mihin johtaa minkä tahansa asian yksipuolinen korostaminen. Jos me korostamme yksipuolisesti koulutusta, niin se voi johtaa tällaisiin ilmiöihin. Tässähän oli kysymys henkilöstä, jolla oli erittäin korkea koulutus alalle, mutta hän ei silti täyttänyt sellaisia yleisiä soveltuvuusvaatimuksia, mitä tämän alan opettajan olisi pitänyt täyttää.

Ei koskaan pidä, olen siinä samaa mieltä, tehdä yksittäisten tapausten perusteella kovin pitkälle meneviä yleistyksiä. Aina on kysymys yksityisistä henkilöistä ja siinä mielessä yritin vähän sovitella keskustan vastalauseen ja valiokunnan enemmistön kantojen välillä, että löytyisi sopu, joka nyt eduskunnan päätöksessä menee sitä latua, minkä valiokunnan enemmistö on ottanut.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen lakiesitys on erinomainen asia lähtökohdiltaan. Se, että vaikeasti kehitysvammaisten lasten koulutus kytketään peruskoulun yhteyteen, on varmasti pääsääntöisesti näin hoidettavissa.

Ed. Takkula kyseli puheenvuorossaan, riittävätkö opettajien valmiudet ja millä tavalla valmiudet aikaansaadaan. Henkilökohtaisesti arvostan opettajien ammattitaitoa ja koulutusta, mutta kuitenkin haluaisin ottaa sen näkökulman aika vahvasti esille, mitä on useissakin puheenvuoroissa pyritty tuomaan, että pelkästään koulutus ei ratkaise tämän tyyppisessä toiminnassa.

Itse yli 20 vuotta kehitysvammaisen lapsen isänä olen joutunut aika nöyrästi toteamaan sen, mitä merkitsee todella syvästi kehitysvammaisen lapsen kanssa eläminen ja toimiminen. Tällaisen lapsen kouluttaminen, opettaminen on jo käsitteellisesti aika lailla toinen maailma siihen verraten, mitä yleensä tarkoitamme, kun puhumme koulusta ja opettamisesta.

Toivoisinkin, että tämä perusteiltaan erinomainen laki saadaan todella käyttöön, mutta silti säilyisi se elämää ymmärtävä, nöyrä ote myös näitten asioitten toteuttamisessa ja säilyisi myös hyväksyttävänä se, että myös erityishuollon piirissä säilytetään mahdollisuus opetuksen toteuttamiseen.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Takkula vähätteli hieman tätä matalaa kelpoisuutta, joka opistotasoisilla opettajilla on. Minusta kuitenkin esimerkiksi kehitysvammaisten ohjaajan koulutus, joka on neljän vuoden pituinen ja jossa tutustutaan juuri kehitysvammaisuuteen kaikkine hoidollisine ja opetuksellisine puolineen, on erittäin sopiva koulutuspohja. Olen käytännössä nähnyt, kuinka hyvin käytäntö ja teoria kulkevat silloin käsi

kädessä ja kuinka kekseliäs tämäkin ammattikunta on, koska se on alusta alkaen nähnyt ja alusta pitäen myös hoitanut näitä oppilaita.

Jopa jossakin tilanteessa, sanon, että kehitysvammaisen ohjaajakoulutus on parempi, jos siinä on teoreettinen lisä ja siihenhän tässä pyritään nyt, että näillä on parempi pohja kuin erityisopettajilla. Varsinkin jos näillä on ammattikorkeakoulussa mahdollisuus hieman erikoistua, se on erittäin hyvä pohja. On tavattoman hyvä, että tähän lakiin jätettiin tämä näkökulma. Sitä on ed. Tulonen ja ymmärtääkseni myös edustajat Alaranta ja Karjulakin puheenvuorossaan korostaneet.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tuloselle vastaan, että minähän kyselin, mikä on lapsen etu. En oikeastaan korostanut sitä. Totesin vain, että jokaisen lapsen etu on katsottava siitä lapsesta käsin. Täällä ei pystytä sitä sanomaan hänen yksilöllisistä tarpeistaan käsin, ja toivon, että vanhemmat ja hänen opettajansa voivat sen nähdä sillä tavalla, että kokonaispersoonallisuuden eheyden kannalta paras vaihtoehto hänen elämässään toteutuisi. "Lapsen etu" on ilmaisu, jota on helppo käyttää, mutta joka on vaikea määritellä.

Ed. Alaranta, en tarkoittanut teitä tässä erityisemmin, kun käytiin tätä keskustelua. Ymmärrän, että olette tässäkin suhteessa keskitien kulkija ja halusitte sovitella näiden näkökantojen välillä. Minusta se on hyvin rakentava linja.

Ed. Karjulalle toteaisin opettajan viroista vähän laajemminkin. Itse katson, kun tässä puhutaan vastuusta ja siitä, kuka ottaisi sen vastuun, että kyllä vastuun pitäisi olla erityisluokanopettajilla ja erityisopettajilla ennen kaikkea. Niin kuin sanoin, en halunnut vähätellä omaakaan koulutustani. Mutta sanoin, että monesti koulutus, vaikka se ei ratkaise kaikkea, antaa tarvittavia lisävalmiuksia. Minä huomasin luokanopettajana, että minä olisin tarvinnut tietynlaisia lisävalmiuksia. Esimerkiksi juuri tämän viittomakielen hallitseminen olisi ollut sellainen lisävalmius, mitä minä olisin jo tarvinnut. Nyt sitä yritin opetella hyvin puutteellisella tavalla jne. En mitään vähättele, vaan lähtökohta on siinä, että tietyt perusvalmiudet tähänkin tehtävään olisivat paikallaan ja sen vuoksi sitä on hyvä korostaa ja sen vuoksi olemme myös niitä korostaneet.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut tätä ensimmäisen käsittelyn keskustelua, lähinnä valiokunnan jäsenten keskinäistä keskustelua, voi ehkä ulkopuolisena tehdä arvion, että asian käsittely yhden pykälän osalta on ilmeisesti jäänyt hiukan keskeneräiseksi.

Aivan ensiksi haluan kuitenkin todeta sen, että tämä laki on pitkän prosessin tulos. Se on vaatinut paljon työtä. Se on vaatinut aikaakin, mutta ennen kaikkea se on mielestäni vaatinut uudenlaisen asennemuutoksen juurtumista suomalaisiin kouluviranomaisiin ja varmasti vähän laajemmaltikin. Yhdyn vilpittömästi siihen iloon, jota täällä on kuulutettu sen takia, että laki on nyt loppusuoralla. Käytetyistä puheenvuoroista monet ovat olleet erittäin perusteltuja ja hyvin tunteenomaisia ja henkilökohtaisiakin. Se varmasti kertoo siitä, että monet kansanedustajat ovat todella miettineet tätä asiaa.

Haluaisin puuttua, arvoisa puhemies, nyt kuitenkin tähän 52 §:ään ja sen ongelmakohtaan. En oikein jaksa hyväksyä niitä perusteita, joita tässä on kuunnellut, kun on keskusteltu siitä, voiko opettajana olla joku muu kuin opettajankoulutuksen saanut, voiko epäpätevä saada lain kautta pätevyyden opettaa. On todettu, että runsaasti käytännöstä löytyy esimerkkejä siitä, että epäpätevä opettaja on yhtä hyvä ellei joskus parempikin kuin pätevä opettaja ja sillä perusteella lakiin voitaisiin väljennyksiä saada.

Minusta tämä ei voi olla peruste, ja sen takia oikeastaan pyysinkin puheenvuoron, että toivoisin, että tällaisella perusteella ei lakeja tehtäisi. Sama analogiahan on löydettävissä yhtä hyvin peruskoulun luokanopettajan kuin lukion opettajan ja minkä tahansa opettajan kohdalla.

Me tiedämme, että opettajankoulutukseen millekään tasolle ei koskaan vielä varmasti meillä Suomessa ole onnistuttu saamaan kaikkia niitä hyviä henkilöitä, jotka todella olisivat aikanaan onnistuneet opettajan tehtävissä. Meillä on ollut muutama vuosi sitten mainio poikkeuskoulutuskokeilu, joka toteutettiin juuri sen takia, että opettajankouluttajat tiesivät, että koulutuksen ulkopuolelle jää henkilöitä, jotka todella olisivat hyvin soveltuvia opettajiksi, mutta eivät ylittäneet pääsyvaatimuskriteereitä ja eivät näin ollen koskaan voineet opettajankoulutukseen normaalia tietä päästä.

Väite, että kun näin on, niin silloin voitaisiin lakia muuttaa tai kirjoittaa pykälä väljästi, on mielestäni perusteeton. Lain täytyy olla yleispätevä ja johdonmukainen, ja yksittäisten esimerkkien perusteella ei todellakaan voi lakia laatia.

Mitä tulee tähän hallituksen esitykseen, niin minusta se viestii nyt aivan selkeästi sitä, mikä

muutos meillä on opettajankoulutuksen suhteen meneillään. Kun hallitus on kirjoittanut 52 §:ään lisäyksen aikaisempaan pykälään nähden, että "vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetusta varten voi olla lisäksi muita opettajan virkoja", minä en ymmärrä, että tämä voisi tarkoittaa kehitysvammaisten ohjaajan virkoja esimerkiksi, koska ne eivät voi olla opettajan virkoja, vaan ne ovat silloin ohjaajan virkoja.

Tällä tiellä ja varsinkaan, kun lukee lain perustelut, ei voi tulla mihinkään muuhun johtopäätökseen kuin siihen, että meillä aiotaan nyt luoda ja ottaa käyttöön tässäkin normaalista opettajankoulutuksesta poikkeava opettajankoulutusväylä, joka on niin sanotusti alempitasoinen kuin se, mikä tällä hetkellä on voimassa. Tämä on minusta rinnasteinen ammattikorkeakoululainsäädäntöön, jota on äskettäin uusittu siten, että ammattikorkeakouluille on myöskin annettu opettajankoulutusoikeus.

Tämä on minusta selkeästi muutos siihen, mitä on tähän saakka aika yksimielisesti eduskunnassa hyväksytty. On katsottu nimenomaan, että koko opettajankoulutus täytyisi saada tason kohottamisen takia yliopistoihin ja ylemmän kandidaatin tasoiseksi. Siihen on kyllä vilpittömästi pyritty, mutta ihan viime vuosina, parin vuoden aikana, on suunta tässä muuttunut. Minusta sopii nyt kysyä, miksi näin koko ajan tapahtuu, askel askeleelta murennetaan käytäntöä. Siihen en virallista vastausta ole saanut.

Kun meillä on alkuopetus ja lastentarhaopettajakoulutus siirretty yliopistoihin, se on tapahtunut sillä perusteella, että katsotaan, että pienten lasten opettaminen on niin vaativaa, että tarvitaan laajat tiedot. Minä en voi ymmärtää, etteikö vaikeasti kehitysvammaisten lasten kanssa työskenteleminen ole myöskin niin vaativaa, että siinä tarvitaan erittäin hyvä peruskoulutus ja erityisopettajankoulutus normaalia laajempanakin. Minusta työ on hyvin vaativaa, mikä merkitsee sitä, että koulutuksen pitää olla myöskin hyvin vaativaa. Taloudelliset näkökohdat eivät saa tässä tulla esteeksi.

Väkisinkin tulee mieleen se ajatus, että jos hallituksen esitys ja tämä valiokunnan ponsi, joka minusta vielä merkitsee huononnusta hallituksen esitykseen, toteutuvat, niin tätä tullaan käyttämään, kuten täällä on eräissä puheenvuoroissa todettu, välineenä säästää kunnissa. Aina löytyy niitä erityisiä perusteluja, joiden nojalla voidaan opettajaksi ottaa kuka tahansa ja minkälainen tahansa viranhaltija. Näin ollen en laincaan voi ymmärtää sitä, minkä takia valiokunnassa on tällainen ponsi vielä kirjattu 52 §:ään liittyen.

Arvoisa puhemies! Kuunneltuani keskustelua ja luettuani vielä tarkalleen hallituksen esityksen kyseisen pykälän perusteluineen ja valiokunnan mietinnön olen tullut aivan vakuuttuneeksi siitä, että tässä ainoa oikea tie olisi hylätä koko 52 §:n lisäys ja jättää 52 § voimaan sellaisena, kuin se on tällä hetkellä.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti tästä paikalta haluan lausua muutaman sanan ed. Isohookana-Asunmaankin puheenvuorosta innostuneena. Kyllä ed. Isohookana-Asunmaa hyvin hahmotti, mistä tässä on kysymys hallituksen puolelta. Omassa puheenvuorossani en noin laajasti opettajankoulutuksen kenttää käynyt läpi kuin ed. Isohookana-Asunmaa hyvin ansiokkaassa puheenvuorossaan.

Eli kysymys on siitä, että pala palalta ollaan murtamassa opettajien tutkintovaatimuksia, ja pian ollaan menossa ehkä laajemminkin siihen, että jos on 20 vuotta sairaalassa ollut, voi toimia sairaanhoitajana, jos on 20 vuotta niksautellut, voi saada kiropraktikon pätevyyden jne. Ei näin voi olla, vaan meidän on pidettävä huolta siitä, että korkeatasoinen koulutus edelleen säilyy ja ammattipätevyydet ovat asianmukaisia ja jollakin tavalla myöskin laillistettuja ja vahvistettuja eikä niin kuin tässä ponnessa.

Tätä me yritimme valiokunnassa saada pois, jotta oppilaan tarpeista johtuva erityinen syy ei olisi tullut tähän, mutta hallitusryhmät pitivät siitä kiinni erityisesti. Kyllä tästä on luettavissa, että se erityinen syy voi olla ja monessa tapauksessa nimenomaan onkin taloudellinen, ja kun säästää halutaan, niin sitten säästetään tässä. Työllisyysrahoilla ynnä muilla voidaan työttömiä tai muita tähän tehtävään laittaa. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista. Haluan kiittää vielä ed. Isohookana-Asunmaata hänen hyvästä puheenvuorostaan.

Ed. K o r t e n i e m i : Herra puhemies! Myös minä pyysin vastauspuheenvuoron ed. Isohookana-Asunmaan puheenvuoroon liittyen. Hän oli päätellyt aivan oikein, että käsittely valiokunnassa jäi yhden pykälän osalta kesken. Sitä tosiaan moneen kertaan siellä käsiteltiin, mutta yksimielisyyttä siitä ei löytynyt. Sitten tätä asiaa yritettiin ponnella paikata, mutta lakipykälähän menee aina ponnen edelle ja aivan niin kuin ed. Isohookana-Asunmaa to-

tesi, ponsi on ristiriidassa lakipykälän kanssa. Tämän myös omassa puheenvuorossani toin esille.

Mitä opettajapätevyyteen tulee, niin keskustelussa ed. Tulonen esitti, että 52 §:n mainitsema muun opettajan pätevyys voisi olla jopa korkeampi. Eihän tämä pidä paikkaansa. Valiokunnassa opetusministeriön edustaja totesi, että pätevyys on ajateltu määriteltäväksi seuraavasti: "Tehtävään soveltuva, vähintään opistoasteinen sosiaali- ja terveyshuoltoalan tai muun alan tutkinto." Tässä on toteutumassa, aivan niin kuin ed. Isohookana-Asunmaa totesi, alemman tasoinen koulutusväylä vaikeasti kehitysvammaisten opettajille. Sitä me emme vastalauseessa olleet valmiita hyväksymään.

Ed. Viljamaa: Arvoisa herra puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaalle haluaisin korostaa sellaista perustotuutta, että samaan päämäärään voi viedä monta polkua. Minusta on ihan yleinen käyttö ja polku se, että meillä on ylemmän kandidaatin opettajankoulutus. Sehän on pääsääntöinen väylä, mutta ammattikorkeakoululainsäädäntöä hyväksyttäessä tunnustettiin myös se, että sisällöllinen alueen tuntemus, niin kuin tässä esimerkiksi kehitysvammahuollon hoidollinen ja opetuksellinen tuntemus, voi olla ensimmäinen palikka ja kun siihen päälle hieman lisää teoriaa, niin myös sitä kautta tulee hyviä opettajia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain 5 ja 8 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 217/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 36/1996 vp
Toivomusaloite 193/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 36.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys vuoden 1996 kolmanneksi lisätalousarvioksi

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 228/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 43/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43.

Ensin sallitaan yleiskeskustelu lisätalousarvioesityksestä kokonaisuudessaan.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä esitellään ehdotusten tekemistä varten ensin tulot osastoittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen, sitten mietinnössä oleva talousarvion tasapainoa koskeva lausuma, sen jälkeen lisätalousarvion yleisperusteluiksi tarkoitetut lausumaehdotukset sekä lopuksi mietinnön toinen ponsi, joka koskee lisätalousarvion julkaisemista ja soveltamista.

Yleiskeskustelua osastoista tai yleisperusteluista ei enää sallita, vaan ainoastaan ehdotukset lyhyine perusteluineen.

Kiinnitän edustajien huomiota valtiopäiväjärjestyksen 75 §:n 3 momentin säännökseen, jonka mukaan edustajan tekemä ehdotus, joka tarkoittaa uuden ja hallituksen esitykseen sisältymättömän määrärahan tai muun päätöksen ottamista talousarvioon, voidaan talousarviosta päätettäessä ottaa huomioon ainoastaan, jos se on pantu vireille asianmukaisesti tehdyllä talousarvioaloitteella.

Tulojen yksityiskohtaisessa käsittelyssä puhemiesneuvosto ehdottaa meneteltäväksi siten, että muutosehdotukset tehdään ja käsitellään asianomaisen luvun tai momentin kohdalla. Mikäli osaston tai osaston jonkin luvun kohdalla muutosehdotuksia ei ole tehty, osasto tai luku katsotaan hyväksytyksi valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisena.

Jos mietintöä ei muuttamattomana hyväksytä, lähetetään asia valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n mukaisesti takaisin valtiovarainvaliokuntaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Tulen esittämään yleisperustelujen kohdalla mietintöön liittyvää lausumaa, jossa lähdetään siitä, että hallitus pikaisesti ryhtyy nyt toimenpiteisiin osan näiden osakkeiden myyntituloista osoittamiseksi pk-sektorin yritysten tutkimus- ja tuote-

kehitystoimintaan ja riskirahoituksen investointirahoitukseen. Tässä yhteydessä esitämme kymmenettä osaa jo merkittäväksi. Hallituksen esityksessä vain viitataan siihen, että nämä voidaan aikanaan ottaa huomioon, mutta ei mitään korvamerkintää suoriteta.

Suomalaisten valtionyhtiöiden yksityistäminen huolellisesti harkittuna on tietysti järkevää. Tämähän käynnistettiin edellisen hallituksen aikana, mutta silloin lähdettiin todella siitä, että siemenperunoita ei syödä, vaan näitä ohjataan nimenomaan pk-yritysten riskirahoitustarpeisiin tuotekehitystoimintaan ja muuhun pk-sektorin edistämiseen. Sen takia tässä yhteydessä on syytä nostaa asia esille, että hallitus ei luista tästä periaatteesta ja käytä näitä varoja vain yleiskatteeksi ja Emu-kriteerien täyttämiseksi.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kannatan ed. Ala-Nissilän tekemää ehdotusta ja perustelen sitä vielä todella sillä, että tätä oivaa ajatusta, mikä Ahon hallituksen aikaan kehitettiin, ajatusta siitä, että hyviä omia valtionyhtiöitä voitaisiin näissä oloissa sopivilta osilta myydä, näin saada valtiolle tuloja ja näin saatavat tulot käyttää sinne, missä erityisen suuri tarve näistä varoista tällä hetkellä on, eli nimenomaan pienen ja keskisuuren yritystoiminnan erilaisiin tarpeisiin, ei nyt ole jaksettu enää Lipposen hallituksen aikaan noudattaa. Edellinen hallitus aloitti myynnin, aloitti yksityistämisen ja perusti erityisen rahaston sitä varten, että se näitä myyntituloja kanavoi mainittuun rahastoon, rahastoon, josta on ja ollaan edelleenkin tekemässä sijoituksia, riskisijoituksia nimenomaan ja ensisijaisesti pk-yritysten tarpeisiin.

Arvoisa puhemies! Luin puhemiehen ystävällisestä silmäkulmasta, että aika kohta loppuu, mistä syystä jokin sana täältä korokkeelta vielä.

Todella tämä periaate rakennettiin viime vaalikauden aikana ja sen mukaan alettiin toimia ja kanavoida valtionyhtiöiden myynnistä saatuja tuottoja juuri pk-sektorin yritysten tarpeisiin. Nyt runsaan vuoden aikana valtionyhtiöitä tullaan myydyksi noin 4 miljardilla markalla. Vain pienen pieni murunen tästä potista tullaan nyt kuitenkin käyttäneeksi tähän hyvään, välttämättömään tarkoitukseen. Hallitus käyttääkin valtionyhtiöiden myyntituloja budjetin yleiskatteeksi.

Ei sekään ole huono tarkoitus ja tavoite. Totta kai valtion velan supistaminen, pienentäminen, velkataakan näiltä osin keventäminen on sekin perusteltua. Kysymys vain kuuluu: Olisiko sitenkin talouden hieman pitemmän tähtäyksen nousun kannalta ja ennen kaikkea työllistämisen ja työllisyyden kannalta järkevämpää se, että alkuperäisen suunnitelman mukaan merkittävämpi osa tuosta kertymästä käytettäisiin juuri mainitun pk-sektorin tarpeisiin?

Minkä tyyppisiin tarkoituksiin? Riskirahoitukseen, kehittämisrahoitukseen, tuotekehitysrahoitukseen ja myös aluepoliittiseen rahoitukseen, kaikkiin näihin tarve tällä hetkellä pk-sektorilla on huutava. Suuryrityksillä ja vientialoilla menee kohtuullisen hyvin tällä hetkellä, ja se on välttämätön edellytys Suomen nousulle, mutta se ei ole riittävä edellytys Suomen kestävälle nousulle ja ennen kaikkea se ei ole riittävä edellytys työllisyyden parantaiselle. Siitä syystä toiminta tapaan, mitä ed. Ala-Nissilä täällä esittää, on meidän mielestämme aivan välttämätöntä.

Kannatan siis ed. Ala-Nissilän erinomaista esitystä.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Hyvin lyhyesti. Tästä käytiin pitkä keskustelu lähetekeskustelun yhteydessä. Silloin todettiin hyvin monen edustajan suulla, että tosiasiat ovat tosiasioita eli valtion velka ja edelleenkin suuri nettovelanotto ovat asioita, joita emme voi ohittaa. Hyvin mielellämme, mikäli ja kun jatkossa olemme myymässä valtion omaisuutta, näkisimme, että se voitaisiin erilaiseen hyvään jakaa. Näin voisimme tehdä, jos rasitteet olisi hoidettu.

Tosiasia on se, että rasitteisiin se nimenomaan menee. On muistettava, että kun viime keväänä kävimme talouspoliittista keskustelua, niin siinä vaiheessa edustajat Pekkarinen ja Ala-Nissilä povailivat noin 6 miljardia suurempaa nettovelanottoa kuin tällä hetkellä on toteutunut. Vaikka nettovelanotto, 37,5 miljardia, on suuri, se on joka tapauksessa pysynyt siinä arviossa, joka on esitetty, eli tältä osin se hysterian ja epätoivon lietsominen on epäonnistunut, jota viime keväänä esitettiin.

On muistettava myös, että 6.9. on talouspoliittinen ministerivaliokunta tehnyt päätöksen siitä, että tuetaan tutkimusta ja koulutusta suurin piirtein 1,5 miljardin markan edestä, joka on 2,9 prosenttia bruttokansantuotteesta, mitä pitää kansainvälisesti pitää erittäin kiitettävänä lukuna.

Totta on se, että näitä rahoja ei ole korvamerkitty. Olisin toivonut myös, että tässä vaiheessa olisi voinut korvamerkitä tutkimukseen ja teknologian kehittämiseen enemmän määrärahoja, koska tietoa jatkosta, mitä mahdollisesti seuraa-

vien realisointien kohdalla tapahtuu, mikä on taloudellinen tilanne, ja takeita siitä, että tässä päätöksessä pysytään, ei tietenkään voi olla. Olemme nähneet viimeisten vuosien aikana, myös keskustan vetämän hallituksen aikana, että valitettavasti talouspoliittiset realiteetit eivät ole aina edes vuodenkaan tähtäimellä ennakoitavissa. Mutta nyt on pysytty velanotossa siinä, mihin oli oletettukin jouduttavan.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ainoastaan velanottoon pari sanaa.

Tämän vuoden budjetti on kirjoitettu sillä tavalla, että valtion velanottotarve on siinä ennusteltu 35,355 miljardiksi markaksi. Me puhuimme keväällä, että velanottotarve nousee 40—41 miljardiin markkaan. Näin me ennustelimme siinä vaiheessa ja, ed. Puisto, näin ilmeisesti olisi käynytkin, mikäli valtionyhtiöitten myymisiä siihen tapaan ei olisi tapahtunut kuin nyt on tapahtunut. Nyt näillä valtionyhtiöiden myymisillä on sinänsä sitä hienoa asiaa voitu edistää, että velanottotarvetta on voitu jonkin verran supistaa.

Mitä tulee muihin miljardeihin, ed. Puisto, kannattaa muistaa, että 4 miljardin markan edestä lisäksi tätä aukkoa rahoitetaan aiemmin pankkitukeen otetun 4 miljardin käyttämisellä nyt näihin valtion nettorahoitustarpeisiin. Näinhän kai tämä kaava käytännössä menee.

Ed. Liikkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ed. Puistolle vain toteaisin, että olen samaa mieltä, että Suomen viime vuosien velkaantuminen on vakava asia ja sitäkin pitää hoitaa. Mutta ei yleensä eikä kovin useinkaan ole paras tapa se, että ajatellaan lyhyellä tähtäimellä. Ajatellaan, että velkoja maksetaan nopeasti pois, ja kuitenkin tässä maassa pitäisi saada aikaan nimenomaan pk-yritysten elvyttäminen ja sitä kautta työpaikkoja. Me huudamme oikein kotitalouksien ja muiden pk-yritysten elvyttämistä ja parantumista, jolloin saisimme työllisyyttä paranemaan.

Uskoisin, että parempi tulos tulisi sillä ajattelulla, että olisimme nimenomaan pyrkineet suuren osan näistä rahoista satsaamaan teollisuuden rakenteen muuttamiseen ja riskirahoituksen lisäämiseen, ja tätä kautta olisimme voineet saada paremman lopputuloksen. Niin kuin sanoin, hyvä on velkaakin lyhentää, mutta luulen, että tämä on aika lyhytnäköistä toimintaa.

On onni, että hallitus on havainnut edes sen, että tuotekehittelyä ollaan parantamassa. Me emme tässä maassa pärjää ilman sitä, mutta riskirahoitusta olisi kaivannut pk-yrityksille, ja siinä suhteessa toivoisin, että jatkossa hallitus tekee parempia esityksiä.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puisto puhui täällä, että eduskunnassa on lietsottu epätoivoa keväällä. Ed. Pekkarinen jo oikaisi teitä numerotietojen osalta. Luulen, että keväällä puhuttiin toisen vuosineljänneksen hitaammista talouskasvuluvuista ja siitä, että talouskasvu ei riitä työttömyyden puolittamiseen.

Mutta ed. Puisto, kun te osaatte käyttää internetiä, niin lukekaa sieltä ed. Pekkarisen ja minun hyviä puheita. Voitte todeta, että epätoivoa ei ole lietsottu täällä. Palauttakaa nämä asiat jälleen mieleenne. Internetiä on hyvä teidän oppia käyttämään enemmän.

Erityinen ongelma, johon ed. Liikkanen viittasi, on se, että meillähän nyt yrittäjyyskynnys näyttää nousevan ja yritysten omavaraisuus on heikohko, vaikka olemme menossa integroituvan rahatalouden luo hyvin nopeasti. Välttämättä pitäisi toimia päinvastoin, laskea yrittämisen kynnystä ja vahvistaa yritysten omia pääomia, ja siihen tämäkin määräraha olisi hyvä väline. Nyt eduskunnalla on tilaisuus, kun oikeassa kohdassa teen esityksen tästä asiasta, toimia konkreettisella tavalla.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Jotkut täällä vierastavat, jotkut kiittävät sitä, että valtionyhtiöiden myynnistä saatuja tuloja käytettäisiin velan maksuun. En ole henkilökohtaisesti mikään talousasiantuntija, ajattelen sormituntumalla, mutta jos ajatellaan esimerkiksi tätä rahaa, 1,5 miljardia markkaa, ja meidän velkasuhdettamme, niin sillä ei paljon asiaa korjata. Toisin sanoen sitä ei pitäisi käyttää budjetin yleiskatteeksi ja tällä tavalla vaikuttaa tarvittavaan velkamäärään. Mutta en tiedä onko sekään ainakaan tunnepohjalla niin hyvä asia, että valtionyhtiöistä, jotka tavallaan nyt myydään siitä syystä, että ne ovat tietyllä tavalla kypsyneet sellaiseen tilaan, että niistä saadaan rahaa ja tietyllä tavalla tulo korjataan tästä, onko se nyt sitten järkevää, että sieltä saatavat tulot annettaisiin yksityisen sektorin kehittelyyn ja riskirahoitukseen ja tällaiseen.

Toisaalta tietenkin, koska siihen rahaa annetaan, samahan se on, mistä ne rahat otetaan. Mutta omissa ajatuksissani olen kuitenkin ollut eri mieltä. Palaan taas siihen Kekkosen perin-

töön, olin ihastunut siihen televisio-ohjelmaan aikanaan, jossa esitettiin, että näillä rahoilla kehitettäisiin uutta teollisuutta ja tuotantoa tietyllä tavalla, niin kuin aikoinaankin tehtiin, nimenomaan sellaisilla alueilla, joille on vaikea saada yksityistä riskirahoitusta. Tällä tavalla kehitettäisiin uusi valtionyhtiöiden suma, joka ehkä joskus kymmenien vuosien kuluttua olisi taas tilanteessa, jolloin se olisi täyttänyt yhteiskunnallisen tehtävänsä ja olisi ehkä realisoitavissa. Siis rahat, jotka saadaan valtionyhtiöistä, ainakin suureksi osaksi pitäisi keskittää uuden kehittämiseen eikä pelkästään yksityiseen riskirahoitukseen.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä meillä lienee puutetta tuottavista ideoista, koska tällä hetkellä pankeissa on rahaa niin, että ranteita pakottaa. Sitten meillä on järjestelmiä, on Valtiontakuukeskus, Kera ja monia muita järjestelmiä, joista rahaa on tulossa, mutta ne luokittavat, katsovat, onko yrityksellä elämisen mahdollisuuksia ja sitten lähtevät vasta rahoittamaan. Eikö meidän pitäisi lähteä kuitenkin kokonaisuutena tässä yhteiskunnassa, ettei semmoiseen yritykseen, jolla ei ole elämisen mahdollisuuksia, syydettäisi rahaa? Sen aikaa se pysyy pystyssä kuin sitä ilmaista rahaa tulee, mutta se ei pärjää kilpailussa. Tällä hetkellä lienee puute hyvistä ideoista, jotka tuottaisivat ja joihin kannattaisi sijoittaa. Kun niistä on puute, niin pannaan tähän nämä rahat eli pienennetään velanottoa ja rahoitetaan ne pk- ja isommat yritykset jo olevista rahastoista ja pankeista.

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies! Minun mielestäni hallituksen esitys on varsin hyvä. Tässähän myydään valtion osakkeita toiselle valtion omistamalle yhtiölle. Suomen TT:n osakkeet siirtyvät Suomen PT:lle eli kokonaan valtion omistamalle yhtiölle, ja PT rupeaa nyt maksamaan tavallaan sitä korkoa, mitä muuten joutuisimme velasta maksamaan. Kemiran osakkeista 40 prosenttia meni suomalaisille veronmaksajille. Budjetin alijäämähän on aina maksuun panematon vero, jonka veronmaksajat ennemmin tai myöhemmin joutuvat maksamaan. Nyt he tavallaan maksavat sen ja saavat jotakin vastiketta Kemiran osakkeiden muodossa. Eli esitys on varsin hyvä. Tällä linjalla pitäisi jatkaa ja myydä niille valtion omistamille laitoksille ja yhtiöille, joilla on varaa ostaa näitä valtion osakkeita, ja saada näin valtion budjetin alijäämä pienemmäksi.

Sitten sanoisin kyllä, että ei kannata lähteä sille linjalle, että katsotaan, miten yrityksille annettaisiin tukea. Kyllä meidän pitää toimia niin, että yrittämisen kynnys on mahdollisimman alhainen, toimintaedellytyksiä yrittäjille ja yrittämiselle parannetaan. Valitettavasti joutuu toteamaan, että viime viikolla teimme kyllä pari sellaista päätöstä, jotka nostavat jonkin verran tuota kynnystä ja vaikeuttavat yrittäjätoimintaa tässä maassa.

Ed. T i u r i : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi epäili, onko ihan järkevää aina myydä valtion yrityksiä. Minusta siinä on kaksinkertainen hyöty. Kun valtion yritys yksityistetään, niin se pystyy saamaan uutta pääomaa markkinoilta ilman, että valtion budjettiin tarvitsee sitä rahaa panna, ja pääsee siten kehittymään edelleen. Toinen on se, että sieltä saadaan rahaa, joka voidaan käyttää järkevästi.

Ed. Pekkarinen kai täällä mainitsi, että viime hallitus jo käytti näistä myynneistä saatua rahaa järkevästi. Minusta se ei ollut kovin järkevää. Muistelen, että esimerkiksi Olvi sai rahaa pari kolmekymmentä miljoonaa. Se ei nyt ollut sellainen yritys, joka minusta olisi tarvinnut rahaa. Olut näyttää muutenkin menevän kaupaksi. Jokin muukin yritys, joka muutenkin pärjää hyvin, sai rahaa. Eli sitä jaettiin aika lailla aluepoliittisista syistä, ja aluepoliittiset syyt yleensä johtavat siihen, että raha tulee järjettömästi käytetyksi.

Ed. Lahtela täällä epäili, että ei ole riittävästi ideoita olemassa, mutta sitä vartenhan juuri hallitus nyt on päättänyt, että tutkimus- ja tuotekehitysvaroja edelleen lisätään niin, että saadaan lisää ideoita. Kyllä tässä minusta kohtuullisen järkevästi on menetelty. Hyväksyn sen, että pieni osa näistä rahoista sentään pannaan velan lyhennykseenkin. Sekin osoittaa, että halutaan velkaa lyhentää myös sillä tavalla.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! En minä sitä vastusta, että valtionyhtiöitä myydään. Saadaanhan niistä rahaa ja ne jäävät joka tapauksessa toimimaan. Eihän kukaan osta jotakin yritystä ja jätä sitä toimimattomaksi, eihän sitä sillä tavalla. Nyt on kysymys vain siitä, mihin ja minkälaiseen toimintaan sijoitetaan rahat, jotka valtionyhtiöistä saadaan.

Minulla on sellainen näkemys, että ei yksinomaan teknologiaan ja tuotekehittelyyn. Siihen satsataan mielettömästi. Pitäisi alkaa joskus tuottamaankin tuotekehittelyn antamia ideoita. Sitä varten saatetaan yhteiskunnassa tarvita sellaisia tuotantolaitoksia, joita yksityinen ei polkaise liikkeelle, vaan siihen tarvitaan valtion

omistusta ja satsausta. Niillä rahoilla, jotka saadaan näistä suurista valtion yrityksistä, jotka siirtyvät esimerkiksi yksityisille omistajille, perustetaan tietyllä tavalla yhteiskunnan omistamia laitoksia sellaiselle alueelle, missä yksityinen pääoma ei kovin herkästi ota riskiä mutta mikä pitkällä tähtäimellä todennäköisesti on kuitenkin tuottavaa, niin kuin nyt ovat kehittyneet nämä myytävät valtionyhtiöt.

Ed. T i u r i : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi ei oikein tunnu olevan ajan tasalla, kun hän vaati, että pitää saada tuloksia tutkimuksesta ja tuotekehityksestä. Siitähän on loistavaa näyttöä jo, kun sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto on kasvanut muutamassa vuodessa moninkertaiseksi. Se oli muistaakseni vielä vuonna 1991 vain 11 miljardin suuruusluokkaa, ja tänä vuonna se on noin 50 miljardia. Sehän vie jo enemmän, kuin metsäteollisuus pystyy viemään paperia, joten kyllä se on aika loistavan tuloksen tuottanut. Viime vuonna tuli ilmeisesti uusia työpaikkojakin siihen teollisuuteen noin 10 000, kun koko muu teollisuus yhteensä pystyi vain 5 000 uuteen työpaikkaan.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Muistutan, että kun mainitsin koulutuksen ja teknologian sijoituspäätöksestä, niin näistä varoista ei tietääkseni ole kyllä lopullista päätöstä siitä, että kaikki, mikä myöhemmin tällä vaalikaudella tulee valtion omaisuuden myynnistä, menisi budjetin yleiskateeksi. Ed. Aittoniemen hyviä ideoita kyllä sopii tuoda kirjallisena hallituksen ja hallitusryhmien käyttöön, että voimme miettiä, mitä viisasta voidaan tehdä.

Työllisyysasia ja pk-sektorin tukeminenkin varmasti saattaa olla ajankohtaista jossain vaiheessa. On kuitenkin muistettava, että jonkinnäköinen sopimus varmaan pk-sektorin kanssa pitäisi tehdä. Nyt on joustettu paikallisella tasolla, on työttömyysvakuutusmaksua puolitettu jne., eli pyritty alentamaan työllistämisen kynnystä ja yrittämisen mahdollisuutta. Vastaus on joka kerta, että suunta on myönteinen, mutta vauhti riittämätön. Muistan, että ed. Kallis jossakin vaiheessa yksityiskeskustelussa sanoi, että yritykset olisi pitänyt sitoa velvollisuuteen työllistää. Mutta me luotamme, että pk-sektorillakin olisi vastuu tämän yhteisen maamme talouden hoidosta ja työllistämisestä.

Ed. P a r t a n e n : Arvoisa puhemies! Minusta tämä keskustelu liittyy hyvin läheisesti siihen, kun talousarviota käytiin läpi. Valtionyhtiöiden myynnistä saatavat tulot on koordinoitavissa järkevästi myös pk-sektorin uusien tuotteiden ja toimialojen luomiseen.

Mutta valtionyhtiöiden sisällä on tapahtunut vuosien aikana erittäin paljon kehitystyötä rinnalla olevien pienten kehitysyhtiöiden muodossa. Näiden yhtiöiden erilaiset tuotteet alkavat tällä hetkellä olla kypsässä tilassa markkinointiin tai aivan viime vaiheessa kehityksen siinä muodossa, että ne ovat valmiita tuotteita. Viimeaikainen buumi on ollut, että valtionyhtiöt ovat luopumassa näistä pienistä kehitysyhtiöistä, joita on näiden yritysten sisällä. Viittaan tässä muun muassa Outokummun moninaisiin erilaisiin kehityshankkeisiin. Sieltä tulleen viestin mukaan jatkorahoitusta näille yrityksille ja niiden toiminnalle ei ole olemassa. Osa tästä pitkästä kehitystyöstä tulee kuolemaan.

Tämä on erittäin ikävä asia. Tiedetään, että lyhyemmässäkin kaaressa tuotteen kehittäminen kestää noin 5—7 vuotta, ja sen jälkeen tarvitaan valtavat panokset markkinointiin, että tuotteelle löydetään kunnon markkinat. Tämän jälkeen yleensä loppuu yhteiskunnan terve rahoitus tällaiselta pieneltä, uusia tuotteita kehittäviltä yrityksiltä. Näihin näitä varoja pitäisi käyttää eikä tupuloida niitä kaiken maailman syrjäkylien ja kehitysalueiden ns. yrityksiin.

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies! Olen kiitollinen ed. Puistolle, että hän otti työllistämiskysymyksen esille. Maassamme on noin 200 000 pientä yritystä ja jokaisella olisi tarvetta palkata lisätyövoimaa. Olen melko varma, että jokaisesta työpaikasta löytyisi ainakin yksi lisätyöpaikka. Se merkitsisi jo 200 000:n parannusta työttömyystilastoissa.

En missään nimessä ole koskaan sanonut, että velvoitettaisiin työllistämään. Olen sanonut, että työnantajalle pitäisi sallia sellainen vaihtoehto, että joko hän maksaa työttömyysvakuutusmaksun tai samalla summalla työllistää. Olen täysin vakuuttunut siitä, että valtaosa valitsisi jälkimmäisen ja työllistäisi niillä rahoilla. Se on verovarojen käyttämistä työllistämiseen. Sitähän käytetään muutenkin, mutta se olisi tehokasta sellaista ja varmasti johtaisi tulokseen.

Kun ed. Puisto toivoi, että ed. Aittoniemeltä tulisi esityksiä, että hallituksessa voitaisiin niitä miettiä, niin miettikää nyt vakavasti tätä, jos haluatte huomattavaa parannusta työllisyystilastoihin.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Tämänkin keskustelun yhteydessä haluaisin todeta sen reaalimaailman totuuden, että minkään yrityksen tarkoitushan ei ole työllistäminen. Meidän ei kannata pettää itseämme, että jonkin yrityksen päämäärä olisi se. Se on taloudellinen menestyminen. Tietysti monet yritykset tarvitsevat siihen työvoimaa, ja jos se on kannattavaa, ne työllistävät. Eivät kaikki kyllä sitä tee, vaikka se olisi kannattavaa, mutta ei voi markkinatalouden puitteissa teoreettisestikaan ajatella, että ne siihen aidosti sitoutuisivat pitkällä tähtäimellä. Siinä mielessä tietysti työllistäminen markkinataloudessa onnistuu vain sillä tavalla, että se, kuka työllistää, saa siitä taloudellista hyötyä ja sitä hakiessaan näin tekee.

Meillähän jokainen voi käydä työllistämään, yrittäjäksi tai työnantajaksi, jos haluaa. Kysymys on tietysti, että jokainen kansalainen tässä maassa tekee itse sen pohdinnan. Hyvin harvat ovat käyneet työllistämään ja yrittäjäksi sen takia tietysti, että ovat arvioineet, ettei siinä taloudellista menestystä tule. Enkä ihmettele, että ihmiset tällaisia arvioita ovat tehneet. Itsekään en yrittäjänä ole ketään muita työllistänyt kuin itseni, ja sen taustalla on rationaalinen harkinta niistä riskeistä, joita työllistäessäni voisin ottaa, ja toisaalta niistä taloudellisen voiton saavutuksista, joita voisin tehdä. Jokainen henkilö, joka on siinä tilanteessa, tietysti tekee tämän harkinnan itse. Monta kertaa siihen tietysti vaikuttavat myös psykologiset jne. syyt, mutta muuta mahdollisuuttahan meillä ei ole asiaa ohjata. Valitettavasti meillä ei ole mahdollisuutta ratkaista ongelmaa tekemällä joitain sopimuksia tai sitoumuksia esimerkiksi talouselämän kanssa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

6) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa (Serbia ja Montenegro) ja eräitä Kroatian tasavallan ja Bosnian ja Hertzegovinan tasavallan alueita koskeviin päätöksiin perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen muuttamisesta

Ainoa käsittely
Asetus 5/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 24/1996 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 24.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 1995

Ainoa käsittely
Kertomus 10/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 19/1996 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 20.

Täysistunto lopetetaan kello 19.48.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen